

”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”

Lucia-perinne osana kieliyhteisön vahvistumista Helsingissä ja Tukholmassa vuosina 1949–
1960

Fanny-Johanna Reinikka
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Professori Laura Kolbe
Helsingin yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Filosofian, historian, kulttuurin ja
taiteiden tutkimuksen laitos
03 / 2019

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos – Institution – Department
Humanistinen tiedekunta		Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Tekijä – Författare – Author Fanny-Johanna Anastasia Reinikka		
Työn nimi – Arbetets titel – Title ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol” – Lucia-perinne osana kieliyhteisön vahvistumista Helsingissä ja Tukholmassa vuosina 1949–1960		
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year 03/2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 106
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Lucia-perinteen muotoutumista Suomessa vuosina 1949–1960 ja sitä, kuinka Lucia-juhlaa aletaan viettää säännöllisenä vuotuisjuhla. Lucia-perinteen muodostumista tarkastellaan Eric J. Hobsbawmin perinteen muodostumisen teorian avulla. Tämän tutkimuksen pääpaino on tarkastella eri kieliyhteisöjen tapoja juhlaa Luciaa joulukuun 13. päivänä. Tutkimuksessa avataan sitä, millainen on Lucia-juhlan keskiössä edustanut, vuosittain kruunattava Lucia. Lucialta odotettuja ominaisuuksia verrataan oman aikansa vallitsevaan naisihanteeseen. Lucia-kilpailua verrataan myös muihin vuosien 1950–1960 suosittuihin naisille suunnattuihin kilpailuihin, kuten kauneuskilpailuihin ja Pauligin Paula-tytön valintaan. Tutkielmassa määritellään ensin se, millainen on ihanteellinen Lucia ja tarkastellaan, kuinka Lucian hahmoa käytettiin kieliyhteisöjen lujittajana Lucia-perinteessä. Tutkielmassa tarkastellaan ensin Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudessa muodostunutta Lucia-juhlaa Helsingissä. Olennaista on tarkastella sitä, kuinka pääkaupunki toimii näyttämönä ruotsinkieliselle Lucia-juhlalle. Tämän lisäksi tarkastellaan, kuinka Tukholmassa asuvat suomalaiset alkavat kruunata vuodesta 1952 alkaen oman Lucian, Tukholman Suomalaisen Seuran aloittamissa Lucia-juhlallisuuksissa Ruotsissa. Tutkielman tavoitteena on selvittää, milloin suomenkieliset ovat alkaneet viettää omia Lucia-juhlallisuuksia säännöllisesti. Tutkimuksen pääasiallisena lähdeaineistona ovat Helsingissä ilmestyneet laajalevikkiset sanomalehdet <i>Helsingin Sanomat</i>, <i>Uusi Suomi</i> ja <i>Hufvudstadsbladet</i>. Tämän lisäksi lähdeaineistona käytetään Tukholman Suomalaisen Seuran julkaisemaa järjestön omaa aikakauslehteä, Yleisradion arkiston radiotallenteita sekä aikavälillä 1940–1950 julkaistuja naisille suunnattuja käytösoppaita. Lähdeaineistossa tarkastellaan tutkimuksen kannalta olennaista ajanjaksoa eli vuosia 1949–1960. Tutkimustulosten tarkasteluun käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä ja analysoidaan tutkimustuloksia diskurssianalyysin keinoin.</p> <p>Tutkielmassa osoitetaan, että Suomen Lucian naisihanne vastasi oman aikansa oletettua ihannetta. Lucia-kilpailussa korostetaan ulkoista kauneutta, mutta kilpailussa pärjätäkseen tarvitaan myös muita ominaisuuksia. Luciasta luodaan esikuva Lucia-juhla seuraavalle yleisölle ja hahmon toivotaan lisäävän ihmisten kiinnostusta osallistua <i>Hufvudstadsbladetin</i> ja Kansanterveysjärjestö Folkhälsanin vuosittain järjestämään hyväntekeväisyyskeräykseen. Lucia-juhla vakiintuu vuosien 1949–1960 välisenä aikana Helsingissä järjestettävän Lucia-juhlan myötä. Juhla herättää kiinnostusta myös suomenkielisessä sanomalehdistössä vuodesta 1950 alkaen.</p> <p>Tutkimuksella osoitetaan, että Suomen ruotsinkielisen väestön Lucia-juhlan lisäksi myös suomenkieliset ovat viettäneet omia Lucia-juhla jo 1950-luvulla. Tukholman Suomalainen Seura alkaa valita järjestönsä Lucia-juhlissa suomalaisia naisia Lucioiksi vuodesta 1952 alkaen. Perinne jatkuu aina vuoteen 1958 saakka, mikä on osoitus siitä, että säännöllisiä Lucia-juhla vietettiin suomenkielisten keskuudessa jo 1950-luvulla.</p>		
<p>Avainsanat – Nyckelord – Keywords</p> <p>Lucia, juhla, keräys, äänestys, Lucian päivä, Pyhä Lucia, Lusse, kansanperinne, kristinusko, pyhimykset, Tukholman Suomalainen Seura, Folkhälsan, <i>Hufvudstadsbladet</i>, <i>Helsingin Sanomat</i>, <i>Uusi Suomi</i>, kauneuskilpailut, Miss Suomi, Suomen Neito, Pauligin Paula-tyttö, vuotuisjuhlat, naishistoria,</p>		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposit		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1. Johdanto	1
Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	1
Lähteet ja metodi.....	3
Aikaisempi tutkimus ja käsitteet.....	5
2. Lucian päivän juhlintaa yli kieli- ja kulttuurirajojen	9
Sisilialainen marttyyri Pyhä Lucia ja länsiruotsalaisen kansanperinteen.....	10
salaperäinen Lusse	10
Lucia saapuu maaseudulta kaupunkiin	16
Luciat, kauneuskuningattaret ja Paula-tytöt 1950-luvulla.....	20
3. Lucia - kauneuskuningatar, esikuva vai ruotsinkielisen väestön symboli?	23
”Luciakilpailu ei ole mikään kauneuskilpailu!”	23
Lucia esikuvallisena naisihanteena	35
Ensimmäiset Helsingin Luciat suunnannäyttäjinä.....	49
4. Helsinki ja Tukholma — kaksi kaupunkia ja kaksi Lucia-traditiota	61
”Auta Luciaa auttamaan” - hyväntekeväisyys ja perinteen ympärille rakennettu kaupallisuus.....	61
Helsinki kaiken keskiössä: pääkaupunki joulukuisen Lucia-juhlan näyttämönä	71
Tukholman Suomalainen Seura ja suomenkieliset Luciat.....	81
5. Johtopäätökset	88
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	93
Liitteet ja kuvat	99

1. Johdanto

”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”, tällaisten toteamusten turvin heräteltiin joka marraskuu *Hufvudstadsbladetin* lukijoita ottamaan osaa Lucia-äänestykseen.¹ ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”, näin *Helsingin Sanomat* luonnehti 10. joulukuuta 1950 *Hufvudstadsbladetin* lukijoiden kesken äänestettyä Luciaa.² *Hufvudstadsbladet* kirjoitti vuorostaan: ”18-vuotias, kultahiuksinen Barbro Reihe, joka opiskelee Helsingin yliopistossa, kruunattiin eilen *Hufvudstadsbladetin* ja koko Suomen ruotsinkielisen alueen ensimmäiseksi Luciaksi.”³ Tällaisten kuvailujen kera toivotettiin tervetulleeksi ja koko kansan tietoisuuteen Helsingin ensimmäinen *Hufvudstadsbladetin* lukijain äänestyksessä valittu Lucia, Barbro Reihe, vuonna 1950. Yleisön keskuudessa ensimmäisen kerran vuonna 1950 toteutettu äänestys, on nykyisin muodostunut jo jokavuotiseksi perinteeksi Lucian valinnalle.⁴

Tämän tutkimuksen tarkoitus on ensin tarkastella Luciaa esikuvallisena hahmona Suomen ruotsinkielisen väestön aloittamassa juhlatraditiossa. Tutkin Lucian naisihannetta ja sitä kuinka Lucia vertautui 1950–1960-luvun muihin naisille suunnattuihin kilpailuihin. Sen jälkeen tarkastelen sitä kuinka Lucia hyväntekeväisyyden symbolina toimi kieliyhteisön lujittajana Helsingissä Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudessa. Tarkastelen samanaikaisesti, kuinka Lucia näyttäytyi Ruotsissa Tukholman Suomalaisen Seuran suomenkielisen yhteisön vahvistajana.

Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkin pro gradu – tutkielmassani sitä, kuinka suomalainen Lucia-juhla syntyi ja millä tavoin siitä pyrittiin luomaan yhtenäinen perinne ja vuotuisjuhla Suomen ruotsinkielisen väestön ja suomenkielisen väestön keskuudessa vuosien 1949–1960 aikana.

Selvitän aluksi tutkimuksessani sitä, millainen symboli Luciasta luotiin ja kuinka Lucia vastasi oman aikansa asettamia naisihanteita. Tässä hyödynnän etenkin vertailua muihin 1950–1960-

¹ *Hufvudstadsbladet* 16.11.1958. ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”.

² *Helsingin Sanomat* 10.12.1950, ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”.

³ *Hufvudstadsbladet* 10.12.1950, ”Insamlingen gav inemot en miljon”. ”Adertonåriga, gyllenblonda Barbro Reihe, studerande vid Helsingfors Universitet, korades i går till Hufvudstadsbladets och hela Svensk-Finlands första Lucia.”

⁴ Kemiläinen 1998, 184.

luvun suosittuihin naisille suunnattuihin kilpailuihin, kuten kauneuskilpailuihin ja Pauligin Paula-tytön valintaan.

Tutkin myös sitä, kuinka Suomen Lucia-perinne vahvisti kieliyhteisöä Helsingin ruotsinkielisen väestön keskuudessa. Tarkastelen sen lisäksi, kuinka tämä ilmeni Tukholmassa asuvien suomalaisten keskuudessa Tukholman Suomalaisen Seuran Lucian päivän juhlallisuuksissa.

Tarkastelen sen lisäksi sitä, kuinka juhlapyhän viettoa koskeva uutisointi erosi sanomalehdissä, vertaillen ruotsinkielisessä *Hufvudstadsbladetissa* julkaistuja artikkeleita suomenkielisiin artikkeleihin *Helsingin Sanomissa* ja *Uudessa Suomessa*.

Sirpa Karjalainen kirjoittaa teoksessaan *Juhlan aika: Suomalaisia vuotuisperinteitä*, että Lucia-juhla Suomessa on muotoutunut Ruotsin esikuvan mukaan ja toiminut Suomessa ruotsinkielisen väestön omana juhlapyhänä.⁵ Hän kirjoittaa samassa teoksessa myös, että Lucia-juhla pysytteli Suomessa liki satavuotta ruotsinkielisen väestönosan omana juhlanä ja muodostui osaksi suomenkielisten juhlaperinteitä vasta niinkin myöhään kuin 1990-luvulla.⁶

Lucia-juhlaa vietettiin kuitenkin suomenkielisen väestön keskuudessa Tukholman Suomalaisen Seuran järjestämissä juhlallisuuksissa ensimmäisen kerran jo vuonna 1952.⁷ Tutkielmassani osoitankin, että Lucia-juhla oli myös suomenkielisten juhliman perinne jo ennen Karjalaisen toteamaa 1990-lukua.

Olen rajannut aiheeni vuosiin 1949–1960, sillä Suomessa Lucia-juhlaa alettiin viettää näyttävästi uudelleen joulukuussa 1949. Rajausta tuntuu luontevalta päättää vuoteen 1960, sillä kymmenen vuotta oli tämän tutkimuksen kannalta sopivan pitkä ajanjakso, jonka avulla pystyi tarkastelemaan Lucia-juhlan vakiintumista Helsingissä. Tutkimukseni keskittyi alueellisesti Suomeen ja Helsinkiin, joka toimi Lucia-juhlan pääasiallisena näyttämönä. Tutkin myös Suomen lisäksi Tukholman Suomalaisen Seuran toimintaa Ruotsissa, mutta pääpaino tutkimuksessani on suomalaisessa Lucia-traditiossa.

⁵ Karjalainen 1998, 184–185.

⁶ Karjalainen 1998, 185.

⁷ *Helsingin Sanomat* 26.11.1952, ”Suomalainenkin Lucia Ruotsissa”.

Lähteet ja metodi

Pääasialliset lähteeni ovat sanomalehtiaineisto, Suomen Tukholman Seuran julkaisema aikakauslehti *Jouluilta*, kuva-aineisto, käytösoppaat ja Yleisradion arkistossa kuunteleman radiotallenteet, jotka käsittelevät Luciaa vuosina 1949–1960.

Brages pressarkiv -arkistosta löytyy ruotsinkielisiä *Hufvudstadsbladeteja* heidän leikekokoelmistaan. Osan *Hufvudstadsbladeteista* luin Kansalliskirjaston mikrofilmisalissa, sillä aivan kaikkea tarvitsemaani lehtiaineistoa ei löytynyt Brages pressarkivista. *Helsingin Sanomia* tutkin Päivälehdien arkistossa. Tämän lisäksi luin osan *Helsingin Sanomista* <https://www.hs.fi/aikakone/> -verkkosivuilta, jonne on kerätty *Helsingin Sanomat* vuodesta 1889 alkaen. *Uusi Suomi* vuosilta 1949–1960 oli myös kokonaisuudessaan luettavissa Kansalliskirjaston mikrofilmisalissa.

Sanomalehtiaineiston määrä aikavälillä 1949–1960 oli valtava, joten sen vuoksi rajasin aineistoni vain laajalevikkisiin valtalehtiin. Valitsin kolme Helsingissä julkaistua sanomalehteä, jotka ovat *Hufvudstadsbladet*, *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi*. *Hufvudstadsbladet* edustaa aineistossani Suomen ruotsinkielisen väestön pääkaupunkiseudun asukkaita. *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* vuorostaan luovat laajan katsauksen siihen, mitä suomenkielisen valtaväestön lehdet kirjoittavat Lucia-perinteestä. *Hufvudstadsbladet* sijoittui levikiltään kolmanneksi suosituimmaksi *Helsingin Sanomien* ja *Uuden Suomen* jälkeen.⁸ *Hufvudstadsbladetia* hallinnoi jo 1920-luvulta alkaen kulttuurivaikuttaja, lehtikustantaja ja mesenaatti, Amos Anderson. Andersonin 1940-luvulla perustama Förening Konsamfundet rf omisti *Hufvudstadsbladetin*. Lehden päätoimittajana toimi vuodesta 1936 Egidius Ginström, kunnes lehden päätoimittajaksi tuli historioitsija Torsten Steinby vuonna 1960. *Hufvudstadsbladet* edusti kulttuurimyönteisyyttä ja sitä, että sanomalehtien tuli pitää sisällään muutakin kuin vain poliittisia kannanottoja ja uutisia.⁹

1950-luvulle tultaessa *Helsingin Sanomien* levikki oli kohonnut kappalemäärissä jo 200 000. *Uuden Suomen* levikki oli ollut jo 1940-luvulle tultaessa huomattavasti pienempi kuin *Helsingin Sanomilla* eli alle 100 000. *Helsingin Sanomien* levikki kohosi 1950-luvulla yli 250 000:een ja lehden päätoimittajana toimi vuodesta 1938 Yrjö Niiniluoto.¹⁰

⁸ Salminen 1988, 208–210.

⁹ Salminen 1988, 211. Amos Anderson vaikutti Gindströmin ohella lehdessä.

¹⁰ Tommila 1988, 56.

Tarkoitukseni oli myös päästä vierailemaan Kansanterveysjärjestö Folkhälsanin omassa arkistossa, mutta se on valitettavasti poissa yleisön käytöstä vuoteen 2020 saakka. Lucia-perinteen muotoutumisen alkuvaiheiden tarkastelu Folkhälsanin arkistolähteiden kautta jää nyt mahdollisiin tulevaisuuden tutkimusprojekteihin. Harkitsin myös yhtenä vaihtoehtona tutkimuksessani vuosien 1950–1960 välillä vaikuttaneiden Helsingin Lucioiden haastattelemista. Tämän idean suljin pois lopulta sen vuoksi, että löysin Yleisradion arkistossa vieraillessani Pontus Nordlingin tekemän kattavan haastattelun vuodelta 1951. Siinä hän haastatteli Helsingin ensimmäistä Luciaa, Barbro Reihea, ja Länsi-Uudenmaan Luciaa, Heidi Sandströmiä. Päädyin käyttämään tätä haastattelumateriaalia tutkimuksessani, sillä haastattelu kuvaa hyvin Helsingin ensimmäisen Lucian mielteitä omasta vuodestaan Luciana tuoreeltaan. Tämän lisäksi *Hufvudstadsbladetissa* julkaistiin vuonna 2012 samana vuonna tehty kolmen ensimmäisen Helsingin Lucian haastattelu, jota olen myös käyttänyt aineistona tutkimuksessani.

Kuvamateriaalia tutkimukseeni löysin Helsingin Kaupunginmuseon avoimesta kuva-arkistosta, sekä keräämästäni sanomalehtiaineistosta *Helsingin Sanomista*, *Uudesta Suomesta* ja *Hufvudstadsbladetista*. Tämä on ollut hyvä lisä tutkimukseeni, sillä Lucia-perinnettä tuotiin yleisön tietoisuuteen sanomalehdistössä myös kuvien kautta. Lucia-ehdokkaiden esittelyssä valokuvat olivat avainasemassa sanomalehti *Hufvudstadsbladetin* lukijoille, jotka saivat äänestää kunkin vuoden valon lähettiläästä. Kuva-aineisto avaa tutkimusväylän myös Lucia-tradition visuaalisempaan puoleen. Kuitenkin Lucia-ehdokkaista otetut kauniit ja ammattimaiset potretit olivat esittelyiden lisäksi tärkeä tekijä oikean ehdokkaan valinnassa. Lucialta edellytettiin myös tiettyjä ominaisuuksia tämän ulkonäön suhteen.

Pro gradu -tutkielmassani käytän laadullisen tutkimuksen menetelmiä tarkastellessani Suomen Lucia perinteen muotoutumista ja sen muuttumista satunnaisesti vietetystä juhlasta vuosittain vietytyksi juhlaperinteeksi vuosina 1949–1960. Tarkastelen samalla kansallisuusaatteen vaikutusta etenkin eri kieliryhmien oman yhteisöllisyyden vahvistajana. Tätä tarkastelen työssäni, kun tutkin ruotsinkielisten ja suomenkielisten Lucia-juhlallisuuksia Helsingissä ja Tukholmassa. Laadullisen tutkimuksen turvin pyrin selvittämään Lucia-perinteen tarkempaa merkitystä ilmiönä ja sen tarkoitusta. Hyödynnän tutkimustulosteni arvioinnissa diskurssianalyysia, jonka turvin tulkitson pääasiassa sanomalehtiaineiston välittämää kuvaa Lucian päivästä juhlan kohdeyleisölle.

Aikaisempi tutkimus ja käsitteet

Suomen ruotsinkielisen väestön asemaa ja historiaa on tutkittu tutkimusjaksonani 1949–1960 esimerkiksi Henrik Meinanderin kirjallisessa tuotannossa.¹¹ Riie Heikkilä on julkaissut vuonna 2011 väitöskirjan, joka käsittelee ruotsinkielisen väestön ja kulttuuriin alueellista jakautumista Suomessa. Ruotsinkielinen väestö ei ole monoliittinen eikä välttämättä kaikilta osin edusta mitään yhtenäistä kulttuuria, vaan maantieteelliset ja sosioekonomiset erot vaikuttavat eri puolella Suomea asuviin ruotsinkielisiin suomalaisiin.¹²

Yhtenä tutkimukseni teorioista käytän julkaisuja, jotka tutkivat rotuopillista ajattelua, jota ilmeni laajalti 1800-luvulta alkaen. Tämän avulla analysoin Lucian ilmeisen vaaleuden ideaalia. Rotuteorioista on kirjoittanut Aira Kemiläinen kirjassaan *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa: Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*. Tämän lisäksi hän on toimittanut teoksen *Kansallisuuskysymyksiä ja rotuasenteita* ja julkaissut artikkeleita aiheesta teoksessa *Suomen kulttuurihistoria 3: Oma maa ja maailma*. Ajatukset rotuteorioista yhdistyivät nationalismiin aatteeseen merkittävällä tavalla.

Lucia-perinteen kannalta on olennaista pohtia myös kauneuskilpailuiden merkitystä Suomessa. Naiskauneutta alettiin rinnastamaan osaksi ajatusta kansalaisuudesta ja se nähtiin osana oman kansan parhaiden ominaisuuksien korostamista. Näitä piirteitä haluttiin tuoda esiin muun muassa varhaisissa kauneuskilpailuissa.¹³ Nina af Enehjelm on kirjoittanut suomalaisista kauneuskuningattarista sekä Miss Suomi -ja Suomen Neito -kilpailuista.¹⁴

Tutkimukseni teoriapohjana käytän myös kaupunkihistoriallista tutkimusta, sillä Helsinki on keskiössä Lucia-perinteen kannalta Suomessa. Laura Kolbe ja Anna-Maria Åström tutkivat teoksessaan *Helsingin historia vuodesta 1945.: 5 Kaupunkilaisten Helsinki* pääkaupungin vaihteita vuodesta 1945 eteenpäin.

Kansallisuusaatteen määrittelyn taustalla käytän Eric J. Hobsbawmin teosta *Nations and nationalism since 1780, Programme, myth, reality* joka käsittelee keskeisiä ajatuksia kansallisuusaatteesta ja sen vaikutuksista kansakuntien muotoutumiseen. Tarkastelen perinteen syntymistä Eric Hobsbawmin tradition luomista käsittelevän teorian kautta. Tästä kirjoitetaan Eric J. Hobsbawmin ja Terence Rangerin teoksessa *The Invention of Tradition*.

¹¹ Esimerkiksi Meinander 2017.

¹² Heikkilä 2011, 15–17.

¹³ Kemiläinen 2003, 73–76, ”Varsinaiset kauneuskilpailut [Suomessa] alkoivat vuonna 1933.”

¹⁴ af Enehjelm 2004.

Perinteiden syntyminen on läheisesti yhteydessä nationalismin aatteeseen. Kulttuuripiirteiden kulkeutuminen maantieteellisesti eri alueille muuttovirtausten mukana on johtanut luonnollisesti uudenlaisten tapojen ja sosiaalisten mallien omaksumiseen. Ne ovat olleet avainasemassa silloin, kun on yritetty luoda uusia yhteisöjä ja muuntaa näitä yhteisöjä yhdenmukaisiksi ja ennen kaikkea yhtenäisiksi kansakunniksi. Ajatusta kansasta ja kansalaisuudesta vahvistettiin nimenomaan yhteisöllisyyden tunteella, jota voitiin suurissa ihmisryhmissä vahvistaa vallankäytöllä ja tarjoamalla kansalle valikoitua ja haluttua ideologiaa. Ajatusta kansallisvaltiosta on aina voitu vahvistaa yhteisöä edustavilla symboleilla, kuten esimerkiksi kansallisvaltion omalla lipulla sekä ylläpitämällä perinteitä yhteisöissä. Sen vuoksi myös niin sanottu perinteiden luominen yleistyi. Tällöin voitiin vahvistaa joskus jopa hyvin paljon toisistaan eroavien yhteisöjen ja yksilöiden yhteekuuluvuuden tunnetta.¹⁵ Olennaisena osana Euroopan historiaa voidaankin pitää valtioiden syntyä sekä kansojen eri erityispiirteiden korostamista nationalismin eli kansallisuusaatteen myötä.¹⁶

Perinteiden luomisella on usein ollut omat poliittiset tarkoitusperänsä etenkin kansallisvaltioita luodessa, jolloin sosiaaliset ja poliittiset liikehdinnät ja ajatusmaailmat olivat ensiarvoisen tärkeitä. Lukuisissa valtioissa ympäri maailman perinteiden luominen yleistyi, jotta se sopisi johonkin ennalta mietittyyn tarkoitusperään. Tämä tarkoitusperä oli usein kansakuntien yhteisöllisyyden tunteen edistäminen. Perinteiden luomisen tarkoitus tosin riippui usein siitä, missä asiayhteydessä niitä luotiin. Esimerkiksi sosiaalisten ryhmien sisällä tapahtuva perinteiden luominen, vaikkapa harrastusryhmissä tai yliopistomaailman kerhoissa, harvoin piti sisällään ainakaan varsinaista tietoista poliittista sanomaa. Poliittisten perinteiden luominen vuorostaan oli paljon tarkoitushakuisempaa kuin sosiaalisten perinteiden luominen, sillä niitä luotiin paljon tietoisempina siitä, mitä kehitetyllä liikehdinnällä haluttiin saavuttaa. Niiden toimeenpanijana olivat usein instituutiot, joiden toiminta oli paljon tavoitteellisempaa ja harkitumpaa kuin sosiaalisten perinteiden luomisen ja niiden vakiinnuttamisen kohdalla.¹⁷

Suomalaisista vuotuisjuhlaperinteistä ja niiden historiasta on kirjoittanut Sirpa Karjalainen vuonna 1998.¹⁸ Teppo Korhonen on myös kirjoittanut aiheesta artikkelin teoksessa *Suomen kulttuurihistoria 3: Oma maa ja maailma*.¹⁹ Vuotuisjuhlien vietto kuvastaa samalla muutosta ja muuttumattomuutta yhteiskunnissa. Juhlien viettoon liitettävä tapakulttuuri on aina

¹⁵ Hobsbawm 1990, 104–109.

¹⁶ Kemiläinen ym 1986, 17.

¹⁷ Hobsbawm & Ranger 2015, 263–264.

¹⁸ Karjalainen 1998.

¹⁹ Korhonen 2003

sidoksissa aikaan, ympäristöön sekä juhlaa viettävään yhteisöön. Juhlapäivien vietto eri kalenterivuoden vuotuisjuhlien ympärillä on vakiintunut niihin liitettyjen perinteiden myötä. Suuret muutokset yhteiskunnissa, kuten esimerkiksi teollistuminen sekä agraarisen elämäntavan väistyminen nopeasti kehittyneen kaupungistumisen tieltä, ovat vaikuttaneet juhlatapojen muokkautumiseen. Kuitenkin myös erilaiset kansanperinteen uskomukset sekä uskonnot ovat osaltaan vaikuttaneet kalenterivuoden juhliin. Lucian päivän vietto on hyvä esimerkki kansanomaisen ja kristillisen perinteen muovautumisesta toisiinsa. Lucia-juhlan vietossa ylittyvät niin maantieteelliset kuin kulttuuriset rajat, sillä juhlan perinteen historia on hyvin monikansallinen ja monimuotoinen.²⁰

Ruotsalaisesta Lucia-perinteestä on julkaistu paljon tutkimusta. Aiheesta on kirjoittanut esimerkiksi Håkan Strömberg ja Lena Kättsröm Höök.²¹ Luciasta on julkaistu myös ruotsalaista kansatieteellistä tutkimusta, kuten esimerkiksi Campbell & Nymanin teos vuodelta 1976.²² Yksi tärkeä syy Lucian saavuttamaan kansansuosioon ja tunnettavuuteen Ruotsissa on ollut eri kansanperinteitä ja kulttuuria lujittavat instituutiot perinteen säilyttämisen taustalla. Ruotsissa tällainen tärkeä instituutio oli esimerkiksi Skansenin ulkoilmamuseo. Siellä esiteltiin ensimmäinen Lucia jo 1890-luvulla.²³

Tiina Räisä on julkaissut väitöskirjan *Medieritualer som klass- och kulturbundna diskurser och funktioner: Hufvudstadsbladets Lucia och konstruktionen av Svenskfinland*. Väitöskirjassa tutkitaan *Hufvudstadsbladets* Luciaa mediarituaalina. Väitöskirja käyttää pääasiallisena aineistonaan *Hufvudstadsbladetin* aikavälillä 1950–2012 ja keskittyy analysoimaan vain median tuottamia tekstejä, eikä esimerkiksi *Hufvudstadsbladets* perusteella analysoi varsinaisia Lucian päivän tapahtumia. Oma tutkimukseni vuorostaan keskittyy tutkimaan Lucia-perinteen myötä luotua uutta vuotuisperinnettä ja tarkastelemaan juhlan eri ilmentymiä niin Suomen ruotsinkielisen kuin suomenkielisenkin väestön keskuudessa. Pääpaino väitöskirjassa on ruotsinkielisessä mediassa, kun taas omassa tutkimuksessani tuon myös suomenkielisen median *Helsingin Sanomien* ja *Uuden Suomen* myötä mukaan analyysiini. On tärkeää ymmärtää kuinka Lucia-juhlasta, sen ympärille rakennetusta hyväntekeväisyystyöstä

²⁰ Karjalainen 1998, 8–10, 181.

²¹ Strömberg 2017; Kättsröm Höök 2016.

²² Campbell & Nyman 1976.

²³ Strömberg 2017, 86. Gardberg 1999, 24: Skansen oli yksi merkittävimmistä instituutiosta ruotsalaisen Lucia-perinteen vakiinnuttamisessa, sillä ulkoilmamuseossa alettiin juhlaa Luciaa jo vuonna 1893; Kättsröm Höök 2016: Tärkein edellytys Skansenin perustamiselle oli tahto kansanperinteen säilyttämisestä. Skansenin myötä voitiin tuoda koko kansalle tietoa ruotsalaisten maakuntien juhlaperinteistä ja täten myös säilyttää näitä eri kansanperinteitä. Kansanperinteitä pyrittiin ylläpitämään osana ruotsalaista kulttuuria ja kansalaisten elämää muuttamalla ne kansallisiksi symboleiksi.

ja Lucia-hahmosta luotiin ihanteellinen esikuva. Suomalaisesta Lucia-perinteestä on julkaistu myös Mao Lindholmin toimittama teos, joka kokoaa samoihin kansiin *Hufvudstadsbladetin* ja Kansanterveysjärjestö Folkhälsanin vaiheet Lucia-perinteen taustajoukoissa.²⁴

Tutkimukseni kannalta olennaista on määritellä pääasialliset käsitteet, joita käytän pro gradu -tutkielmassani. Kirjoittaessani suomenruotsalaisista käytän esimerkiksi ilmaisuja ”Suomen ruotsinkielinen väestö” tai ”ruotsinkielinen väestönosa”. Henrik Meinanderin mukaan ”suomenruotsalaisuuden” -käsite keksittiin vasta vuonna 1912 Suomen kuullessa vielä osaksi Venäjän suuriruhtinaskuntaa. 1920-luvulla seuranneet kieliriidat itsenäisessä Suomessa johtivat siihen, että suomenkielisen väestön kesken alettiin rakentaa omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Tämä oli suomalaisuusliikkeen aikaansaamaa liikehdintää.²⁵ En viittaa myöskään tutkimuksessani Suomen ruotsinkieliseen väestöön vähemmistö -termillä. Tämä termi vuorostaan ei ole sopiva käsite sen vuoksi, että Ruotsi on toinen virallisista kielistä Suomessa.²⁶ Käyttämässäni sanomalehtiaineistossa vuosina 1949–1960, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, ei käytetä termiä ”suomenruotsalainen”. Tämän vuoksi myös päädyin käyttämään nimitystä ”Suomen ruotsinkielinen väestö”.

Kirjoittaessani Lucia-perinteestä Suomessa käytän nimitystä ”Helsingin Lucia” *Hufvudstadsbladetin* lukijain kesken äänestetystä valon lähettiläästä. Lähdeaineistossani Luciaa ja valontuojan ympärille luodun juhlan nimeä kuvaavat käsitteet vaihtelevat. Valitusta Luciasta puhuttaessa *Hufvudstadsbladet* kirjoitti usein koko Suomen ruotsinkielisen väestön Luciasta.²⁷ *Helsingin Sanomat* vuorostaan käytti tradition alkuvuosina yleisimmin Lucia-juhlasta nimitystä ruotsinkielisen väestön juhla ja viittasi juhlan kulkueeseen melkein poikkeuksetta Folkhälsanin Lucia-kulkueena. Tämän lisäksi lehti eritteli usein Lucian olleen *Hufvudstadsbladetin* lukijain äänestyksellä valittu neito. Varsinaisen Lucia-äänestyksen voittajasta puhuttiin *Helsingin Sanomissa* yleisimmin pelkästään Luciana.²⁸ Muitakin nimityksiä toki esiintyi lehden sivuilla vuosittain. Lucia sai poikkeuksellisesti esimerkiksi vuonna 1953 *Helsingin Sanomissa* nimen ”Joulun Lucia”.²⁹ Lucia-juhla liitettiin jo ruotsalaisessa kansanperinteessä osaksi joulujuhlatraditioita, sillä Lucian päivä edelsi joulunaikaa.³⁰ Kuten Johdanto-kappaleen alussa totesin, ensimmäinen Lucia, Barbro Reihe, sai

²⁴ Lindholm 1999.

²⁵ Meinander 2017, 23–24.

²⁶ Meinander 2017, 31: Asetus kahdesta virallisesta kielestä määritelty jo vuonna 1919.

²⁷ Hela Svensk-Finlands Lucia.

²⁸ *Helsingin Sanomat* 14.12.1959, ”Kylmän viiman puhaltaessa...” ; *Helsingin Sanomat* 15.12.1958, ”Kylmään kaupunkiin toi...” ; *Helsingin Sanomat* 14.12.1956, ”Juhlava Lucia-kulkue kierteli märkiä katuja”.

²⁹ *Helsingin Sanomat* 14.12.1953, ”Lucia-kulkue tänään”.

³⁰ Cambell & Nyman 1978, 112.

kuitenkin *Helsingin Sanomissa* heti tittelin ”Helsingin Lucia”.³¹ Tätä nimitystä käytettiin Luciasta myös tämän jälkeenkin, mutta vaihtelevasti. *Uusi Suomi* käytti artikkeleissaan yleisimmin pelkästään termiä ”Lucia” puhuttaessa vuosittain valittavasta Helsingin Luciasta.³²

Helsingin Lucia, ellei toisin määritellä käsittelykappaleen kontekstissa, on mielestäni paras käsite kuvaamaan tutkimuksessani käsiteltävää Luciaa. Perinne oli vielä niin uusi ja osittain vakiintumaton varsinkin 1950-luvun alussa, joten termiä ”Suomen Lucia” tai ”koko ruotsinkielisen väestön Lucia” Helsingin Luciasta voidaan käyttää vasta myöhemmin tutkimuksessa, kun perinne äänestyksellä valittavasta Luciasta vakiintuu suomalaiseen vuotuisjuhlaperinteeseen. Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-perinteessä, Luciaan viitataan usein nimityksellä ”suomalainen Lucia”.³³

Helsingille yksi määrittävä piirre on pitkään ollut monikulttuurisuus.³⁴ Helsinki oli jo 1800-luvun lopulla kaupunki, jonka erityispiirteisiin kuului monikielisyys.³⁵ Helsingin monikulttuuriset piirteet ja kaupungin kaksikielisyys korostuivat etenkin toisen maailmansodan jälkeisenä aikana.³⁶ Tämä kieliryhmien rinnakkaiselo pääkaupungissa onkin mielenkiintoinen piirre Lucia-perinteen tutkimisen kannalta. Tarkastelen Helsingin tutkimista käsittelevässä luvussa kieliyhteisöä vahvistavia toimia Suomessa, joka ilmenee ruotsinkielisen väestön keskuudessa esimerkiksi Helsingin Lucia-juhlan kautta. Vastaavasti, kun tutkin ulkosuomalaista järjestöä, Tukholman Suomalaista Seuraa, tarkastelen Tukholmassa asuvaa suomenkielistä väestöä ja tässä luvussa tarkastelen suomenkielisten kieliyhteisöä ja heidän toimintaansa Ruotsissa.

2. Lucian päivän juhlintaa yli kieli- ja kulttuurirajojen

Esittelen tässä taustaluvussa Lucia-juhlan kristillistä ja kansaomaista perinnettä, joista myös Suomen Lucia-juhla on ottanut vaikutteita. Jokaisessa kulttuurissa, jossa vietetään Lucian päivää, tunnetaan varmasti jokin versio marttyyrikuoleman kärsineen Lucian tarinasta. Versioita tästä legendasta, kuten useista pyhimyslegendoista, on monia.

³¹ Helsingin Sanomat 16.12.1950, ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”.

³² *Uusi Suomi* 14.12.1952, ”Helsingiläiset kansoittivat jälleen...”.

³³ Esimerkiksi: *Helsingin Sanomat* 26.11.1952, ”Suomalainenkin Lucia Ruotsissa”; *Uusi Suomi* 2.12.1955, ”Ellen Tuulari Nokialta Luciaksi”.

³⁴ Kolbe & Åström 2016, 364.

³⁵ Paunonen 2006, 13.

³⁶ Kolbe & Åström 2016, 371.

Yksi tunnetuimmista kokoelmista pyhimyslegendoja on nimeltään *Legenda Aurea*, jonka on koonnut italialainen Jacobus de Voragine 1200-luvulla. Teos on kirjoitettu latinaksi, mutta on sittemmin käännetty muillekin kielille. Tässä kokoelmassa on kuitenkin vain yksi versio Pyhän Lucian legendasta.³⁷

Pohjoismaisen Lucia-perinteen juuret ovat vuorostaan vahvasti Länsi-Ruotsissa. Ruotsissa Lucian päivä tunnettiin jo keskiajalla, joka on voitu päätellä ruotsalaisista riimutauluista. Keskiajalta alkaen pyhimysten muistopäivät ovat merkinneet tärkeitä merkkipaaluja, jotka jakoivat työvuoden arkeen ja juhlaan. Joulukuoli yksi näistä tärkeistä juhlista vuoden aikana, joten perinteisesti ajateltiin, että kaikkien vaativien työtehtävien tuli olla suoritettu loppuun ennen joulun viettoa.³⁸

Helsingissä ensimmäinen lehtiäänestyksellä valittu Lucia kruunattiin vuonna 1950. Tästä alkaen Helsingin Lucia on kruunattu joka vuosi. Kirjoitan lyhyesti myös siitä, koska Lucian päivän vieton on katsottu ensimmäisen kerran alkaneen Suomessa.

Taustoitin myös sitä, kuinka Tukholman Suomalainen Seura on aloittanut toimintansa. Myöhemmin seuran jäsenet viettivät omaa Lucian päivän juhlaansa 1950-luvulla Tukholman Suomalaisen Seuran järjestäminen Lucia-juhlallisuuksien muodossa.

Lucia-kilpailua on usein kutsuttu kauneuskilpailuksi.³⁹ 1950-luvun Suomessa Lucia-kilpailun aloittamisen lisäksi alettiin valita lehtiäänestyksellä myös Paula-tyttöjä.⁴⁰ Kauneuskilpailuja oli järjestetty Suomessa säännöllisesti jo kauemmin. Suomessa vaikutti Miss Suomi -kilpailun lisäksi 1950-luvulla myös Suomen Neito -kilpailu.⁴¹ Kirjoitan näistä kilpailuista lisää taustaluvun lopussa.

Sisilialainen marttyyri Pyhä Lucia ja länsiruotsalaisen kansanperinteen salaperäinen Lusse

Pyhä Lucia on valtaosalle tuttu kristillisestä pyhimyslegendasta. Legenda ei kuitenkaan ole vuosisatojen aikana säilynyt muuttumattomana. Pyhän Lucia-neidon legendasta on olemassa lukuisia erilaisia muunnelmia, mutta kuitenkin neidon syntyperä on pysynyt samana, hänet

³⁷ Strömberg 2017, 12; Setälä 2000, 31.

³⁸ Gardberg 1999, 6-10.

³⁹ Karjalainen 1998, 185.

⁴⁰ *Helsingin Sanomat* 31.5.1950, "Pauligin Paula! Kenestä Paula-tyttö vuonna 1950?".

⁴¹ af Enehjelm 2004, 70, 84.

mainitaan jokaisessa niissä sisilialaiseksi.⁴² Pyhän Lucian tarina ajoittuu 200-luvulle Sisilian saarella sijaitsevaan Syracuseaan. Legendan mukaan Lucia on nuori neitsyt, joka kuolee uskonsa vuoksi ja hänestä tulee myöhemmin kristinuskoisten pyhimys. Kristillinen kirkko on hyödyntänyt kertomuksia pyhimyksistä jo 200-luvulta alkaen. Varhaiset pyhimyshahmot tulivat joko Raamatun kertomuksista tai sitten he olivat marttyyreita, jotka elivät ja kuolivat uskonsa puolesta.⁴³ Naispyhimykset ovat olleet tärkeässä osassa niin varhaisina esikuvina naisille, suojelijoina tai oman aikansa moraalin edustajina. Siitä huolimatta, että pyhimyslegendat olivat kaikki erilaisia, niissä toistuvat samat teemat; uhrautuminen, kuolema ja hyveen suojeleminen. Vihollinen pyhimyskertomuksissa oli tavallisesti pakana, joka kieltäytyy kääntymästä kristinuskoon eikä salli muidenkaan olevan kristittyjä. Tarinoiden väkivaltaisuus usein vain lujitti niiden moraalista viestiä lukijoille. Pyhän Lucian legenda ei ole poikkeus näihin tyypillisimpiin naisista kertoviin pyhimyslegendoihin.⁴⁴

Pyhä Lucia oli legendan mukaan hyväntekijä, sillä hän lahjoitti myötäjäisensä vähäosaisille.⁴⁵ Mielenkiintoista on kuitenkin pohtia, minkä vuoksi juuri Lucia valittiin hyväntekeväisyyden symboliksi, sillä myös muut pyhimyslegendat ja pyhimykset edustavat olemuksellaan kristillistä perinnettä vähäosaisten auttamisesta ja hyväntekeväisyydestä.⁴⁶ Ensimmäinen Euroopassa laajemmin tunnettu ruotsalainen pyhimys oli Pyhä Birgitta. Pyhää Birgittaa on aikojen saatossa tituleerattu niin poliittiseksi vaikuttajaksi kuin hyväntekijäksi ja vähäosaisten auttajaksi.⁴⁷ On olennaista pohtia, minkä vuoksi hyväntekeväisyyden ympärille sijoitettua talvista juhlaa ei alettu viettää aikaisemmin, esimerkiksi pyhän Birgitan, Ruotsin suojeluspyhimyksen, muistopäivänä 7. lokakuuta.⁴⁸

⁴² Karjalainen 1998, 181.

⁴³ Strömberg 2017, 10, 12.

⁴⁴ Warner 1985, 71. Strömberg 2017, 15–17: Pyhän Lucian legenda on julkaistu muun muassa *Legenda Aurea* -teoksessa. *Legenda Aurea* -teoksessa toisiaan muistuttavia kertomuksia on lukuisia, sillä pyhimyskertomukset tapasivat myös saada vaikutteita aikaisemmista kertomuksista. Esimerkiksi kertomukset pyhästä Agneksesta (katso esimerkiksi Gallick 2007, 29: Pyhä Agnes 292–305 jaa.) ja pyhästä Ceciliasta (katso esimerkiksi Gallick 2007, 352: Pyhä Cecilia k. 177 jaa.) muistuttavat Pyhän Lucian legendaa. *The Golden Legend* -kokoelmassa julkaistun englannin kielelle käännetyn legendan nimi on *Saint Lucy, Virgin* ja tämä kertoo siis Pyhän Lucian marttyyrikuolemasta ja hänen uskonsa vahvistumisesta. Se on julkaistu teoksessa Jacobus, [ensimmäisen kerran julkaistu noin 1260] 2012.

⁴⁵ Jacobus 2012. Katso liite 1, jossa koko legenda on luettavissa. Pro graduni liitteissä on teoksessa julkaistu englanninkielinen käännös Pyhän Lucian legendasta.

⁴⁶ Warner 1985, 71.

⁴⁷ Setälä 2000, 164, 166, 182: Birgitta oli lähtöisin yhteiskunnan yläluokasta, hän solmi ajan ihanteiden mukaisesti nuorena avioliiton ja oli äiti. Pyhä Birgitta pyrki elämässään vahvistamaan toiminnallaan katolisen kirkon asemaa, ja Birgitan ollessa Roomassa 20 vuoden ajan hän vietti hurskasta elämää ja toimi tiiviisti hyväntekeväisyyden parissa.

⁴⁸ Setälä 2003, 8; Heikkilä 2003, 66–67: Pyhä Birgitta on Ruotsin suojeluspyhimys, josta tuli Euroopassa laajemminkin tunnettu hahmo.

Lucian päivän vietolle löytyy paljon syitä sen kansanperinteen muodoista. Lucian asettaminen juhlapäivän keskiöön joulukuun 13. päivänä selittyy toki vanhan katolisen perinteen kautta, sillä pyhimys Lucian muistopäivää vietetään silloin. Pohjoismaissa talvi on pimeä ja synkkä vuodenaika, joten on luonnollista ajatella, että päivän ympärille on alettu luoda perinnettä valosta ja sen juhlistamisesta. Valo teemana onkin se, joka parhaiten yhdistää katolista pyhimystä Luciaa, ruotsalaista kansaperinnettä ja nykypäivän vuotuisjuhlaa Suomessa. Valo ei kuulu osaksi perinteistä Lucian legendaa. Luciasta tuli sokeiden suojeluspyhimys vasta, kun legendan sisältö muuttui myöhemmin keskiajalla. Päivä oli pyhitetty pyhälle Lucialle, pyhimykselle, jota pidettiin laajalti valon tuojana, joten oli jopa odotettavaa, että vuoden pimeimmän yön juhlinta kehittyisi juurikin valon tuomisen juhlaaksi.⁴⁹

Jacobus de Voragine kokoama teos pyhimyslegendoista nimeltään *Legenda Aurea*, muodostui yhdeksi luetuimmista teoksista keskiajalla ja kirja sisälsi myös yhden version Lucian legendasta. Teos oli koottu jo 1200-luvulla ja Jacobus de Voragine oli dominikaani.⁵⁰ Yksi tunnetuin versio Pyhän Lucian legendasta on varmasti kertomus Luciasta ja hänen silmistään. Tässä monen tuntemassa tarinassa konsuli Paschasius on rakastunut Lucian kauniisiin silmiin. Uskolleen omistautunut nuori Lucia kaivaa silmät päästään antaakseen ne häneen rakastuneelle miehelle. Lucia kuitenkin sai tämän seurauksena heti uudet silmät arkkienkeli Rafaelilta. Tämä legenda on luotu myöhemmin keskiajalla ja tämän vuoksi Luciasta on myös myöhemmin tullut sokeiden suojeluspyhimys.⁵¹ Tämä versio legendasta ei esimerkiksi löydy Jacobus de Voragine teoksesta. Toinen selitys sille, minkä vuoksi Lucia on sokeiden suojelupyhimys, löytyy hänen nimestään. Lucia-nimi polveutuu latinankielen sanasta lux, joka tarkoittaa valoa.⁵²

Erityisesti Pohjoismaissa Luciaa pidetään valontuojana sen vuoksi, että hänen muistopäivänsä 13.12. osui vanhan juliaanisen kalenterin mukaan vuoden lyhimpänä pidetyn päivän kohdalle. Lucia-neito yhdistettiin sen vuoksi auringonvalon lisääntymiseen ja päivien pitenemiseen.⁵³ Ruotsissa otettiin käyttöön gregoriaaninen kalenteri vuonna 1753.⁵⁴ Länsi-Ruotsissa Lucian päivän yön juhlinta vuoden pisimpänä kuitenkin jatkui, vaikka talvipäivänseisauksen päivämäärä muuttuikin.⁵⁵ Kalenteriuudistuksen jälkeen uusi päivämäärä

⁴⁹ Gardberg 1999, 7.

⁵⁰ Setälä 2000, 31.

⁵¹ Strömberg 2017, 16.

⁵² Dummet 2010, 110.

⁵³ Gallick 2007, 373.

⁵⁴ Gardberg 1999, 7.

⁵⁵ Kättström Höök 2016, 12.

talvipäivänseisaukselle asetui päivien 21.–23. joulukuuta välille.⁵⁶ Lucian päivän juhlinta korvasi Suomessa osin Annan päivän juhlinnan, joka edelsi tyypillisesti talven suurimman juhlan, joulun, alkamista.⁵⁷

Pyhälle Lucialle ei koskaan pyhitetty Ruotsissa yhtään kirkkoa, vaikka Lucian muistopäivän vietolla olikin pitkä historia.⁵⁸ Lucia ei muodostunut koskaan Ruotsissa yhtä tärkeäksi katoliseksi pyhimykseksi kuin esimerkiksi Pyhä Birgitta.

Håkan Strömberg nostaa esiin mielenkiintoisen ajatuksen teoksessaan *Lucia den svenskaste av alla traditioner* siitä, kuinka Lucia nousee kuitenkin Ruotsissa keskiöön monta sataa vuotta myöhemmin Lucian saapumisesta Ruotsiin. Strömberg pohtii juuri sattuman mahdollisuutta juhlapyhän moninaisen historian kohdalla.⁵⁹ Hyveellinen ja valoon yhdistetty Lucia teki esiintulon kansaperinteessä myöhään, kun taas perinteisesti kansan traditiossa Lucian päivän yö liitettiin runsaaseen syömiseen, pimeyteen ja yliluonnollisuuteen. Valkoisessa mekossa Lucia astui kansanperinteessä ensimmäisiä kertoja esille länsiruotsalaisissa herraskartanoissa 1700-luvulta alkaen. Vahvin yhteys Lucian päivän juhlan ja pyhimys-Lucian välillä onkin juhlan päivämäärä 13. joulukuuta, joka juontaa juurensa pyhimyskalenteriin, jossa Lucian muistopäivää juhlittiin hänen kuolinpäivänään pidettynä päivänä.⁶⁰ Ruotsalaisesta Lucia-perinteestä harvoin puhutaan mainitsematta sen Etelä-Euroopasta tulevaa innoittajaa, pyhimystä, Pyhää Luciaa.⁶¹

Historiallisesta Pyhästä Luciasta kertovat lähteet ovat antaneet erilaisia kuvauksia hänen elämästään, esimerkiksi Lucian syntymä- ja kuolinvuodet ovat vaihdelleet lähteistä riippuen

⁵⁶ Gardberg 1999, 7. Joulunvieton lisäksi moni Lucian päivän perinne liitettiin myös Tuomaan päivään, jota vietetään 21. joulukuuta. Gardberg 1999, 9: Tuomaan päivään liitettävät perinteet muistuttivat myös omalla tavallaan molempia, joulun viettoa ja Lucian päivää.

⁵⁷ Kolbe & Åström 2016, 241. Katso myös Gardberg 1999, 9–10: Suomessa Turun tuomiokirkon kalenterin mukaan Annan päivää vietettiin 15. joulukuuta. Annan päivän juhlinta yhdistettiin täten myös vuoden pisimmän yön juhlintaan 1300-luvulla. Pyhän Annan kultti kulkeutui alun perin Ruotsiin Saksasta ja lopulta myös Suomen alueelle Ruotsin suurvallassa. Pyhä Anna oli yksi keskeisistä kirkkojen suojeluspyhimyksistä ja hänet tunnetaan Suomessa esimerkiksi Hartolan kirkon suojeluspyhimyksenä.

⁵⁸ Strömberg 2017, 20–21: Teoksen mukaan Lucia saapui Ruotsiin tiedettävästi vasta, kun pyhän Lucian muistopäivä lisättiin Skaran pyhimyskalenteriin, joka julkaistiin 1470-luvulla. Lucian päivä nostetaan tässä kalenterissa yhdeksi tärkeimmistä pyhimyksen muistopäivistä. Tämän lisäksi Lucian muistoksi tuotiin Ruotsiin alttaritaulu 1500-luvulla. Kuitenkin Ruotsin tullessa osaksi luterilaista kirkkoa, 1500-luvulla, katolisten pyhimysten palvontaa ei pidetty enää suotuisana ja katolisia kuvia hävitettiin. Hentilä ym 2002, 66–67: Kustaa Vaasan määräyksestä toimet kirkon hallinnon uudistamiseksi aloitettiin jo 1540-luvulla, mutta, Augsburgin uskontunnustuksen myötä, toimet virallistettiin vasta vuonna 1593.

⁵⁹ Strömberg 2017, 21.

⁶⁰ <https://www.sprakochfolkminnen.se/folkminnen/handelser-i-almanackan/kalender/i-almanackan/handelser-i-almanackan/2018-12-13-lucia.html>, vierailtu verkkosivuilla 4.1.2019.

⁶¹ Strömberg 2017, 10.

sekä hänen hautapaikkansa oletettu sijainti.⁶² Pyhä Lucia on Syracusan kaupungin suojeluspyhimys.⁶³

Ruotsissa Lucian päivää on vietetty jo ainakin 1600-luvun lopulta alkaen. Näissä varhaisissa kuvauksissa Lucia-juhlinnasta nousee vahvasti esiin perinteeseen liittyvät ruoka- ja juomatottumukset. Ruotsissa ainakin jo 1600-luvulla. Juhlinnan kuvauksista nousee vahvasti esiin perinteeseen liittyviä ruoka- ja juomatottumuksia.”⁶⁴

Lucian päivää pidettiin länsiruotsalaisissa kylissä Värmlannissa ja Länsi-Götanmaalla jopa pikku joulujuhlana.⁶⁵ Juhlinta ei rajoittunut pelkästään koteihin, sillä yksi perinne juhlinnalle oli myös niin sanotut ”lussegångenit” eli lusse-kulkue, joihin etenkin nuoret osallistuivat. Nuoret olivat usein pukeutuneet valepukuihin tai vastakkaiseksi sukupuoleksi ja näin naamioituneina he saattoivat kiertää muihin lähiseudun taloihin ja pyytää esittämäänsä näytelmiä ja lauluja vastaan talon väeltä palkkioksi ruokaa, juomaa tai muita lahjoituksia.⁶⁶ Kerätyt lahjoitukset kuitenkin annettiin usein omassa yhteisössä niitä eniten tarvitseville.⁶⁷

Tärkeää on kuitenkin ymmärtää kansanomaisen perinteen alkuperän perustavat erot eri alueiden ja eri sosiaaliluokkien juhlinnassa. Esikristilliset tavat ovat aikaisemminkin säilyneet kansanomaisessa muodossa erilaisten uskomusten ja perinteiden kautta. Tästä esimerkkinä vaikkapa Johannes Kastajan muistopäivä, jota on muistettu jo 400-luvulta alkaen, mutta joka tunnetaan nykymaailmassa paremmin keskikesän juhlan eli juhannuksena.⁶⁸ Osaan perinteistä, aivan kuten vaikka Lucian päivän viettoon, on saattanut liittyä hullunkurisia kepposia, meluisaa hauskanpitoa ja jopa kerjäämistä.⁶⁹

Erityisen tärkeää on, kuinka esimerkiksi herraskartanot, kaupunki- ja koulukulttuuri vähitellen 1800-luvun loppupuolella alkoivat ottaa vaikutteita omiin juhlaperinteisiinsä myös

⁶² Dummet 2010, 108: mukaan Lucia olisi syntynyt Syracusassa noin vuosien 283–290 jaa. välillä ja kuollut 13.12.304 jaa. Vuorostaan Gallick 2007, 373: vuorostaan laskee Lucian syntyneen vuonna 284 jaa. ja kuolleen vuonna 304 jaa. Koskien Lucian hautaa, katso muun muassa Dummet 2010, 110–111: Lucian hauta on sijainnut alun perin Syracusassa lähellä hänen oletettua kuolinpaikkaansa, mutta ruumis ryöstettiin myöhemmin Venetsiaan. Tänäkin päivänä Lucian uskotaan lepäävän Venetsiassa Pyhän Geremian kirkossa.

⁶³ Dummet 2010, 110.

⁶⁴ Gardberg 1999, 7.

⁶⁵ Gardberg 1999, 7.

⁶⁶ Kättström-Höök 2016, 17–18. Esimerikiksi Kättström Höök 2016, 36: Lussekulkueen perinnettä voi verrata esimerkiksi nykypäivän karkki tai kepponen -perinteeseen. Tällöin nuoret kiertelevät myös usein ryhmissä ja kerjäävät karkkia talon väeltä. Mikäli väki kieltäytyy palkitsemasta heitä, nuoret tekevät heille jonkun hauskan tai ilkikurisen kepposen. Leikin tarkoituksiperät eroavat kuitenkin merkittävästi, siitä millaiseksi perinne nykyään mielletään. Kulkueen avulla kerättyjä lahjoituksia saatettiin käyttää suurien, yhteisten Lucian päivän juhlien järjestämiseen.

⁶⁷ Campbell & Nyman, 109.

⁶⁸ Karjalainen 1998, 90–91.

⁶⁹ Campbell & Nyman 1976, 110.

kansanomaisemmasta talonpoikaisväestön perinteestä. Tämä vuorostaan mahdollisti sen, että nämä muodostivat yhdessä uuden perinteiden kulttuurisen kerrostuman, jolla on kuitenkin läheinen yhteys juhlan vieton vanhempaan ja kansanomaisempaan lusse-juhlintaan.⁷⁰

Herraskartanoissa perinteet poikkesivat hieman maaseudun tavoista juhlia. Samaan aikaan myös herraskartanoissa alettiin kruunata ensimmäisiä Lucia-neitoja, jotka tarjoilivat aamupalaa talon välle yksin tai pienemmissä, enintään muutaman henkilön seurueissa. Lucian saapumiseen ei tällöin vielä kuitenkaan kuulunut laulu. Piikoja kruunattiin alun perin tyypillisesti Lucia-neidoiksi, vaikka Skinnskatteborgin herraskartanossa Värmlannissa 1820-luvulla ensimmäinen valkoiseen asuun pukeutunut ja kynttiläkruunua päässään kantava Lucia, yhdessä Lusse-kulkueensa kanssa, oli renki.⁷¹ Herraskartanoissa suhtautuminen pukuleikkeihin ja perinteisiin ei ollut niin vapaamielistä kuin maataloilla, sillä esimerkiksi vanhempina aikoina Luciaksi kruunaaminen saatettiin kokea häpeällisenä.⁷² Lucia esiintyi Ruotsissa monessa eri ilmenemismuodossa eri puolilla maata, ja Lucian päivän viettoa alettiin laajemman leviämisen myötä pitää korkeakulttuurina.⁷³

Sytä siihen miksi Lucia-juhlaan liittyvät perinteet ovat muuttuneet niin paljon lyhyessä ajassa, on etsitty myös yhteiskunnallisista muutoksista, kuten kansanvalistuksen lisääntymisestä, uskonnollisesta heräämisestä, raittiustyöstä ja sosiaalisesta tasa-arvoisuudesta sekä eri sosiaaliluokkien välisten erojen tasaantumisesta. Tämän on katsottu ennen kaikkea edistäneen Lucia-juhlan uusia muotoja ja eri traditioita, joiden avulla joulukuun 13. päivän juhlapäivää juhlitaan.⁷⁴

Monet vanhat perinteet Lucian päivän vietosta ovat muuttaneet muotoaan. Yksi nykymuotoisen Lucian ehkä tuntemattomimmista esikuvista on alun perin Saksasta periytynyt hahmo nimeltään Kinken Jes, jonka saksankielinen nimitys on Kindchen Jesus. Hän oli Jeesus-

⁷⁰ Campbell & Nyman 1976, 111. Katso myös Gardberg 1999, 7: Lucia mainitaan ensimmäisen kerran herraskartanossa Länsi-Götanmaalla vuonna 1764. Teoksessa pohditaan myös, onko aikaisempi Lucian päivän juhlinta lusse-menoieneen vain yhdistetty myöhemmin Lucian päivänä juhlittavaan hahmoon. Varhaisimmissa kuvauksissa Lusse-juhlinnasta Värmlannissa, Länsi-Götanmaalla ja Taalainmaalla, ei mainita ketään henkilöä, jonka nimi olisi Lucia. Kuitenkin voidaan ajatella, että perinteen laajentuminen eri ilmentymismuotoihinsa oli hyvin luonnollista.

⁷¹ Kättström Höök 2016, 32, 33.

⁷² Kättström Höök 2016, 28–29; I Bohuslän sade man att: ”den som en gång varit Lussebrud, hon får aldrig brudeskrud”, Teoksessa kirjoitettiin, että Lucian roolin pelättiin vaikuttavan naisen avioliiton solmimisen mahdollisuuksiin, jonka vuoksi esimerkiksi Bohuslänissa ja Värmlannissa Luciaksi pyrittiin valitsemaan paheellisena pidettyjä naisia, joilla oli esimerkiksi jo avioton lapsi, kaikki myös tanssivat Lucia neidon kanssa, joka taas vuorostaan muistutti perinteistä hääjuhlan tapakulttuuria.

⁷³ Strömberg 2017, 79, 82: Kaupungeista Göteborg oli Ruotsissa avainasemassa porvarillisemman perinteen leviämisessä ympäri maan.

⁷⁴ Kättström Höök 2016, 27.

lapsi pukeutuneena valkokaapaiseksi tytöksi kynttiläkruunu päässään. Kindchen Jesus oli luterilainen vastine katolisen uskon Pyhälle Nikolaukselle, ja tämä enkelimäinen, valkopukuinen ja hohtavaa valoa tuovaa sädekehää päänsä päällä kantava hahmo jakoi salaa lahjat jouluna.⁷⁵

Lusse/Lucia-hahmo on käsitteenä erittäin monitulkintainen. Toisaalta hahmoa on kuvattu hyväksi ja kauniiksi sekä halutuksi, mutta samalla häntä kuvataan usein rumaksi, siveettömäksi ja sopimattomaksi.⁷⁶

Lucia saapuu maaseudulta kaupunkiin

Lucian päivän vieton on arvioitu rantautuneen Ruotsista jo 1900-luvun alussa Suomen autonomian aikana.⁷⁷ Suomessa tavattiin ensimmäisen kerran valkoiseen mekkoon pukeutunut Lucia, kynttiläkruunu päässään, vuonna 1919 Högvallan kotitalouskoulussa.⁷⁸ Lucian päivän vieton Högvallassa on todettu olleen säännöllinen vuotuisperinne, eikä vain satunnaisesti vietetty juhla. Kuitenkin tätäkin aikaisempia merkintöjä Luciasta löytyy. Niistä vanhimmat ovat oletettavasti naistenoppilaitoksesta Turusta, Svenska fruntimmersskolanista, vuodelta 1898 sekä Vöyrin kansakoulusta vuodelta 1913. Koulumaailma oli Suomen Lucia-perinteen vanhin ilmentymismuoto ja Ruotsista perinne löysi tiensä ensin Suomen ruotsinkieliselle maaseudulle, lännessä Pohjanmaalle, Turun seudulle ja Karjaalle sekä idässä Porvoon liepeille.⁷⁹

Ruotsissa koulumaailma ja urbanisaatio olivat tärkeässä roolissa Lucia-perinteen leviämisessä. Länsi-Ruotsista kotoaan pois muuttaneet nuoret toivat perinteen mukanaan muuttaessaan opiskelemaan Lundin ja Uppsalan yliopistokaupunkeihin.⁸⁰ Kaupunki toimi erinomaisena

⁷⁵ Kättström Höök 2016, 22; muut nimitykset Saksaksi olivat Christkindchen tai Christkindlein (Jeesus-lapsi).

⁷⁶ Kättström-Höök 2016, 27.

⁷⁷ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Femtio år med Luciatradition”.

⁷⁸ Lönnqvist 2001, 166: Lucia-perinteen oli tutustuttanut Karjaalla sijaitsevaan oppilaitokseen Runa Melander, joka oli saapunut kouluun samana vuonna. Runa Melander oli tutustunut Lucia-perinteeseen Uppsalassa vuosina 1911–1915. Högvallassa vaikutti myös toinen ruotsalainen opettaja Ingeborg ”Bojan” Andersson vuonna 1919 ja hän vuorostaan tutustutti Högvallaan Lucia-perinteen kartanoista polveutuvan vanhemman tradition. Molemmat opettajat jatkoivat perinteen viettoa vuosittain senkin jälkeen, kun Högvallan kotitalouskoulu muutti Karjaalta Boen kartanoon Porvooseen.

⁷⁹ Häggman 1999, 22.

⁸⁰ Kättström Höök 2016, 34: Maaseudun ja kaupungin Lucia-perinteet kohtasivat, kun eri sosiaaliluokat ja eri paikkakunnilta tulevat länsiruotsalaiset vaikutteet sulautuivat yhteen kaupungeissa ja korkeakouluissa. Katso myös esimerkiksi Cederlund 2004, 16; Lundin yliopisto perustettu vuonna 1668 (Turun yliopisto vuonna 1640). Uppsalan yliopisto on pohjoismaiden vanhin yliopisto ja perustettu vuonna 1477.

kohtaamispaikkana eri perinteille ja mahdollisesti monikulttuurisessa ja monikansallisessa ympäristössään perinteiden sulautumisen toisiinsa. Instituutioilla, kuten korkeakouluilla, on ollut tärkeä osa perinteiden leviämisessä eri yhteisöihin. 1900-luvun nopeasti kasvanut korkeakoulutettujen määrä selittyy koulutusjärjestelmän kehittämisellä.⁸¹

Lucia-kulkue esiintyy ensimmäistä kertaa Helsingissä jo 1930-luvulla. Järjestäjinä toimivat tällöin Helsingfors Svenska Sångarförbund, Brage-yhdistys ja aikakauslehti *Allas Krönika*.⁸² *Allas Krönika* järjesti kauneuskilpailun vuonna 1930, jonka voittaja kruunattaisiin saman vuoden Luciaksi.⁸³ Helsingfors Svenska Sångarförbund lyöttäytyi mukaan järjestelyihin Helsingin kuorojen kanssa. Tapahtuma sai mukaan myös nimekkäitä sponsoreita kuten tavaratalo Stockmann ja koruvalmistaja Oscar Tillander.⁸⁴ Lehden lukijat pystyivät myös osallistumaan seuraavan vuoden Lucia-kulkueen järjestelyihin tilaamalla *Allas Krönikan*.⁸⁵ Vuonna 1931 *Allas Krönika* alkoi myydä Lucia-merkkiä, jota koristi edellisen vuoden Lucian kuva, ja merkki kustansi 1 markkaa.⁸⁶ Vuoden 1931 Lucia-kilpailussa, *Allas Krönika* painotti, että kyse ei ollut tavallisesta kauneuskilpailusta, vaan ”raikas ja nuorekas olemus oli tärkeintä, eikä osallistujilla tarvinnut olla esimerkiksi pitkiä hiuksia.”⁸⁷ Lucia-kulkue otettiin hyvin vastaan jo 1930-luvulla.⁸⁸

Kulkueen reitti poikkesi kuitenkin meille nykyisinkin tunnetusta Aleksanterinkatua pitkin kulkevasta reitistä, sillä vuonna 1931, Lucia-kulkue kulki reittiä Ratakatu 8 - Annankatu - Bulevardi - Ruotsalainen teatteri - Pohjois-Esplanadi - Unioninkatu - Senaatintori.⁸⁹ Silloin kun Lucia-kulkue järjestettiin ensimmäistä kertaa vuonna 1930, se eteni Bulevardilta Senaatintorille ja palasi lopulta aloituspaikkaansa.⁹⁰

⁸¹ Cederlund 2004, 17: Korkeakouluja alettiin 1800-luvulla perustaa Ruotsiin, Uppsalan ja Lundin yliopistojen välittömään läheisyyteen. Nopea teollistuminen ja kaupungistuminen loivat uudenlaisen tarpeen korkeakoulutetulle väestölle.

⁸² Häggman 1999, 25.

⁸³ ”Luciatåget och den stora skönhetspristävlingen”, *Allas Krönika*, 21/1930, 714–715.

⁸⁴ *Hufvudstadsbladet* 1.12.1949, ”Luciatåg i stan den 13 december”: Stockmann lahjoitti tonttujen puvut ensimmäiseen Lucia-kulkueeseen ja Oskar Tillander valmisti voittajaksi valitun Lucian briljanttisormuksen ja kilpailussa toiseksi tulleen neidon kultaisen kaulakorun.

⁸⁵ ”Inför det nya året”, *Allas Krönika*, 24/1930, 839.

⁸⁶ ”Lucia lindrar, Den tysta nöden”, *Allas Krönika*, 21/1931, 571.

⁸⁷ ”Luciatävlingen Insänd porträtten före den 25 november.”, *Allas Krönika*, 22/1931, 592.

⁸⁸ *Helsingin Sanomat*, 14.12.1930. Katso myös *Hufvudstadsbladet* 14.12.1931, ”Strålände sagofölje i kvällen”: *Hufvudstadsbladet*issa huomioitiin, että vuonna jo 1931 oli havaittavissa kiinnostuksen lisääntymistä koskien *Allas Krönikan* järjestämää [kauneus]kilpailua Lucian valitsemiseksi, sillä osallistujamäärät olivat nousseet vuodessa 35 osallistujasta 55 osallistujaan.

⁸⁹ *Helsingin Sanomat*, 14.12.1931, ”Lucia-kulkue”.

⁹⁰ *Helsingin Sanomat*, 14.12.1930, ”Lucia”.

1930-luvulla Lucia-kulkueita ei järjestetty vuosittain eikä säännöllisesti.⁹¹ *Jacobstads Tidning* julkaisi vuonna 1955 lyhyen artikkelin vuoden 1930 Luciasta, Anna-Lena Stormånsista (nykyisin Schauman). Anna-Lena kommentoi artikkelissa, että ”ainoa virhe Suomen ensimmäisessä ja toisessa Lucia-kulkueessa oli se, että kolmatta kulkuetta ei enää järjestetty”.⁹² *Allas Krönika* kirjoitti vuonna 1932, että kyseisenä vuonna ei järjestettäisi enää Lucia-kulkuetta kahden edellisen vuoden tapaan.⁹³ Seuraavaa kulkuetta ei järjestettykään ennen vuotta 1949 ja tällöin Lucia-kulkueen taustajoukoissa vaikuttivat eri toimijat kuin 1930-luvulla.

Suomen väestön rakenne koki suuria muutoksia 1950-luvun alusta aina 1980-luvulle saakka. Suuri osa väestöstä muutti asumaan parempien palvelujen ja työmahdollisuuksien äärelle suuriin asutuskeskuksiin. Tämä johti siihen, että rannikkoseuduille sekä aikaisemmin perinteisesti ruotsin- ja kaksikielisen väestön asuttamille alueille alkoi muuttaa entistä enemmän suomenkielistä väestöä. Suomen ruotsinkielistä väestöä tämä muutos huolestutti, ja tämä nosti esiin ruotsinkielisten keskuudessa kysymyksen oman äidinkielen säilymisestä. Tämän myötä ruotsinkielisen väestönosan keskuudessa heräsi uudenlainen kiinnostus ruotsalaisen kulttuurin säilyttämiseen Suomessa. Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudessa alettiin tällöin korostaa omaan alueelliseen identiteettiin liittyviä ajatuksia omasta kotiseudusta ja sen tärkeydestä.⁹⁴

Suomessa ruotsia äidinkielenään puhuvaa väestöä oli vuonna 1950 yhteensä 348 000. Aika muutokseen oli valmis, sillä kieliriidan laannuttua sotien jälkeen Suomessa oltiin valmiita aiempaa avoimempaan keskusteluun kahden valtakielen, suomen kielen ja ruotsin kielen asemasta ja suhteesta toisiinsa. Suomen kaksikielinen väestö oli lisääntynyt ja pelkästään ruotsia äidinkielenään puhuvien määrä oli laskenut, joten moni ruotsinkielistä väestöä edustava merkittävä henkilö otti osaa aiempaa useammin suomenkieliseen keskusteluun yhteiskunnallisista asioista.⁹⁵

Lucia-äänestyksen myötä aloitettiin jokavuotinen perinne, jossa valittiin Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudesta Lucia. Juhlapyhä ylitti sittemmin myös kielirajan ja sitä alettiin viettää myös suomenkielisen väestön keskuudessa.⁹⁶ Merkittävät toimijat Lucia-juhlan

⁹¹ Österlund-Pötzch 2011, 232.

⁹² *Jacobstads Tidning* 14.12.1955, ”Finlands första Lucia hemmafru i Jakobstad”: ”Det enda felet med Finlands första och andra luciatåg var det att de inte följdes av ett tredje.”

⁹³ ”Inför årsskiftet”, *Allas Krönika*, 24/1932, 577.

⁹⁴ Meinander 2017, 165–166.

⁹⁵ Meinander 2017, 169, 288: Ruotsinkielinen väestö jakautui Suomessa seuraavalla tavalla vuonna 1950: Uudenmaan lääni 168 000 asukasta, Vaasan lääni 113 000 asukasta, Turun ja Porin lääni asukkaita yhteensä 37 000, Ahvenanmaa 21 000 asukasta sekä muualla asuvia, joita oli 10 000.

⁹⁶ Karjalainen 1998, 185.

taustalla olivat ruotsinkielisiä, ja perinne tunnettiin aluksi juuri ”Suomen ruotsinkielisen väestönosan juhlanä” Juhla oli täynnä vastakohtia, jotka täydensivät toisiaan. Lucia-juhlasta tehtiin näyttävän kulkueen myötä satumainen, mutta asiat, joihin juhlan avulla haluttiin vaikuttaa, olivat karun arkisia. Sosiaalinen vastuu, hyväntekeväisyys ja valo olivat juhlan toistuvia teemoja heti ensimmäisestä, vuonna 1950, järjestetystä Lucia-juhlasta alkaen.⁹⁷

Lucia-juhla alkoi kerätä kiinnostusta myös suomenkielisen väestön keskuudessa jo vuodesta 1950 alkaen. Laajalevikkiset suomenkieliset sanomalehdet kuten *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* alkoivat kuitenkin vuosien 1950–1960 aikana uutisoida muistakin Lucia-juhlista kuin Helsingin ruotsinkielisen väestön Lucian päivän vietosta. Suomenkielisten kannalta merkittävimäksi ja sanomalehdistössä yhdeksi näkyvimmistä juhlista nousi Tukholman Suomalaisen Seuran viettämä Lucia-juhla Ruotsissa.

1940–1950-lukujen taitteessa muuttoliike Suomesta Ruotsiin alkoi kasvaa, mutta luvut eivät olleet vielä niin merkittävän suuria kuin ne olisivat myöhemmin vuosikymmeninä. Kielitaitoa löytyi muuttaneilla vaihtelevasti, mutta usein kuitenkin kohdemaassa solmittiin kotimaasta tulleiden kanssa ystävyys-suhteita ja luotiin yhteisöllistä toimintaa keskenään. 1960-luvulta alkaen työväkeä alkoi muuttaa merkittävästi Ruotsiin, sillä rakennemuutos agraarisesta kulttuurista kohti urbaania pakotti väkeä siirtymään kaupunkeihin ja myös Ruotsiin, jossa oli laajalti Suomea paremmat työllistymismahdollisuudet ja paremmat palkat. Edellisen vuosikymmenen muuttajat olivat luoneet seuraavan vuosikymmenen joukkomuutolle helpomman tien Ruotsiin.⁹⁸

Suomen ja Ruotsin välillä etenkin Tukholmaan on tapahtunut paljon muuttoliikettä. Vuosien 1920–1940 aikana Tukholmaan muutti suomalaisia vuosittain noin 83–270 henkilöä. Tukholmassa sijainnut Tukholman suomalainen seurakunta oli kirjannut ylös kirkonkirjoihin vuosien 1927–1939 aikana 4999 suomalaista, joista seurakunnan varsinaisia jäseniä heistä oli vain 1700–2000. Tukholman suomalainen seurakunta vastasi tämän väestökirjanpidon ylläpitämisestä, ja aluksi seurakunta olikin ainoa instituutio Tukholmassa asuville suomalaisille.⁹⁹ Muuttoliikettä Ruotsiin edistettiin vielä entisestään vuonna 1954, kun työvoiman liikkumista Pohjoismaiden välillä helpotettiin.¹⁰⁰

⁹⁷ Norrmén 1999, 44; Wildgrube 1999, 45–47.

⁹⁸ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 488.

⁹⁹ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 104–106.

¹⁰⁰ Meinander 2017, 175.

Tukholmassa toimivilla seuroilla oli kuitenkin pitkä historia, sillä jo 1830-luvun alussa toimintaa oli yritetty aloittaa. Vuonna 1830 perustettiin Ruotsissa asuneiden suomalaisten toimesta ensimmäistä kertaa seura nimeltä ”Tukholman suomalaiskunta”. Seuran toiminta lakkasi kuitenkin jo muutaman kuukauden jälkeen seuran perustamisesta. 1850-luvulla toimintansa aloitti seura nimeltään ”Finska Gillet”, ja tämän toiminta jatkui ainakin vuodesta 1859 vuoteen 1863 kerättyjen jäsenmaksujen perusteella.¹⁰¹

Vanhin Tukholmassa vaikuttava suomalaisille suunnattu yhdistys on Tukholman Suomalainen Seura. Se on edelleen toiminnassa. Seura oli Tukholmassa myös jäsenmäärältään suurin.¹⁰² Ruotsissa asuvat suomalaiset perustivat seuran 11.2.1894. Sen toiminta kuitenkin keskeytyi jo vuonna 1923, mutta toiminta elvytettiin jälleen 1930-luvun lopulla.¹⁰³ Vuodesta 1952 alkaen seura valitsi ensimmäisen Luciansa ja alkoi tämän myötä luoda seuralle omaa vuosittaista valon juhlaa. Juhla sai näkyvyyttä suomalaisessa lehdistössä ja nousi omaksi juhlaperinteekseen suomalaisväestön keskuudessa Tukholmassa. Suomessa uutisoitiin juhlasta säännöllisesti Helsingin Lucian ja Tukholman Lucian lisäksi. Lucian juhlistaminen on ollut tärkeää myös esimerkiksi ulkoruotsalaisille, jotka olivat alkaneet eri puolilla maailmaa juhlistaa Lucian päivää tuttujen rituaalien myötä. Juhlia vietettiin siitä huolimatta, vaikka etäisyyttä omaan kotimaahan olikin usein huomattavasti.¹⁰⁴ Sama ilmiö tavattiin myös Tukholman Suomalaisen Seuran myötä suomenkielisen väestön keskuudessa Tukholmassa. Tosin heidän mukanaan kotimaassa ruotsinkielisen väestön juhlapyhänä tunnettu Lucian päivä muuntuu suomenkieliseksi.

Luciat, kauneuskuningattaret ja Paula-tytöt 1950-luvulla

1950-luvulla Lucia-kilpailun ohella järjestettiin muitakin naisille suunnattuja kilpailuja Suomessa, kuten esimerkiksi Pauligin Paula-tytön valinta sekä kauneuskilpailuja. Suomen suurimman ja Helsingissä vietetyn Lucia-juhlan taustalla merkittävimmät toimijat olivat Kansanterveysjärjestö Folkhälsan ja sanomalehti *Hufvudstadsbladet*. Suomessa Lucia-juhlan järjestäjinä toimivat tämän lisäksi ruotsinkielisen väestönosan keskuudessa hyvin verkostoituneet toimijat, jotka kykenivät tuomaan Lucia-juhlalle sen tarvitsemaa näkyvyyttä ja

¹⁰¹ Joululta, Tukholman Suomalaisen Seuran Joulujulkaisu, 1951, Johnsson, 24.

¹⁰² Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 244.

¹⁰³ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 105.

¹⁰⁴ Kättström Höök 2016,

täten ylläpitämään kansan kiinnostusta juhlapyhää kohtaan.¹⁰⁵ Ruotsissa järjestettiin ensimmäinen Lucia-kulkue ja hyväntekeväisyyskeräys jo vuonna 1927. Malli lehtiäänestyksellä valitusta Luciasta saatiin myös Ruotsista, kun ensimmäinen Tukholman Lucia valittiin lukijoiden kesken äänestyksellä vuonna 1928.¹⁰⁶ Suomessa Lucia-juhlan sanoma yhdistettiin toiseen merkittävään juhlapyhään eli joulukuun, ja tämän avulla ihmisiä haluttiin myös muistuttaa hyväntekeväisyyden tärkeydestä.¹⁰⁷ Mielenkiintoista onkin pohtia miksi valitsemme vuosittain Suomessa vielä nykypäivänäkin oman kansallisen Lucian ja kuinka tämä tapa muotoutui ajan kuluessa osaksi talvisia juhlaperinteitämme. Uusien perinteiden vakiinnuttaminen ei ole kuitenkaan yksiselitteistä, eivätkä uudet juhlapyhät saa aina yleisöltään yhtenäistä ja hyväksyvää vastaanottoa, kuten voi päätellä nimimerkin ”Paprika” kirjoituksesta vuoden 1954 *Helsingin Sanomissa*:

Satuitko näkemään viime maanantaina Helsingissä Santa Lucia-kulkueen, niitähän on viime vuosina esiintynyt Suomessakin? Olet ehkä ihmetellyt, mistä tämä tapa on syntynyt. Ruotsista se on kotoisin, sen ehkä tiedätkin. Kaunistelematta sanoen Santa Lucia on oikeastaan ”missi” ja hänen valintansa missikilpailu, lajissaan kai Ruotsin vanhin.¹⁰⁸

Julkiset kauneuskilpailut olivat vuorostaan jo vakiintunut kilpailumuoto Suomessa 1950-luvulla. Ensimmäinen kauneuskilpailu oli järjestetty *Maailma*-lehden toimesta jo vuonna 1919. Kauneuskilpailut olivat yleistyneet 1920-luvulla massoille suunnattuna viihteenmuotona teollistuneessa maailmassa. Kuningattaret ja prinsessat siirtyivät valtaistuimiltaan kauneuskilpailuihin. Monessa Euroopan valtiossa monarkioista oli tullut tasavaltoja. Kauneuskilpailuissa oli tapana kruunata voittaja kruunulla, asettaa viitta tämän harteille ja joskus jopa valtikka tämän käteen. Kilpailun ratkaisi usein ulkonäkö eikä kilpailijoiden sosiaalinen tausta.¹⁰⁹ Suomessa ensimmäisenä Miss Suomi -kilpailuna pidetään vuonna 1933 järjestettyä kilpailua, jonka voitti Ester Toivonen.¹¹⁰ Sodan jälkeisessä Suomessa missikisat tekivät paluun ja niiden avulla pyrittiin palauttamaan ihmisten mieliin sotaa edeltänyttä suomalaisten naisten menestystä kauneuskilpailuissa. Ihmisten elämää varjostivat sota-ajan menetykset ja tuho, joten toisaalta palauttamalla tuttuja huvituksia osaksi arkielämää pyrittiin samalla myös palauttamaan ihmisten mieliin ennen sotaa vallinnut edistysmielisyys.¹¹¹

¹⁰⁵ Kolbe & Åström 2016, 243.

¹⁰⁶ Strömberg 2017, 183.

¹⁰⁷ Kolbe & Åström 2016, 241.

¹⁰⁸ *Helsingin Sanomat*, 13.12.1954, ”Tytttöjen”.

¹⁰⁹ af Enehjelm 2004, 16–17, 24.

¹¹⁰ Kalha 2004, 462.

¹¹¹ af Enehjelm 2004, 70.

Sotavuosien jälkeen ensimmäiset Miss Suomi -kilpailut järjestettiin vuonna 1945 ja tällöin järjestäjänä toimi Suomen siviili- ja asevelvollisuusliitto ry:n puheenjohtaja Hallenberg. Seuraavana vuonna 1946 missikisojen järjestäjä oli vaihtunut ja nyt kilpailusta vastasi Virkistystä Työn Lomaan ry:n vastuuhenkilö Kaarlo Nuorvala.¹¹² Vuonna 1947 sosiaalidemokraattisessa työväenliikkeessä toiminut Janne Hakulinen perusti Ohjelmapalvelu ry:n, joka vastasi Suomessa Miss Suomi -kilpailujen järjestämisestä vuosina 1947–1961.¹¹³

Suomessa myöhemmin järjestetty Suomen Neito -kilpailu halusi erottautua muista missikilpailuista. Kilpailun taustajoukoissa vaikuttanut Sotainvalidien Veljesliitto ei halunnut tehdä Suomen Neito -kilpailusta samanlaista kaupallista ja modernia kauneuskulttuuria tukevaa toimintaa kuin muut aikansa missikilpailut. Kilpailun säädyllisyydestä, arvokkuudesta ja vaatimattomuudesta piti huolta järjestön naistoimikunta. Kilpailun ihanteeksi nostettiin kalevalainen Aino, eikä kilpailun voiton tarkoituksena ollut maailmanvalloitus, vaan edustaa kilpailun järjestänyttä Sotainvalidien Veljesliittoa eri tilaisuuksissa.¹¹⁴

Sanomalehdet seurasivat tiiviisti kauneuskuningatarten vaiheita 1950-luvulla. Kirjoittelu Miss Suomi -kilpailuista väheni 1950-luvulla esimerkiksi aikakauslehti *Seurassa*, sillä Suomessa järjestettiin myös toinen suurta huomiota saanut kauneuskilpailu nimeltään Suomen Neito. *Seura* vuorostaan keskittyi uutisoimaan Suomen Neito -kilpailuista Miss Suomi -kilpailujen sijaan etenkin sen jälkeen, kun Armi Kuusela voitti Miss Universumin tittelin. Armi Kuusela oli ensin valittu Suomen neidoksi.¹¹⁵ Armi Kuusela edusti pitkällä vaalealla kauneudellaan ja häikäisevällä hymyllään edustavaa ja naisellista kauneutta.¹¹⁶

1950-luvulla aloitettiin myös Paula-tyttöjen valinta. Tämä esimerkki naisille suunnatuista kilpailuista liittyy läheisemmin markkinointiin ja yritysmailmaan kuin hyväntekeväisyyteen ja perinteisiin kauneuskilpailuihin. Vuonna 1876 nuori Gustaf Paulig perusti Helsinkiin toiminimensä, joka kasvoi lopulta kaikkien tuntemasta kahvin maahantuoja suuryritys Pauligiksi.¹¹⁷ Paulig-yrityksen myötä astui esiin toinen kahvia hymyn kera tarjoileva nuori nainen Lucian lisäksi, nimittäin Pauligin Paula. Suomalaisessa Lucia-perinteessä kahvin

¹¹² af Enehjelm 2004, 70. Af Enehjelm in teoksessa mainitaan, että järjestäjän (Hallenberg) henkilöllisyydestä ei löytynyt tarkempaa tietoa. Kirjassa kirjoitetaan myös, että vuoden 1946 Miss Suomi -kilpailujen järjestäjä lahjoitti 200 000 markkaa vuoden 1945 kilpailun järjestäjälle (Suomen siviili- ja asevelvollisuusliitto ry:lle.)

¹¹³ af Enehjelm 2004, 71.

¹¹⁴ Kalha 2004, 466–467.

¹¹⁵ af Enehjelm 2004, 84.

¹¹⁶ Kemiläinen 2003, 75.

¹¹⁷ Hoving 1952, 87: Paulig alkoi paahtaa kahvipapuja itse 1900-luvun alussa. Tämän myötä syntyi suomalainen kahvipaahtimoteollisuus vuonna 1904 ja Gustaf Pauligin liikemerkki rekisteröitiin teollisuushallituksen toimesta 12.1.1905, Paulig Oy 2001, 18.

tarjoilu väistyi muun hyväntekeväisyyden myötä. Poikkeuksena oli vuodesta 1950 alkaen *Hufvudstadsbladetin* Lucian vierailut esimerkiksi vanhainkoteihin joulun alla, joihin yleensä liittyi jonkinlainen kahvin ja makean syötävän tarjoilu.¹¹⁸ Kahvia hymyillen tarjoileva nuori neito tunnetaan yleisemmin Suomessa Pauligin Paulana eikä Luciana.

Pauligin luoman Paula-hahmon tarina ulottuu jo 1870-luvulle, kun Gustaf Pauligin kerrottiin ihastuneen nuoreen naiseen, jolla oli yllään Sääksmäen kansallispuku.¹¹⁹ Tämän kohtaamisen myötä Paulig piti nuorta naista Sääksmäen puvussa suomalaisuuden ilmentymänä.¹²⁰ Hymyilevä neito ilmestyi ensin piirroksena Pauligin kahvipaketteihin vuonna 1904. Sääksmäen kansallispukuun pukeutuneet nuoret naiset tarjoilivat messuväelle kahvia Suomen ensimmäisillä kuluttajamessuilla¹²¹ 1920-luvulla ja tämän jälkeen tämä naishahmo nimettiin Paulaksi. Vuodesta 1926 Paula koristi Pauligin kahvipaketteja ja mainosjulisteita. Edustustehtävissä Paulalla oli aina yllään Sääksmäen kansallispuku.¹²²

3. Lucia - kauneuskuningatar, esikuva vai ruotsinkielisen väestön symboli?

Tässä käsittelyluvussa vertailen ensin Lucia-kilpailua 1950–1960-luvun kauneuskilpailuihin ja Paula-tytön valintaan. Tarkastelen myös tarkemmin sitä, millainen oli Luciasta luotu kuva yleisölle ja kuinka Lucian edustama naisihanne vastasi 1950-luvun naisihanteita. Viimeisenä kuvailen lyhyesti ensimmäisiä Helsingin Lucioita ja sitä, kuinka heitä esitettiin oman aikansa sanomalehdistössä. Pohdin lyhyesti myös sitä, kuinka valitut Luciat sopivat niihin ihanteisiin, jotka määriteltiin Lucialle vuosittain *Hufvudstadsbladetin* julkaisemissa Lucia-kilpailuilmoituksissa.

”Luciakilpailu ei ole mikään kauneuskilpailu!”

Hufvudstadsbladet julkaisi uutisen vuonna 1949, jossa todettiin, että vanha perinne Lucia-kulkueesta elvytettäisiin. Lucia-kulkue järjestettiin edellisen kerran vuonna 1931 *Allas*

¹¹⁸ Esimerkiksi: *Hufvudstadsbladet* 24.12.1950, ”Lucia bjöd gamla på kaffe”.

¹¹⁹ Hämäläinen 2001, 18.

¹²⁰ <https://www.paulig.fi/paula/jo-vuodesta-1926>, verkkosivuilla vierailtu 14.1.2019.

¹²¹ <https://www.paulig.fi/paula/jo-vuodesta-1926>, verkkosivuilla vierailtu 14.1.2019.

¹²² Hämäläinen 2001, 20.

Krönikan ja Helsingfors Svenska Sångarförbundin toimesta.¹²³ *Hufvudstadsbladet* kirjoitti vuonna 1949: ”Kansanterveysjärjestö Folkhälsan ruotsinkielisen Suomen kesken on päättänyt elvyttää Lucia-juhlinnan ja tehdä samalla joulukuun 13. päivästä vuosittain toistuvan Folkhälsanin päivän.”¹²⁴ Vasta Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* aloittaessa yhteistyönsä juhlan taustajoukoissa, lehden lukijat pystyivät osallistumaan Lucian valintaan vuodesta 1950 alkaen.

Marraskuussa 1950 *Hufvudstadsbladet* julisti valtakunnallisen Lucia-kilpailun alkaneeksi julkaisemalla artikkelin: ”Vem blir årets Lucia?”¹²⁵ Lehden toimitus etsintäkuulutti sopivaa neitoa kantamaan Lucian valokruunua vuodelle 1950, joten kilpailua varten oli laadittu säännöt, joiden avulla sovelias nuori neito voitiin löytää. Säännöt kuuluivat seuraavasti:

Tävlingen är öppen för alla flickor i hela landet som fyllt 17 år och den enda begränsningen därutöver är att deltagarna måste vara ogifta. Det bör genast påpekas att Luciatävlingen inte är någon skönhettstävling i egentlig mening utan avsikten är att få fram en enkel och naturlig nordisk flicktyp som personifierar alla de ljusa och goda egenskaper som är förknippade med den urgamla sägningen om ljusbärerskan.¹²⁶

Kilpaillakseen Lucian valokruunusta, kaikkien osallistujien tuli lähettää valokuvia ja lyhyt kuvaus itsestään *Hufvudstadsbladetin* toimitukseen määräaikaan mennessä. Lucia-kilpailun keskiössä olikin vaihtuva trio, joka muodosti Lucia-tuomariston. Tähän joukkoon oli valikoitunut usein merkittäviä kulttuurihenkilöitä.¹²⁷ Lucia-tuomaristo valitsi lähetettyjen hakemusten perusteella kaksitoista ehdokasta esivaaliin.¹²⁸ Sen jälkeen tuomaristo valitsi vielä kahdestatoista ehdokkaasta viralliset seitsemän Lucia-ehdokasta. Tämän jälkeen *Hufvudstadsbladetin* lukijat saivat äänestää suosikkineitoaan voittajaksi.¹²⁹

Hufvudstadsbladetin julkaisemassa kilpailuilmoituksessa lueteltiin monia hyviä syitä Lucia-kilpailuun osallistumiselle. Lucia-kilpailun voittaja saisi valokruunun kutreilleen, mutta myös julkisuutta ja materiaalista hyötyä. Voittaja sai arvokkaan korun, Lucian mekon ja matkan Ruotsiin, Tukholman Lucian kutsuvieraaksi. Tämän vuoksi *Hufvudstadsbladetin* lukijoiden valitsema Lucia saisi valita myös tyylikkään matkatakkin Kappakeskukselta.¹³⁰ Lucia-ristin

¹²³ *Hufvudstadsbladet* 1.12.1949, ”Luciatåg i stan den 13 december”.

¹²⁴ *Hufvudstadsbladet* 1.12.1949. ”Luciatåg i stan den 13 december.” Samfundet Folkhälsan i svenska Finland har beslutat att återuppliva Luciafirandet och samtidigt göra den 13 december till en årligen återkommande Folkhälsans dag.”

¹²⁵ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”.

¹²⁶ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”.

¹²⁷ *Hufvudstadsbladet* 11.11.1950, ”Känd trio bildar Luciajuryn”.

¹²⁸ *Hufvudstadsbladet* 22.11.1950, ”Första gallringen gav Luciajuryn styvt arbete”.

¹²⁹ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”.

¹³⁰ *Hufvudstadsbladet* 16.11.1950, ”Många vill bli Lucia”.

topaaseineen¹³¹ valmisti kultaseppä Herbert Tillander, jonka atéljeessa upean tekeleen valmistuksesta vastasi taitelija ja mestari Oskar Pihl. Arvoltaan koru tulisi olemaan kymmenissä tuhansissa markoissa.¹³² Tillander valmisti Lucia-korut aina vuoteen 1959 saakka, jonka jälkeen korun on valmistanut melkein vuosittain vaihtuva korutaiteilija.¹³³

Lucia-vuoden tapahtumien sisältö saattoi vaihdella vuosien 1950–1960 aikana, mutta pääpiirteittäin edustusvuoden tehtävät säilyivät samoina kuten myös kilpailussa etsittävät ominaisuudet Lucia-kilpailuun osallistuville. Lucia-äänestyksen kilpailuilmoitusten sisältö ei muuttunut ainakaan merkittävästi vuosien 1950–1960 välisenä aikana. Ilmoituksen sisältöä kyllä tarkennettiin ja kysymyksiä herättäneitä kohtia muutettiin tulevinä vuosina. Kilpailuilmoituksessa eriteltiin kuitenkin jo vuodesta 1950 alkaen tarkasti ne ominaisuudet, joita Lucian toivottiin edustavan. Kilpailun säännöt julkaistiin *Hufvudstadsbladetissa* ennen varsinaisten ehdokkaiden esittelyiden julkaisua:

Till detta kan dock ytterligare en gång påpekas, att avsikten ingalunda är att göra det hela till någon skönhetsparad, utan grundtanken är att bland våra tusentals ”vanliga” nordiskt blonda flickor utvälja en symbol för godhet, renhet och givmildhet, en budbärerska som kommer med sitt ljus till en mörk värld för att hjälpa. Lucia skall emellertid inte endast komma som en symbol för hjälpen, utan som en praktisk välgörarinna, men därom mera i ett senare sammanhang.¹³⁴

Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* aloittama lukijoilleen suuntaama Lucia-äänestys vuoden valon kuningattaren kruunaamiseksi herätti paljon huomiota ja ihmetystä. Tarkasteltuani Lucia-perinteen varhaisia vuosia, vertailu Miss Suomi-kilpailuihin, Suomen Neito -kilpailuun ja Paula-tytön valintaan tuntui olennaiselta. Ensimmäinen Lucia, joka esiintyi Helsingin Lucia-kulkueessa vuonna 1930, oli valittu nimenomaan *Allas Krönikan* järjestämän kauneuskilpailun avulla.¹³⁵ *Hufvudstadsbladetin* kilpailuilmoituksessa mainittiin jo vuonna 1950, että ”Lucia ei ole kauneuskilpailu sanan varsinaisessa merkityksessä”. Kuitenkin osallistujilta toivotut ominaisuudet määriteltiin myös heidän ulkonäkönsä osalta.¹³⁶ Sama koski myös kauneuskilpailujen kilpailuilmoituksia. Osallistuminen naisille suunnattuihin kilpailuihin tapahtui usein samanlaisia väyliä pitkin, sillä kilpailuista tiedotettiin tavallisesti sanomalehti-ilmoituksissa. *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* kuuluttivat missikilpailujen ehdokkaiden haun

¹³¹ *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Luciasmycket och topaser”.

¹³² *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Luciasmycket och topaser”.

¹³³ Lindholm 1999 (toim.), 134.

¹³⁴ *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Lucia får dyrbart topassmycke i gåva”.

¹³⁵ Österlund-Pötzsch 2011, 232.

¹³⁶ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia”.

sekä Paula-tytön etsinnän alkaneeksi lyhyillä mainosilmoituksilla, kun taas *Hufvudstadsbladet* ilmoitti sivun pituisilla artikkeleilla Lucia-ehdokkaiden etsinnästä.

Lucia-kilpailun ohjesäännöistä löytyi useita yhtäläisyyksiä kauneuskilpailujen ilmoituksiin, joita julkaistiin *Helsingin Sanomissa*. Ohjelmapalvelu ry:n mainokset kauneuskilpailuista olivat lyhyitä ilmoituksia, joita koristi piirros missikruunua kantavasta, puoliprofiilissa kuvatusta kaunottaresta. *Helsingin Sanomat* julkaisi vuoden 1949 lopulla seuraavanlaisen Ohjelmapalvelu ry:n toimittaman mainoksen:

Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan vuoden 1949 viralliseen kauneuskilpailuun joka pidetään Helsingissä Messuhallissa joulukuun 3. päivänä. Kilpailussa valitaan mm. Miss Suomi 1949 sekä vuoden 1950 Tähtimannekiini. Palkinnot: Miss Suomi 25.000 mk – (sekä arvonomesta johtuvina etuina 50.000), ihannetyttö 10.000 – tähtimannekiini 10.000 – kansikuvatyttö 10.000 – ”Perintöprinsessa” 5000 ¹³⁷

Missikilpailun voittajalle ja kilpailussa sijoittuneille jaettiin Miss Suomi -kilpailussa rahapalkintoja. Rahapalkinnon saattoi voittaa myös voittajamissin ilmoittaja. Tämä motivoi yleisöä osallistumaan kilpailuun ja sen johdosta kilpailuun saatettiin ilmoittaa osallistujia myös yllätyksenä.¹³⁸ Sama ilmiö toistui myös Lucian valinnassa. *Hufvudstadsbladet* arpoi suuria rahapalkintoja niiden kesken, jotka olivat äänestäneet Lucia-äänestyksessä voittajaksi valittua Luciaa. Ensimmäinen palkinto oli 5000 markkaa, toinen palkinto 3000 markkaa, kolmas palkinto 2000 markkaa, ja palkintosijoilla neljästä kahdeksaan olevat äänestäjät saivat 500 markkaa. Sen lisäksi, että *Hufvudstadsbladetin* lukijat käyttivät ääntään Lucia-äänestyksessä, heidän toivottiin myös antavan vapaaehtoinen lahjoitus hyväntekeväisyyskeräykseen.¹³⁹ Vuonna 1955 Lucia-vaalissa äänestäneiden kesken arvottiin rahapalkinnon lisäksi myös kultakoru.¹⁴⁰ Tämä lisäpalkinto vaihteli, sillä esimerkiksi vuonna 1957 se oli rannekello ja vuonna 1958 sveitsiläinen rannekoru.¹⁴¹

Hufvudstadsbladetin Lucia-kilpailussa tuomaristo etsi tuleviksi Lucia-ehdokkaiksi nimenomaan sisäisesti kauniita neitoja, joilla oli hyvä tahto ja halu auttaa muita. Erityisesti hyvyttä, siveyttä ja anteliaisuutta korostettiin. Valitut Luciat toisivat vuosittain valoa pimeyden keskelle niin kuvainnollisesti kuin myös käytännössä hyväntekeväisyyden nimissä.

¹³⁷ *Helsingin Sanomat* 19.11.1949, ”Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan...” Mainos julkaistiin samana vuonna myös lehdessä *Uusi Suomi*.

¹³⁸ Af Enehjelm 2004, 77.

¹³⁹ *Hufvudstadsbladet* 26.11.1950, ”De sju Lucia-finalisterna har utsetts”.

¹⁴⁰ *Hufvudstadsbladet* 13.11.1955, ”Välj – hjälp LUCIA fylla sitt vär”.
¹⁴¹ *Hufvudstadsbladet* 10.11.1957, ”Välj Lucia, stöd Luciahjälpen – en hjärteaktion i en sputniktid” ;
Hufvudstadsbladet 16.11.1958, ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”.

Lucia oli keulakuva Folkhälsanin hyväntekeväisyyskeräykselle ja samalla edusti olemuksellaan hyvyttä, joka toi helpotusta monen vähäosaisen elämään.¹⁴² Lucia-kilpailu saatettiin kuitenkin nähdä välillä myös ulkonäkökeskeisenä. Kilpailun säännöissä esiintyi hyvin tarkkojakin toiveita kilpailijoiden ulkomuodon suhteen. Esimerkiksi vuonna 1950 toivottuja ominaisuuksia olivat vaaleahiuksisuus ja pohjoismaalaisuus.¹⁴³

Ohjelmapalvelu ry:n mainoksessa toisin, kuin Lucia-kilpailuilmoituksessa, ilmaistiin suoraan, että etsittävän tytön tuli olla nuori ja kaunis. Luciaksi taas etsittiin hyvyyden symbolia, joka olisi ”tavallinen”, pohjoismaalainen vaalea neito, mutta kauneutta ei määritellä ehdoksi kilpailuun osallistumiselle.¹⁴⁴ Lucia-kilpailussa vain yksi kruunattiin valon lähettilääksi. Luciat eivät saaneet voiton yhteydessä rahapalkintoja toisin kuin kauneuskuningattaret. Miss Suomi-kilpailu tarjosi osallistujilleen rahapalkintojen lisäksi myös mahdollisuuden voittaa muitakin titteleitä. Miss Suomeksi kruunattiin myös vain yksi tyttö. Miss Suomi -kilpailu kuitenkin mahdollisti osallistujille suuremmat todennäköisyydet kilpailussa sijoittumiseen sekä rahapalkinnon voittamiseen, koska voitettavia titteleitä löytyi myös varsinaisen palkintosijan ulkopuolelle jääneille kilpailijoille.

Kilpailukutsu niin Lucia-kilpailussa kuin missikilpailussa osoitettiin nuorille naisille, joiden tuli kilpailusääntöjen mukaan olla siviilisäädyltään naimattomia. Tämä seikka mainittiin selkeästi myös kauneuskilpailun ilmoituksessa: ”Tähtimannekiini -kilpailuun voivat myöskin naimisissa olevat nuoret naiset ilmoittautua.”¹⁴⁵ Miss Suomi -tittelistä tai muista voittosijoista kilpailevat naiset eivät saaneet olla avioliiton solmineita. Lucia -kilpailussa myös kuten Miss Suomi -kilpailussa osallistujien täytyi olla naimattomia. Alaikäraja Lucia-kilpailussa oli 17 vuotta. Miss Suomi -kilpailuun, kuten myös Lucia -kilpailuun, osallistuvien pyydettiin lähettävän henkilötietojensa lisäksi myös valokuvia kilpailun järjestäjälle.¹⁴⁶ Molempien kilpailujen ehdokasvalintoihin vaikuttivat ulkoiset ominaisuudet, mutta Lucia-kilpailussa korostettiin kuitenkin osallistujien valoisuutta ja hyvyttä ylitse fyysisen kauneuden. *Hufvudstadsbladetissa* kirjoitettiin: ”Lucia, kuten tiedämme, on ottanut tehtäväkseen yrittää levittää valoa ja ojentaa auttavan kätensä, sinne missä sitä eniten tarvitaan.”¹⁴⁷

¹⁴² Kolbe & Åström 2016, 241.

¹⁴³ *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Lucia får dyrbart topassmycke i gåva”.

¹⁴⁴ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Lucia landet runt i Folkhälsans regi”.

¹⁴⁵ *Helsingin Sanomat* 19.11.1949, ”Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan...”

¹⁴⁶ *Helsingin Sanomat* 19.11.1949, ”Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan...”

Kilpailuilmoituksessa mainittiin: ”Mukaan liitettävä henkilötiedot, tärkeimmät mitat sekä valokuvia (kasvo- ja vartalokuva). Valokuvat palautetaan.”

¹⁴⁷ *Hufvudstadsbladet* 3.12.1950, ”Välj Svensk-Finlands Lucia 1950” ; ”Lucia har som bekant tagit till sin uppgift att försöka sprida ljus och räcka en hjälpende hand, där den bäst behövs.”

Missikilpailuihin ilmoitettiin suoraan kilpailun järjestäjälle eli Ohjelmapalvelu ry:lle.¹⁴⁸ Missikilpailujen varsinainen ohjelma sijoittui pääkaupunkimiljööseen Helsinkiin. Pääkaupungin ulkopuolisilta alueilta tulevia ehdokkaita rohkaistiin myös osallistumaan kilpailuun, sillä matkustuskulut korvaisi järjestäjä. Tämä mainittiin myös kilpailuilmoituksessa.¹⁴⁹ Lucia-kilpailuun toivottiin myös osallistujia Suomen eri kolkista ja tämä mainittiin syksyisin julkaistussa kilpailuilmoituksessa:

Alla dessa uttaga kommer nämligen att av Hufvudstadsbladets inbjudas på ett besök till Helsingfors – oberoende av om de är hemma på Åland eller i Österbotten – och programmet i huvudstaden blir helt säkert en upplevelse i och för sig.¹⁵⁰

Helsinki-vierailulle toivotettiin tervetulleeksi Lucia-tuomariston esivalintaan valitsevat ja hyväksymät kaksitoista nuorta naista huolimatta heidän kotipaikkakunnastaan. Kaikkien ehdokkaiden toivottiin tuntevan olonsa kotoisaksi kilpailussa. Kaikille osallistujille toivotettiin sydämellisesti tervetuloa ja tämän myötä tietenkin toivottiin mahdollisimman monen nuoren naisen lähettävän valokuvansa ja esittelynsä kilpailun esivalinnan suorittavalle tuomaristolle.¹⁵¹

Lucian edustusvuoteen kuului paljon vierailuja. Ne alkoivat 13. joulukuuta ja jatkuivat aina tammikuun loppuun saakka. Lucia vieraili kouluissa, sairaaloissa, päiväkodeissa ja vanhainkodeissa. Lucian seurueeseen ilmoittautui mukaan vuosittain nuoria neitoja, jotka kulkivat Lucian mukana hänen saattueessaan. Neidot pukeutuivat myös valkoiseen mekkoon Lucian tavoin. Neidoksi kulkueeseen pääsivät kouluikäiset lapset ja nuoret pääkaupunkiseudulta. Yleensä jo lokakuussa Lucian seurueeseen haluavat neidot ilmoittautuivat Luciamammalle. Tytöt saivat pestinsä myötä myös lauluopetusta. Tämän lisäksi he saivat opetella muita tärkeitä taitoja. Näihin kuuluivat esimerkiksi kaunis ja arvokas kävely. Lucian seuralaiset opettelivat myös käytöstapoja ja kohtaamaan muita ihmisiä iloisella ja nöyrällä asenteella.¹⁵²

¹⁴⁸ *Helsingin Sanomat* 19.11.1949, ”Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan...”; ”Kilpailuun kehoitetaan ilmoittautumaan joko kirjeellisesti tai henkilökohtaisesti Ohjelma Oy:n toimistoon, Helsinki, Vuorikatu 3, Marraskuun 24 päivään mennessä.”

¹⁴⁹ *Helsingin Sanomat* 19.11.1949, ”Kutsumme kaikkia kauniita nuoria naisia osallistumaan...”; ”Kilpailuun hyväksytyjen matka- ja majoituskulut korvataan.”

¹⁵⁰ *Hufvudstadsbladet* 11.11.1950, ”Känd trio bildar Luciajuryn”.

¹⁵¹ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia”. ”Nu gäller det följaktligen närmast för alla kandidater att sända in sina fotografier och i förhoppning om ett talrikt deltagande bjuder vi alla flickor landet runt hjärtligt välkomna.”

¹⁵² Wildtgrube 1999, 50–51, 54: Luciamamma oli vastuhenkilö, joka huolehti valitun Lucian edustustehtävien ohjelman järjestelyistä, käytännön toimista, tilaisuuksiin pukeutumisesta oikealla tavalla ja tapahtumien käytännön järjestelyistä Lucian osalta. Aluksi Luciamammat valittiin *Hufvudstadsbladetin* toimesta ja myöhemmin Folkhälsanin.

Lucia-kulkueeseen kuului siis perinteisesti valon kuningatarta seuraava saattue, mutta varsinaisia nimellä tunnettavia ”perintöprinsessoja” Lucialla ei ollut ennen vuotta 1957. Tällöin Luciaksi kruunattu Leila Saxberg, sai seurakseen kaksi kilpasiskoaan Lucia-kilpailusta. He olivat Iniöistä kotoisin ollut ehdokas numero yksi, Torborg Björklund, ja ehdokas numero kolme, espoolainen Ulla Eklund. He saivat lähes yhtä suuren äänimäärän kuin voittajaksi vuonna 1957 kruunattu Lucia, Leila Saxberg. Tyttöjä nimitettiin *Hufvudstadsbladet*issa nimellä ”tärnor”, ja he olivat Lucian mukana kulkevia nuoria seuralaisia. Heidän osuutensa kulkueessa ei ollut yhtä vaatava kuin valokruunua kantavan Lucian rooli ja naiset kommentoivatkin *Hufvudstadsbladetin* haastattelussa tehtävänsä seuraavalla toteamuksella: ”Nythän saamme olla mukana hauskanpidossa ja kuitenkin tämä ei ole yhtä vastuullista kuin Luciana oleminen.”¹⁵³ Vuoden 1958 marraskuussa julkaistussa kilpailuilmoituksessa kerrottiin, että kyseisenä vuonna valittaisiin myös edellisen vuoden tapaan Lucian seuralaiset. Lukijat äänestivät taas voittajan eli Lucian, joka vuonna 1958 oli neito nimeltä Barbro Alhroth, mutta myös toiseksi ja kolmanneksi eniten ääniä keränneet ehdokkaat saivat roolin juhlassa. He olivat jälleen mukana Lucia- kulkueessa Lucian seuralaisina.¹⁵⁴

Suomen neito -kilpailun ilmoituksissa oli myös paljon samankaltaisuuksia Lucia-äänestyksen kilpailuilmoitusten kanssa. Suomen neito -kilpailu houkutteli osallistujia vuonna 1952 seuraavanlaisella ilmoituksella:

KAUNIS NAINEN Helsingissä ja Uudellamaalla

Etsimme pääkaupungin ja maakunnan edustajaa ”SUOMEN NEITO” -KILPAILUUN, jonka voittaja lähetetään kesäkuussa lentoteitse Amerikkaan kilpailemaan ”Miss Maaailma” -arvonimestä. SEURA-lehdessä lähempiä ohjeita ja selostuksia kilpailusta ja palkinnoista. Halukkaita osallistujia tai heidän sukulaisiaan tai tuttaviaan pyydetään lähettämään henkilötiedot, osoite ja mikäli mahd. valokuva viimeistään toukok. 12. p:ään mennessä allekirjoittaneille osoitteella Rikhardinkatu 4, Helsinki. Kuoreen tunnus ”Suomen Neito”. Valituksi tulevan Suomen neidon ilmoittajalle LÖYTÖPALKKIO: Edestakainen lentomatka Tukholmaan löytäjän itse määräämänä ajankohtana. Mainetta meille – Tukea sotainvalideille! Sotainvalidien veljesliiton Helsingin Piiri r.y:n naistoimikunta.¹⁵⁵

Armi Kuusela voitti Suomen Neito -kilpailun vuonna 1952. Hänen voittonsa Miss Universum -kilpailussa samana vuonna toi merkittävää näkyvyyttä Suomelle. Armi Kuuselan edustama

¹⁵³ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1957, ”Ettan och sjuan Luciatärnor”. ”Nu får vi ju vara med om det roliga, och ändå är det inte så ansvarsfullt som att vara Lucia.”

¹⁵⁴ *Hufvudstadsbladet*, 16.11.1958, ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”.

¹⁵⁵ *Helsingin Sanomat* 27.4.1952, ”KAUNIS NAINEN Helsingissä ja Uudellamaalla”.

suomalainen kauneus suorastaan lumosi.¹⁵⁶ Siinä missä kauneuskilpailut etenkin kansainvälisillä kentillä tekivät suomalaisia kaunottaria tunnetummiksi kotimaansa ulkopuolella, on myös esitetty yhteyksiä kauneuskilpailujen ja suurten, kansainvälisten tapahtumien välillä. Kansainväliset tapahtumat eivät toki ole olleet ainoa syy suomalaisnaisten kilpailumenestykseen, mutta ne ovat lisänneet Suomen tunnettavuutta, mikä on saattanut edesauttaa kilpailussa pärjäämistä. Tästä esimerkkinä Armi Kuuselan Miss Universum voitto vuonna 1952, jolloin Suomessa oli myös kesäolympialaiset.¹⁵⁷ Vuoden 1954 Suomen Neito -kilpailuilmoituksessa oli huomattavia muutoksia vuonna 1952 julkaistuun ilmoitukseen. Ilmoituksessa houkuteltiin nyt osallistujia ulkomaanmatkalla: ”Universal International Film ja Sotainvalidit lähettävät jälleen Suomen edustajan Miss Universe -kilpailuun 15.7.–25.7.1954 Long Beachiin, Kalifornia USA”¹⁵⁸

Armi Kuusela oli saanut paljon julkisuutta myös kansainvälisesti voittaessaan Miss Universum -kilpailun vuonna 1952. Tämä teki varmasti myös Suomen neito -kilpailusta kiinnostavamman muille suomalaisille. Kilpailu saatettiin nähdä nyt myös tavallisen kauneuskilpailun sijaan mahdollisuutena tulla tunnetuksi kansainvälisesti. Missikilpailuun osallistuttiin usein sen vuoksi, että se saattoi kilpailussa menestymisen myötä avata ovia esimerkiksi uraan elokuvien parissa, mallina tai mainossopimuksissa. Se saattoi johtaa myös suotuisaan avioliittoon.¹⁵⁹ Voittajan ilmoittaja sai vuonna 1954 matkan sijaan rahapalkinnon. Suomen Neito -kilpailun ehdokkaiden alaikäraja oli 18 vuotta ja yläikäraja 28 vuotta.¹⁶⁰

Suomen Neito -kilpailu oli kauneuskilpailun ohella myös hyväntekeväisyyttä, sillä kilpailussa kerättiin rahaa sotainvalideille. *Helsingin Sanomissa* kirjoitettiin vuonna 1954:

”Toivon tuhansittain satamarkkasia sotainvalideille”, kirjoitti muuan lehtemme lukija osallistuessaan järjestämäämme hauskaan arvauskilpailuun: Kenestä Suomen Neito? Hänen toivomuksensa on käynyt toteen, sillä kilpailumaksuisia kertyi yli puoli miljoonaa, tarkemmin sanoen 531.456 markkaa.¹⁶¹

Suomen Neito -kilpailu järjestettiin hyväntekeväisyysjärjestön toimesta. Suomen Neito -kilpailusta vastasi Sotainvalidien veljesliiton Helsingin Piiri ry:n naistoimikunta. Lucia-äänestyksen järjestämisen taustajoukoissa toimivat Kansanterveysjärjestö Folkhälsan, Folkhälsanin naistoimikunta ja *Hufvudstadsbladet*. Samalla tavoin kuin Lucia-äänestys myös

¹⁵⁶ Kalha 2004, 467–468.

¹⁵⁷ af Enehjelm 2004, 174.

¹⁵⁸ *Helsingin Sanomat* 20.3.1954, ”Kenestä Suomen Neito 1954?” .

¹⁵⁹ af Enehjelm 2004, 174.

¹⁶⁰ *Helsingin Sanomat* 20.3.1954, ”Kenestä Suomen Neito 1954?”.

¹⁶¹ *Helsingin Sanomat* 18.4.1954, ”Suomen Neito -kilpailusta yli puoli miljoonaa invalideille”.

Suomen Neito -kilpailussa haluttiin tuoda näkyvyyttä sotienjälkeiselle tärkeälle hyväntekeväisyystyölle.

Suomi oli kokenut kaikista Pohjoismaista raskaimmin toisen maailmansodan tuomat menetykset. Tämä näkyi etenkin kaatuneiden sekä sodassa haavoittuneiden korkeissa lukumäärissä. Suomi oli velvoitettu täyttämään henkisesti vaativat rauhanehdot, joilla oli paljon poliittisia seuraamuksia. Suomi joutui täten maksamaan suuret sotakorvaukset ja tämän lisäksi myöntymään alueluovutuksiin.¹⁶²

Apua tarvitsevia oli tuolloin monia. Lucia-äänestyksen yhteydessä lahjoitusten korostettiin olevan äänestäjille vapaaehtoisia.¹⁶³ Suomen Neito -kilpailussa kuitenkin rahallinen lahjoitus sotainvalideille oli pakollista, mikäli halusi osallistua seuraavan Suomen Neidon valitsemiseen:

Suomen Neito -kilpailu

Helsingin Sanomien lukijoilleen julistama arvauskilpailu ”Kenestä Suomen Neito?” On herättänyt vilkasta huomiota, ja posti on ennättänyt tuoda suuren pinkan vastauksia. Koska kaikkien saapuneiden vastauskuponkien mukana ei ole ollut sotainvalideille lahjoitettavaa seteliä – vähintään satamarkasta – huomautamme vielä kerran arvoisille lukijoillemme, että ainoastaan ne kilpailuvastaukset, joihin on liitetty p.o. kilpailumaksu, otetaan huomioon tuloksia laskettaessa.¹⁶⁴

Vuoden 1955 Suomen Neito -kilpailussa oli myös lisää palkintoja lukijoille, joka osasivat arvata oikein tuomariston voittajaksi kruunaaman nuoren naisen.

Tuomariston valitsemaa Suomen Neitoa äänestäneiden kesken arvotaan seuraavat lehtemme lahjoittamat palkinnot: I palkinto 10.000 mk, II palkinto 8.000 mk ja III palkinto 5.000 mk rahaa sekä lisäksi kolme kappaletta Helsingin Sanomien ja kolme kappaletta Ilta-Sanomien vuosikertoja.¹⁶⁵

Kauneuskuningattarien ja Lucoiden lisäksi alettiin valita myös Paula-tyttöjä. Paulan hahmo heräsi eloon 1950-luvulla, jolloin ensimmäinen Paula valittiin lehti-ilmoituksella.¹⁶⁶ *Helsingin Sanomissa* julkaistiin keväällä 1950 mainosilmoitus, jossa Pauligin kerrottiin etsivän yritykselleen mainoskasvoja:

¹⁶² Hentilä ym 2002, 272.

¹⁶³ *Hufvudstadsbladet* 16.11.1952, ”Välj Lucia – hjälp Lucia att hjälpa!”. ”Deltagandet i röstningstävlingen är givetvis avgiftsfritt, men samtliga sju kandidater riktar genom Hufvudstadsbladet en vädjan till alla dem som röstar att lämna ett bidrag till Luciainsamlingen.”

¹⁶⁴ *Helsingin Sanomat* 31.5.1955, ”Suomen Neito -kilpailu”.

¹⁶⁵ *Helsingin Sanomat* 31.5.1955, ”Suomen Neito -kilpailu”.

¹⁶⁶ *Helsingin Sanomat* 31.5.1950; ”Kenestä Paula-tyttö?”

Paulig tarvitsee mainontaansa PAULA-tytön. Jos olette esiintymiskykyinen, hyvävartaloineen ja hyväryhtinen, jos luulette omistavanne ns. filmikasvot ja radioäänen ja jos ikänne on 16–30 vuotta, Teillä on mahdollisuudet tulla valituksi Paula-tytöksi, jolloin voitte saada 50 000 mk ja kauniin kansallispuvun hopeakoruiineen. Puku on Sääksmäen puku, jossa Paula-tytön on esiinnyttävä mainonnassa.¹⁶⁷

Kilpailuissa valittiin 12 sopivaa neitoa loppukilpailuun Helsinkiin, jossa Paula-kilpailun palkintolautakunta teki lopullisen valinnan uudesta Paula-tytöstä. Loppukilpailuun päässeet saivat palkinnoksi 2 kg verokahvia ja 3000 markkaa. Paula-kilpailun palkintolautakunnan joukossa oli joukko arvovaltaisia tuomareita, joista kreivi Carl-Erik Creutz vaikutti myös Lucia-kilpailun kulisissa Lucia-tuomaristossa vuonna 1950^{168, 169}

Ensimmäiseksi Paula-tytöksi valittiin vuonna 1950 nurmijärveläinen Käkisalmella syntynyt Sinikka Kekki. Kaikkiaan hakemuksia kilpailuun lähetettiin 526, joista loppukilpailuun pääsi 12 neitoa.¹⁷⁰ Hakemuksia oli tullut laajalti ympäri Suomea ja kauempaakin. Paula-tytöstä kertovassa lehtiartikkelissa todettiin: ”’Eteläisimmän’ kutsukirjeen saaja ei kuitenkaan voinut saapua Pariisista, mutta sen sijaan paikalla oli ”pohjoisin” neitonen Lapista.”¹⁷¹

Paula-tyttöä ei valittu vuosittain, vaan ensimmäinen Paula, Sinikka Kekki, oli Paulig-yhtiön palveluksessa aina vuoteen 1958 saakka. Sinikka Kekki solmi myöhemmin avioliiton ja täten hän luopui tittelistään vuoden 1958 maaliskuussa.¹⁷² *Helsingin Sanomat* julkaisi samassa tiedotteessa hakuilmoituksen uudesta Paula-tytöstä. Vuoden 1958 ilmoitus oli muuttunut jonkin verran aikaisemmasta, vuonna 1950, julkaistusta ilmoituksesta:

Kun Paulig nyt etsii uutta Paula-tyttöä, halutaan tähän tehtävään kiinnittää sellainen henkilö, jolla on kiinnostusta kotitalouteen ja elintarvikealan neuvontatoimintaan (alan opinnot katsotaan erityiseksi ansioksi). Hyvän yleissivistyksen, sujuvan esiintymiskyvyn ja elokuvaan ja televisioon soveltuvan ulkonäön lisäksi edellytämme 18–24 vuoden ikää ja molempien kotimaisten kielten taitoa (ruotsia vähintään tyydyttävästi). Toimi on otettava vastaan 15.3.1958 ja kysymyksessä on 3 vuoden sopimus. Tänä aikana annetaan lisäkoulutusta sekä esiintymistekniikassa että kotitaloudessa.¹⁷³

Paula-tytöltä toivottiin enemmän henkisiä valmiuksia toimeen sekä alaan soveltuvaa koulutusta vuoden 1958 ilmoituksessa. Vuonna 1950 etsittävän Paula-tytön

¹⁶⁷ *Helsingin Sanomat* 31.5.1950, ”Kenestä Paula-tyttö?”.

¹⁶⁸ *Hufvudstadsbladet* 11.11.1950, ”Känd trio bildar Luciajuryn”.

¹⁶⁹ *Helsingin Sanomat* 31.5.1950, ”Kenestä Paula-tyttö?”.

¹⁷⁰ *Helsingin Sanomat* 1.10.1950, ”Paula-tyttö valittu”.

¹⁷¹ *Helsingin Sanomat* 1.10.1950, ”Paula-tyttö valittu”.

¹⁷² *Helsingin Sanomat* 22.1.1958, ”Kiinnostaako teitä Paula-tytön toimi?”.

¹⁷³ *Helsingin Sanomat* 22.1.1958, ”Kiinnostaako teitä Paula-tytön toimi?”.

kelpoisuusvaatimuksiin listattiin lähinnä toivomuksia ulkoisten seikkojen sekä hakijoiden esiintymiskyvyn suhteen.¹⁷⁴ Paulan odotettiin esiintyvän myös virallisissa tilaisuuksissa tarjoilemassa kahvia. Paula tarjoi esimerkiksi vuoden 1950 valtiopäivillä joulukahvit.¹⁷⁵ Paulig loi kahvin ostajille mielikuvia Paulan kautta suoran markkinoinnin sijaan. Paulan hahmo oli ikuisesti nuori ja kaunis. Hänen ulkomuotonsa oli tarkkaan suunniteltu. Paula edusti naishahmoa, josta ei tiennyt oliko hän tytär, emäntä vai äiti.¹⁷⁶ Paula-tytön suosituimmat vuosikymmenet olivat juurikin 1950–1960-luvut.¹⁷⁷ Vuoden 1958 ilmoituksessa Paulalta edellytettiin elokuva- ja televisioalalle sopivaa ulkonäköä. Paula-ehdokkaiden toivottiin olevan nuorempia, sillä hakijoiden toivottu ikäjakauma oli vain 18–24 vuotta. Hakuilmoituksessa korostettiin myös sitä, että Paula toimisi Pauligin keskeisimpänä mainoshahmona julkisuudessa. Kuitenkaan kauniilta näyttäminen ei ollut Paulan ainoa tehtävä, sillä tytön odotettiin myös tuntevan edustamansa ala.¹⁷⁸

Paula-tytön tehtävä ei olekaan vain ”olla kaunis ja miellyttävä mainoksissa”, vaan toimia asiantuntijana ja emäntänä kaikkialla maassa monenlaisissa koulutus-, neuvonta-, ja esittelytilaisuuksissa niin kaupan väelle kuin suurelle yleisölle, oli esiintyminen sitten kuvattua tai elävää.¹⁷⁹

Uusi Paula-tyttö löytyi ja hän oli helsinkiläinen Eila Sandell, joka oli syntynyt Lahdessa. Eilan etuna Paula-kilpailussa oli varmasti hänen aikaisempi esiintymisensä elokuvissa. Keskikoulun käynyt nuori nainen oli toiminut usean vuoden ajan vakuutusvirkailijana. Moni havitteli Paulan titteliä vuonna 1958, sillä hakemuksia kilpailuun oli tullut kaiken kaikkiaan 103. *Helsingin Sanomien* lehtiartikkelissa ”Uusi Paula-tyttö” todettiin, että: ”Hyvin monen nuoren naisen toiveammattiksi osoittautui Paula-tytön vaativa ja erikoislaatuinen toimi.” Artikkelissa myös mietittiin seuraavaa: ”Että kyseessä oli samalla toiveammatti osoittaa puolestaan sen, että suuri osa hakijoista haaveilee myös lentoemännän ammatista.”¹⁸⁰

Lehtiartikkelissa todettiin myös, että kaunis ulkomuoto oli ainakin yhtä tärkeää kuin älykkyys ja hakijoiden henkiset ominaisuudet. Paulan valintaan osallistui vuonna 1958, kuten myös jo vuonna 1950, arvovaltainen kokoonpano merkittäviä vaikuttajia. Vuonna 1958 valintakokeita

¹⁷⁴ *Helsingin Sanomat* 31.5.1950, ”Kenestä Paula-tyttö?”.

¹⁷⁵ Hoving 1952, 201.

¹⁷⁶ Lehtonen 1991, 86–87. Paula-tytön idean kerrotaan artikkelin mukaan tulleen Amerikasta, kun Henrik Paulig matkusteli siellä. Hän toi mukanaan Amerikasta uusia ideoita, joista tärkeimmät kaksi asiaa olivat tuotteiden pakastaminen ja mielikuvan General Millsin keulakuvasta, joka oli Betty Crocker, jonka on uskottu edistäneen Paula-tytön muodotumista yhtiön mainoskasvoksi.

¹⁷⁷ Lehtonen 1991, 94.

¹⁷⁸ *Helsingin Sanomat* 22.1.1958, ”Kiinnostaako teitä Paula-tytön toimi?”.

¹⁷⁹ *Helsingin Sanomat* 22.1.1958. ”Kiinnostaako teitä Paula-tytön toimi?”.

¹⁸⁰ *Helsingin Sanomat* 13.5.1958, ”Uusi Paula-tyttö”.

johti maisteri Erkki K. Palomäki, joka mittasi hakijoiden älykkyyden. Valintakokeiden taiteellisemmasta osa-alueesta vastasi joukko kulttuurihenkilöitä taidealalta.¹⁸¹ Uusi Paula-tyttö oli kuitenkin edustava valinta myös vuonna 1958. *Helsingin Sanomat* kuvaili Paulaa ylistävästi: ”Uusi Paula-tyttö on sinisilmäinen ja vaaleatukkainen neitonen, jolla on viehättävä hymy ja – ainakin tässä kuvassa – hieman yhdennäköisyyttä entisen Paula-tytön kanssa.”¹⁸²

Paulan titteli, kuten myös Lucian, oli vaihtuva. Lucian yksi esikuvista pyhä Lucia tuotiin esiin usein Lucia-kilpailuilmoituksissa. Vuoden 1952 ilmoituksessa kirjoitettiin seuraavaa:

Den vackra Luciatanken har som bekant sin upprinnelse i den urgamla sägnen om Lucia, den ädelsborna jungfru från Syracuse, som skänkte bort sin brudskatt till fattiga kristna, men angavs av sin trolovade och led martyrdöden hon förklarades senare som helgon och har speciellt åkallats av de blinda.¹⁸³

Lucia lainasi kuitenkin näkyvimmat symbolinsa eli valkoisen mekon ja kynttiläkruunun Ruotsin Lucialta. Nämä piirteet Lucia kuitenkin oli perinyt Länsi-Götanmaan herraskartanoista ja myöhemmin myös talonpoikaistaloista.¹⁸⁴ Lucia esiintyi valkoiseen mekkoon pukeutuneena myös Lundin ja Göteborgin yliopistoissa 1900-luvulla, mutta silloin Lucia oli ollut perinteisesti miespuolinen.¹⁸⁵

Paula aivan kuten Lucia oli mukana myös tilaisuuksissa, joissa oli läsnä oman aikansa merkittäviä henkilöitä. Paula-tytön toimenkuvaan kuului luonnollisesti edustustehtävät ja kahvin tarjoilu. Kuitenkin yksi Paulan tärkeimmistä tehtävistä oli olla Paulig-yrityksen kasvot ja edustava mainostaulu, jonka toivottiin edistävän yhtiön suosiota kuin myös tuotteiden myyntiä.¹⁸⁶ Paula-tyttö yhdistettiin myös vahvasti suomalaisuuteen, sillä edustehtävissä Paula pukeutui juhlallisesti Sääksmäen kansallispukuun. Aivan kuten *Hufvudstadsbladetin* Lucialta, niin myös Paula-tytöltä, toivottiin kauniin ulkonäön lisäksi älykkyyttä ja laajaa sivistystä.

Yhdistävänä tekijänä kauneuskilpailuissa, Paula-tytön valinnassa sekä Lucia-kilpailussa oli toiveet kilpailuun osallistuvien neitojen ulkonäöstä. Lucia-kilpailuilmoituksissa kiistettiin yhteys kauneuskilpailuihin, mutta kuitenkin Lucian ulkonäkö ja yleinen olemus oli tarkoin määritelty vuosittain *Hufvudstadsbladetissa* julkaistuissa kilpailuilmoituksissa. Paula-tyttö valittiin tyypillisesti enemmänkin työsuhdetta muistuttavaan pestiin, kun taas Lucian ja

¹⁸¹ *Helsingin Sanomat* 13.5.1958, ”Uusi Paula-tyttö”.

¹⁸² *Helsingin Sanomat* 13.5.1958, ”Uusi Paula-tyttö”.

¹⁸³ *Hufvudstadsbladet* 16.11.1952, ”Välj Lucia – hjälp Lucia att hjälpa!”

¹⁸⁴ Strömberg 2017, 44–51.

¹⁸⁵ Kättström Höök 2016, 34–35.

¹⁸⁶ Hämäläinen 2001, 20.

missien, kuten Miss Suomen ja Suomen Neidon, tittelit olivat vuosittain vaihtuvia. Paulan ja Lucian nimet itsessään jo olivat tunnettuja titteleitä. Nimet edustivat kuulijoille tiettyjä arvoja, joten esimerkiksi Luciat esiintyivät Lucia-vuotensa aikana hyvin harvoin omalla nimellään. Misseihin saatettiin usein kuitenkin viitata myös nimellä, sillä tunnettuja kauneuskilpailuja oli useampia. Kauneuskuningattaria, Paula-tyttöjä ja Lucioita yhdistää heidän symbolinen olemuksensa. Paula on ollut markkinointiin ja kaupallisuuteen liitettävä hahmo, jonka tehtävä on ollut samalla edistää tietynlaista Suomi-kuvaa tunnetun suomalaisen yrityksen, Pauligin, mainoskasvona. Kauneuskuningattaret ovat olleet tärkeitä kansallisen itsetunnon kohottajia, etenkin 1930-luvulla, jolloin kauneus yhdistettiin muihinkin kulttuurisiin ominaisuuksiin.¹⁸⁷ Luciat vuorostaan ovat symboloineet samalla esikuvallista naista kuin merkittävän hyväntekeväisyyskeräyksen henkilöitymää.

Lucia esikuvallisena naisihanteena

Ruotsin Lucia-kilpailuun haluttiin ilmoittautuvan naisehdokkaita, joiden toivottiin olevan vuonna 1928 ilmestyneen *Stockholms Dagbladin* mukaan kuin ”auringonsäde pitkänä talviyönä”.¹⁸⁸ Lucia-perinteen muodostumisen alkutaival Ruotsissa määrittää pitkälti edelleen sen, kuinka Lucia-neito nähdään vielä nykypäivänäkin. Syitä löytyy useita tähän vallitsevan pohjoismaalaisen naistyyppin ideaalin vakiintumiseen. Yksi määrittävä tekijä nousi esiin myös Suomessa ruotsalaisen Lucia-perinteen myötä, mikä vaikutti siihen, millaiseksi valtaväestö mielsi Lucian ulkonäön ja pohjoismaisen naisen ihanteen. Tämä löytyi rotuopin luomasta ideaalista ruotsalaisuudelle, joka vallitsi erityisesti 1900-luvun alkupuolella.¹⁸⁹ Tietenkin myös Lucia-perinteen yhteys valoon puoltaa vaaleaa Luciaa.

Suomen kieli nousi 1800-luvulla tärkeäksi ideologiseksi vaikuttimeksi.¹⁹⁰ 1900-luvun alussa kielikysymys liitettiin osaksi rotukysymystä, kun etenkin Ruotsissa alettiin korostaa oman kansan germaanista alkuperää ja sama liikehdintä näkyi myös Suomen ruotsinkielisessä väestössä.¹⁹¹ Kielikysymys koetteli itsenäistynyttä Suomen valtiota 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Suomen kansan leimaaminen ja nimittäminen mongoleiksi aiheutti alemmuudentunnetta, etenkin kun saksalaiset rotuopit leimasivat edelleen eurooppalaisten

¹⁸⁷ Kemiläinen 2003, 75–76.

¹⁸⁸ Strömberg 2017, Kirjassa mainittu lainaus *Stockholms Dagbladin* 12.12.1928 ilmestyneestä numerosta: (Hon) ”skall vara solstrålen i den långa vinternatten”.

¹⁸⁹ Strömberg 2017, 104–113.

¹⁹⁰ Heikkilä 2011, 14.

¹⁹¹ Kemiläinen 1994, 357.

itäiset rodut mongoleista lähtöisin oleviin rotuihin.¹⁹² Kielikysymyksen lisäksi Suomen kansan katsottiin jakautuvan kahteen eri kansallisuuteen: ruotsinkielisiin germaaneihin ja idästä peräisin olevaan kansaan eli suomenkielisiin.¹⁹³ Mongolikansaan liittyi myös myönteisiä mielleyhtymiä, kuten valloittajakansaksi nimikoituminen, mutta kun rotujaotteluista alettiin puhua laajemmin Euroopassa, niin mongolit miellettiin usein rumiksi ja eurooppalaiset kansat kauniiksi.¹⁹⁴

Missikisojen perinteinen määritelmä naisihanteelle on tervehenkinen, siveä ja ennen kaikkea viehättävä nainen.¹⁹⁵ Tämän kuvauksen perusteella voisi karkeasti yleistettynä nähdä näiden ominaisuuksien sopivan myös kuvailuihin Lucia-ehdokkaista, mikä selittäisi sitä, että Lucian valintaa on rinnastettu kauneuskuningattarien valintaan. Valon lähettilääksi valitun Lucian toivottiin usein ilmentävän ainakin seuraavia ominaisuuksia: ihanteellinen, ruotsalainen, kaunis, viaton ja tietenkin vaalea.¹⁹⁶ Gustaf Sundbärgin kuvailujen mukaan *Det svenska folklynnnet* -kirjoituksessa ruotsalaiset olivat germaanista sukua, vaaleahiuksisia, sinisilmäisiä ja korkeaotsaisia sekä urhoollisia ja ritarillisia ja luonnollisesti todella sivistyneitä.¹⁹⁷

Euroopassa naishahmo oli suosittu kaupunkivaltion suojelijana. Perinne polveutui alun perin antiikin Kreikasta ja Roomasta, jossa naishahmo toimi suojelijana ja tunnuksena. Suomen symboliksi on noussut leijonavaakunan lisäksi myös ”Suomi-neito”. Monelle Suomi-neidon hahmo onkin tuttu kansallispukuisena ja vaaleana neitona, eikä suinkaan klassista antiikin tyyliä ilmentävänä Suomi-neitona.¹⁹⁸ Vuonna 1947 julkaistun teoksen *Suomalaista naiskauneutta* mukaan Suomen neito kuvataan tavallisesti etenkin kirjallisuudessa ja taiteessa vaaleakiharaiseksi, sinisilmäiseksi ja naiselliseksi.¹⁹⁹

Suomessa alettiin järjestää Miss Suomi -kilpailuja jo vuonna 1933 ja etenkin Ester Toivosen valinta Euroopan kauneimmaksi naiseksi nosti suomalaisten kansallista itsetuntoa.²⁰⁰ Kun suomalaiset alkoivat pärjätä kauneuskilpailujen areenoilla esitettiin ajan hengen mukaan olennainen väite Aira Kemiläisen teoksessa *Suomalaiset outo Pohjolan kansa*: ”Voiko Miss Eurooppa Ester Toivonen olla kaunis, vaikka hän on suomalainen!”²⁰¹ Tiina Räisän

¹⁹² Kemiläinen 2003, 75.

¹⁹³ Kemiläinen 1994, 363.

¹⁹⁴ Kemiläinen 1994, 356.

¹⁹⁵ af Enehjelm 2004, 10.

¹⁹⁶ Strömberg 2017, 164.

¹⁹⁷ Kemiläinen 1994, 161-162, tekstissä viitattu alkuperäiseen lähteeseen, Sundbärg, Gustav *Den svenska folklynnnet*, Tukholma, 1911, 1-3, 5, 30-33, 62-63.

¹⁹⁸ Kervanto Nevanlinna, Kolbe ym 2003, 188.

¹⁹⁹ *Suomalaista naiskauneutta* 1947, 7.

²⁰⁰ Kemiläinen 2003, 75-76.

²⁰¹ Kemiläinen 1994, 364.

väitöskirjassa kirjoitetaan, että Kansanterveysjärjestö Folkhälsan Suomessa, joka myöhemmin vastasi Lucia-kilpailun järjestämisestä, perustettiin tieteellisestä kiinnostuksesta rotuoppiin. Tämän vuoksi Lucia-juhlalla on myös oma historiansa liittyen rotuopilliseen ajatteluun. *Hufvudstadsbladetissa* julkaistut, Lucia-äänestyksestä uutisoivat kilpailuilmoitukset vuosina 1950–1952, esitettiin Tiina Räisän väitöskirjassa erityisesti korostavan rotuopillisia näkemyksiä kilpailusäännöissä. Nämä säännöt kuitenkin muutettiin myöhemmin vuosikymmenen aikana.²⁰²

Etenkin 1950-luvulla toivottuja ominaisuuksia etenkin Lucioilta ja kauneuskuningattarilta oli ”pohjoismaalainen naistyyppi”, sekä tietynlainen viattomuus ja edustava ulkonäkö. 1900-luvun alussa kauneutta alettiin liittää yhteen kulttuuristen arvojen kanssa. Kansallistunteen nousun myötä kauneutta alettiin rinnastamaan rotupuhtauteen ja kansallisuuteen. Kauneuskilpailut kasvattivat suosiotaan ja niistä uutisointi sai jalansijaa etenkin aikakauslehdissä.²⁰³ Suomessa 1950-luvulla sanomalehdistö vastasi pääasiassa missejä ja kauneuskilpailuja koskevasta lehtikirjoittelusta.²⁰⁴

Suomalaisten oma kansallinen identiteetti on merkinnyt eri asioita eri aikoina ja se muotoutuu edelleen uudelleen. Yhteys keskieurooppalaiseen kulttuuriin, demokraattinen valtiomuoto ja kehittyvä ja teollistuvat valtio ovat antaneet suomalaisille paljon ylpeydenaiheita. Vaativat sodanjälkeiset vuodet sekä 1960-luvun kansainvälinen radikalismi vuorostaan ovat heikentäneet suomalaisten kansallista itsetuntoa ja lisänneet vähättelyä.²⁰⁵

Lucia-kilpailuilmoituksissa korostettiin, ettei neitojen tarvinnut olla missejä vaan heidän tuli edustaa olemuksellaan Lucia-kilpailun ideaalia. ”...vaatimaton ja pohjoismaalainen naisihanne...”²⁰⁶ Vuonna 1951 *Hufvudstadsbladetissa* julkaistiin taas ilmoitus, jossa julistettiin Lucia-kilpailu alkaneeksi. Kilpailun sääntöihin oli kuitenkin lisätty tarkennus koskien Lucia-ehdokkaiden hiustenväriä: ”...tummahiuksisia ei millään tavalla suljeta pois kilpailusta...”²⁰⁷

²⁰² Räisä 2016, 158. Katso tässä pro gradussa esimerkiksi: Käsittelyluvussa: ”Lucia ei ole mikään kauneuskilpailu!” viitataan *Hufvudstadsbladetin* artikkeliin, jossa mainitaan vuoden 1950 Lucia-kilpailun osallistujien ihanteeksi suoraan ”pohjoismaalaiset vaaleat neidot”. Lainausta löytyy suoraan edellisestä käsittelyluvusta, *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Lucia får dyrbart topassmycke i gåva”.

²⁰³ Kemiläinen 2003, 73.

²⁰⁴ af Enehjelm 2004, 84.

²⁰⁵ Kemiläinen 1994, 374.

²⁰⁶ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”: ”...en enkel och nordisk flicktyp...”.

²⁰⁷ *Hufvudstadsbladet* 21.10.1951, ”Klart för årets Luciaval: ”...mörkhåriga är inte på något sätt diskvalificerade...”.

Vuoden 1952 seitsemän Lucia-ehdokkaan joukossa oli peräti kolme ehdokasta, joiden hiustenväri oli ruskea.²⁰⁸

Håkan Strömberg kirjoittaa, että Ruotsissa *Stockholms Dagbladin* luotsaama Lucia-kilpailu vuonna 1928 kutsui tukholmalaisia nuoria naisia kilpailemaan ihanteellisen Lucian tittelistä, jonka voisi voittaa ”kaikki auringonvaaleat ja valoisat naiset”.²⁰⁹ Yhtäläisyyksiä Suomessa julkaistuun kilpailu-ilmoitukseen löytyi etsittävästä naisihanteesta, joka oli molemmissa maissa nivottu adjektiivin *ljus* ympärille, joka tarkoittaa niin vaaleaa kuin valoisaa ja on ollut Lucian valinnan kannalta olennainen ominaisuus. *Hufvudstadsbladetissa* julkaistussa ilmoituksessa Lucialta odotettu valoisuus ja hyvyys sidottiin yhteen vanhaan valontuoja-Lucian perinteeseen, joka voitaisiin tulkita vanhana kansanuskona tai viittauksena Lucian tunnetuimpaan perinteeseen maailmanlaajuisesti eli katoliseen marttyyrikertomukseen pyhästä Luciasta.

Ruotsin ensimmäiseen Lucia-kilpailuun lähetettiin kilpailuun osallistuneiden toimesta kaiken kaikkiaan kaksi sataa valokuvaa. *Stockholm Dagbladissa* mainostettu Lucia-kilpailu vuonna 1928, toisin kuin Helsingin ensimmäinen Lucia-kilpailu, oli rajattu pelkästään tukholmalaisille nuorille naisille ja ilmoituksessa etsittiin osallistujiksi nimenomaan vaaleita nuoria naisia.²¹⁰ Ruotsissa tämä Luciaan yhdistetty vaaleus herätti oman aikakautensa lukijoissa paljon ihmetystä ja kysymyksiä. Näihin kysymyksiin myös *Stockholms Dagblad* vastasi vuonna 1928. Ihmetystä oli herättänyt etenkin se, että täytyikö Lucia-neidon todella olla vaalea ja naimaton siviilisäädyltään. Lehden toimitus kommentoi kysymystä koskien hiustenväriä toteamalla, ettei vaaleus ollut millään tavalla vaatimus kilpailuun osallistumisessa, vaan tärkeintä oli, että nainen edusti olemuksellaan ja ulkonäöllään ”kaunista ja ruotsalaista (nais)tyyppiä”.²¹¹

Suomessa *Allas Krönika* oli ollut vastuussa Lucia-neitojen valinnasta vuosien 1930–1931 Lucia-kulkueisiin. *Hufvudstadsbladet* kirjoitti ylistävällä tavalla vuonna 1930 valitusta kauniista Luciasta: ”*Krönikan* tähän tehtävään kruunaama neiti Stormåns on todellakin loistava ilmestys, vaalea, aito pohjoismaalainen naiskauneudentyyppi, joka on kuin otettu suoraan

²⁰⁸ *Hufvudstadsbladet* 15.11.1952: ”Luciafinalist 2”, ”Mörka strålande ögon och långt mörkt hår...”; *Hufvudstadsbladet* 23.11.1952: ”Luciafinalist 6”, ”...bruna ögon under ett burr av brunblont hår...”; *Hufvudstadsbladet* 24.11.195: ”Luciafinalist 7”, ”...med blå ögon och ett svalt av tjock ljunsbrunt hår.”

²⁰⁹ Strömberg 2017, 97–99. Den unga kvinnliga Stockholm bjuds in att tävla om att bli den idealiska lucian. Med vissa reservationer, ska kanske tilläggas: ”Allt solblont och ljus av kvinnokön har sin möjlighet att intaga hedersplatsen”.

²¹⁰ Strömberg 2017, 98–100.

²¹¹ Strömberg 2017, 116–117. Kirjassa mainittu lainaus *Stockholms Dagbladin* ilmestyneestä numerosta 6.12.1928: ”Huvudsaken är en vacker, svensk typ”.

meidän isiemme jumalsaduista.”²¹² Lucian valintaa Helsingin Sanomat kuvaili lyhyesti seuraavalla tavalla: ”Kulkueen Lucia-kuningatar oli valittu kauneuskilpailun perusteella.”²¹³ Suomen ensimmäisessä Lucia-kulkueessa voittajan kauneus korostui aivan eri tavalla kuin 1950-luvulla, koska Luciat oli vielä 1930-luvulla valittu kauneuskilpailulla. Vuosien 1930–1931 Lucia-kulkeisiin valitut naiset olivat nuoria neitoja, joten kilpailun osallistujat olivat silloinkin jo naimattomia siviilisäädyltään. Naimattomuus oli edellytyksenä myös *Hufvudstadsbladetissa* julkaistussa, vuoden 1950, Lucia-kilpailuilmoituksessa.²¹⁴

Tietyt kauneuskäsitykset tuntuivat näkyvän niin missikilpailussa kuin myös Lucia-kilpailussa. *Helsingin Sanomissa* kirjoitettiin vuonna 1949: ”Seitsentoistakesäinen vaalea kaunotar – kuinka sanottiinkaan siinä vanhassa laulussa: kas seitsemäntoistavuotisna on tyttö kaunoisin – vei voiton vuoden 1950 kauneuskilpailussa Messuhallissa eilen.”²¹⁵ Kehuja ei säästelty kirjoitettaessa neidon ulkonäöstä, mutta jonkinlaista ivaa oli aistittavissa siinä, kuinka osanottajien henkisiä valmiuksia kuvailtiin. Helsingin Sanomat kirjoitti: ”Sarkastinen osa katsojia odotti erityisellä jännityksellä ns. intelligenssikoetta, jolloin kaunotarten oli vastattava johonkin heille esitettyyn tiettyyn kysymykseen.”²¹⁶ Kuitenkin kruunatun Miss Suomen kauneutta lehdessä vuorostaan ylistettiin kehuja kera: ”Vastavalittu Miss Suomi oli ryhdikäs, naisellinen ja hillitty pohjoismaalainen tyyppi, tyttö, jonka nuoruuteen yhtyi miellyttävästi sopiva annos grandezzaa.”²¹⁷

Missikilpailujen ehdokkaista esiintyi joskus jopa todella negatiivisesti väritynyttä kirjoittelua. Luciat säästyivät ilkeämielisimmiltä kirjoitteluilta ainakin, kun kyse oli yksittäisistä ehdokkaista. Miss Suomi -kilpailijoiden kohdalla myös voittajista saatettiin kirjoittaa tylästi. Esimerkiksi vuoden 1951 Miss Suomen kruunauksen jälkeen *Helsingin Sanomat* kirjoitti: ”Varsinaista Miss Suomea yleisö ei sen sijaan tervehtinyt innostuneesti, eikä kruunuakaan aluksi tahdottu millään saada pysymään päässä, vaikka kuinka yritettiin.”²¹⁸ Yleisön pettymys valittuun Miss Suomeen, helsinkiläiseen Eva Hellakseen, oli suuri, sillä yleisö ei ollut samaa mieltä arvostelulautakunnan kanssa, vaan yleisö oli valinnut suosikikseen Kyllikki Koskihalmeen, jota lehti vuorostaan luonnehti ylistävin sanoin: ”...neiti Kyllikki Koskihalme,

²¹² *Hufvudstadsbladet* 14.12.1930, ”Lucia hade succé trots Bores svek”: ”Fröken Störmåns, som av Krönikan korats till detta värv, är verkligen en strålande uppenbarelse, en blond, äkt nordisk skönhetstyp, som klippt ur våra fäders gudasaga.”

²¹³ *Helsingin Sanomat* 14.12.1930, ”Lucia”.

²¹⁴ *Hufvudstadsbladet* 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”.

²¹⁵ *Helsingin Sanomat* 4.12.1949, ”Miss Suomeksi valittiin neiti Hilka Ruuska”.

²¹⁶ *Helsingin Sanomat* 4.12.1949, ”Miss Suomeksi valittiin neiti Hilka Ruuska”.

²¹⁷ *Helsingin Sanomat* 4.12.1949, ”Miss Suomeksi valittiin neiti Hilka Ruuska”.

²¹⁸ *Helsingin Sanomat* 8.10.1951, ”Uusi Miss Suomi valittu”.

pikantti, siro ja viehkeä kaunotar,...”²¹⁹ Kirjoituksessa arvosteltiin myös edellisen vuoden missi-ehdokkaita toteamalla kuvatekstissä, joka oli vuoden 1951 kilpailuun osallistuneiden kuvan alla: ”Tämän vuoden kaunottarien todettiin edustavan vakiintuneempaa kulttuuritasoa kuin vuosi sitten.”²²⁰ Sanomalehdet kirjoittivat misseistä nykypäivän uutisointiin verrattuna todella kriittiseen ja arvostelevaan sävyyn 1950-luvulla.²²¹ Missikilpailut korostivat ensisijaisesti ehdokkaiden ulkoista kauneutta, joten sen vuoksi kauneuskilpailujen ehdokkaat ja palkintosijojen voittajat joutuivat Lucia-äänestyksessä mukana olevia ehdokkaita useammin suurennuslasin alle. Välillä kauneuskilpailuissa yleisön suosikki ei välttämättä ollut sama kuin arvostelulautakunnan valitsema voittaja. Joskus voittajaksi valitun missin ulkonäkö ei miellyttänyt yleisöä. Tällöin yleisö saattoi arvostella kilpailua, joka heijastui joskus myös kilpailun ehdokkaisiin ja voittajiin.

Vuoden 1950 joulukuussa, kun Suomen ruotsinkielisen väestön ensimmäinen Lucia-neito valittiin, *Helsingin Sanomat* ei säästellyt kehuissa.²²² Vaikka lehtikirjoitus eritteli Lucia-neidon Suomen ruotsinkielisen väestön Luciaksi, otsikko puhui kuitenkin Helsingin Luciasta. Ilmiö liitettiin vahvasti pääkaupunkiin. Lucia-kilpailua ei pidetty *Hufvudstadsbladetin* kilpailuilmoitusten mukaan kauneuskilpailuna, mutta silti nuorten Lucioiden ulkonäkö oli tärkeä osa kuvailuja, kun heistä kirjoitettiin lehdissä:

Niin aikuiset kuin lapsetkin ihailivat vilpittömästi hieman ujon näköisenä hymyilevää nuorta Luciaa, kun hän vihreä seppel vaaleilla kiharoillaan loistaen istui hienon hienolla sinisellä, joulun tähdin somistamalla valtaistuimellaan kaksi neitoa jalkojensa juuressa.²²³

Lucia-ehdokkaat ja heidän ulkomuotonsa säästyivät pahimmalta kritiikiltä lehdistössä, vaikka heidän ulkonäkönsä kuitenkin aina huomioitiin lehtikirjoittelussa. Ulkonäköä ei pidetty Lucian tärkeimpänä ominaisuutena. Valonlähettilään ulkonäkö oli aina mainittu, mutta se ei ollut samalla tavalla vaatimus kuin Miss Suomi -kilpailussa. Helsingin Lucioista julkaistiin pääkaupunkiseudun lehdistössä paljon kuvamateriaalia vuosien 1950–1960 aikana. Helsingin *Sanomat* julkaisi kuvamateriaalia ja lyhyen artikkelin vuoden 1951 Lucia-neidon valinnasta ja kuvatekstissä kirjoitettiin:

²¹⁹ *Helsingin Sanomat* 8.10.1951, ”Uusi Miss Suomi valittu”.

²²⁰ *Helsingin Sanomat* 8.10.1951, ”Uusi Miss Suomi valittu”.

²²¹ af Enehjelm 2004, 174.

²²² *Helsingin Sanomat* 10.12.1950, ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”.

²²³ *Helsingin Sanomat* 14.12.1950, ”Lucia-neidon hieno kulkue – täysosuma”.

LUCIAA JUHLITTIIN

Kuvissamme (ylhäällä) viehättävä Lucia valtaistuimellaan neljä neitoa jalkojensa juuressa; vieressä seurue, jossa Luciaa seuraavat kynttilät kädessään neidot ja tiernapojat sekä runsaasti muuta pikkuväkeä, laskeutumassa vaunuihin Suurkirkon portailla.²²⁴

Luciaa ei haluttu suoraan rinnastaa kauneuskilpailuihin, mutta ehdokkaat kuvattiin usein kauneuskuningattarien tyyliin:

²²⁴ *Helsingin Sanomat* 14.12.1951, Luciaa juhlittiin; *Helsingin Sanomat* 14.12.1951, kuvaliite.

225

²²⁵ Kuvaliite: *Hufvudstadsbladet* 16.11.1958, "Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol".

Kenestä Paula-tyttö?

50000 mk

PAULIG tarvitsee mainontansa PAULA-tyttöä. Jos olet esiintymiskykyinen, hyväntahtoinen ja hyöryheinen, jos laulett omistavanne ns. filmikasetit ja radiotiedän ja jos ikäsi on 16—30 vuotta, Teillä on mahdollisuus tulla voittajaksi Paula-tytöksi, jollein

voitte saada 50000 mk ja kauniin kansallispuvun hopeakoruneen.

Palkinnot:
PAULA-tyttöä valitsemalla kansallispuku hopeakoruneen arvo 50.000 mk.
Muille lopputalutuksen osallistujille 3 kg verokahvia ja 2.000 mk.

Erikois-PAULAN korttijakelu alkaa 1.6. ja jatkuu 31.7. asti

Vuoden 1949 viralliset KAUNEUS-KILPAILUT

sekä näiden ohella mannekiinikilpailu MESSUHALLISSA huomenna lauantaina 3. 12. klo 17

20 kaunotarkokelasta ja 15 mannekiinikokelasta kilpailuunsa

Mannekiinikilpailussa mm. seuraavien muotitalonklien pukuja:

ATELIER FURMAN, KIRJOKANGAS, MADAME IRENE, SALON ELEA, SALON EYES, SALON MIRABELLE AB, JUHLA-ASU.

Pääsylipp. LIPPUPALVELUSTA HUOM! Vain pieni määrä istumapaikkoja jäljellä. Seisomapaikat lähellä kilpailijattarien kulkemaa erikoiskoroketta

Vem av dem
Shall Ni gå till en Ty-rätt?
Jok. 11/11-1954

Liten spastikflicka knaggat sig fram på kryckor — men för henne som för vanliga småtötar är dockvagnen just nu det stora inresset.

Kenestä Suomen Neito 1954?

Universal International Film ja Solanvalidit lähetävät jälleen Suomen edustajan Miss Universe-kilpailuun 15. 7.—25. 7. 1954 Long Beachin, Kalifornian USA.

Suomen Neito 1954
valitaan Helsingissä 18. 6. 1954.

Suomen Neiden lähtöä saa 10.000 mk:n palkinnon.

Tiedot 18—28-vuotiaista ehdokkaista 30. 8. 1954 mennessä osoitteella

Armi Kuusela
Suomen Neito 1952
Miss Universe 1953

Telja Sopanen
Suomen Neito 1953

SUOMEN NEITO-kilpailun toimikunta, Lahki, Rautatiekatu 9 A

228 Kuvaliitteet: *Helsingin Sanomat* 31.5.1950, Kenestä Paula-tyttö?; *Helsingin Sanomat* 2.12.1949, Vuoden 1949 viralliset kauneuskilpailut; *Hufvudstadsbladet*, 11.11.1956, Vem av dem, mainoksessa käytettiin missikruunun näköistä kuvaa Lucian-valokruunusta; *Helsingin Sanomat* 20.3.1954, Kenestä Suomen Neito 1954.

Luciaa kuvailtiin usein *Hufvudstadsbladetissa* niin valon kuningattareksi²²⁹, valontuojaksi²³⁰ kuin auttamisenhalun symboliksi²³¹. Tärkeintä suomalaisen Lucia-perinteen kannalta oli kuitenkin Folkhälsanin aloittama, julkisesti näkyvä ja Lucia-hahmon kautta toteutettu hyväntekeväisyystyö. Tämän myötä Luciasta luotiin siten tietoisesti hyväntekeväisyyden symboli.²³² Lucialta odotettiin kuitenkin niin ulkoista kuin sisäistäkin kauneutta.²³³ Toive sisäisestä ja ulkoisesta kauneudesta mainittiin kirjallisesti *Hufvudstadsbladetin* vuoden 1955 kilpailuilmoituksessa: ”[tyttö] jolla on sisäiset ja ulkoiset ominaisuudet, jotka vastaavat Lucian tehtävää.”²³⁴ Lucia on olemukseltaan viehättävä, eikä hänen valintaansa yritetä kyseenalaistaa. Lucia on ansainnut valtaistuimensa.

Sitä, onko Lucian naisellisuus seksuaalista vai ei, on pohdittu ruotsalaisessa tutkimuksessa. 1920-luvulla luodun ruotsalaisen Lucia-ideaalin esikuvana toimi viaton nuori tyttö, joka ilmensi olemuksellaan pyhää neitsyttä, Luciaa. Naiseus liittyi vahvasti yhteen Lucia-perinteen kanssa. Strömbergin mukaan Lucian ei pitäisi olla seksisymboli, mutta samalla Lucioita usein valittiin heidän ulkonäkönsä perusteella.²³⁵ Suomen Luciaa ei ainakaan lehtiartikkeleiden perusteella voida määrittää suoraan miksikään seksisymboliksi. Naiseus ei näy sukupuolisena ja seksuaalisena, vaan sukupuolettomana ja fyysisenä naiseutena. Suomen Lucia esitettiin *Hufvudstadsbladetissa* Ruotsin mallin mukaisesti kauniina ja hyveellisenä neitona.²³⁶ Vuoden 1956 Luciaa, Gunnel Törnroosia kuvailtiin seuraavalla tavalla *Hufvudstadsbladetissa*:

Så har väljarmajoriteten anförtrött den tindrande fräscha Gunnel med det varma öppna leendet uppdraget att bli huvudpersonen i 1956 års Luciaspel – det som får en glansfull upptakt i kortege och kröning och festligheter, och som fortsätter på ljusspridarvägen bland barn och åldringar, sjuka och nödställda. I hennes händer läggs nu fullmakten att bära upp den kedja av hjälpvilja och medmänsklig solidaritet, som hela kandidatbuketten och tusende bidragsgivarna med gemensamma krafter bundit.²³⁷

Lucian naisen ideaalin ympärille luotiin hymyilevän, auttavaisen ja esikuvallisen naisen ihanne. Lucian toivottiin samalla herättävän ihmisten halun auttaa muita kuin myös toimia mallina hyväntekijästä. Lucian ulkoista olemusta sanomalehdistössä vuosina 1950–1960 ei

²²⁹ *Hufvudstadsbladet*, 14.12.1952, ”Strålande Lucia hyllades varmt av väldiga människomassor”, ”ljusdrottning”.

²³⁰ *Hufvudstadsbladet*, 14.12.1951, ”Ljusbringerska i strålande kortege”, ”ljusbringerska”.

²³¹ *Hufvudstadsbladet*, 16.11.1958, ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”, ”hjälpviljans symbol”.

²³² Kolbe & Åström 2016, 241.

²³³ Kolbe & Åström 2016, 241.

²³⁴ *Hufvudstadsbladet*, 1.11.1955, ”Resa i Norden väntar Lucia 3 dagar kvar”...har de inre och yttre egenskaper som svarar mot Lucias uppgift och mission.”

²³⁵ Strömberg 2017, 154-156.

²³⁶ *Hufvudstadsbladet*, 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”.

²³⁷ *Hufvudstadsbladet*, 6.12.1956, ”Femman blev Lucia”.

varsinaisesti korostettu muuten kuin hiustenväriin, hymyn ja kasvonpiirteiden perusteella. Vuonna 1950 ensimmäisen Lucian, Barbro Reiher, olemusta kuvailtiin seuraavasti *Hufvudstadsbladetissa*:

Litet allvarlig och litet högtidlig var hon kanske, undra på det, men alldeles som de elektriska ljusen strålade upp i hennes krona, så tändes också det mest intagande leende i hennes veka och unga anlete, lyste till då och så, och glittrade riktigt ordentligt vid applåderna efter hennes lilla tal.²³⁸

Barbro Reiherin hymy oli viehättävä hänen nuorilla kasvoillaan ja nuori nainen loisti, kun yleisö osoitti hänelle suosiotaan aplodeilla tämän puheen jälkeen. Vuoden 1958 Lucia, Barbro Ahlroth, sai myös *Hufvudstadsbladetissa* kehuja tämän kauniista hymystä:

Knappast någonsin har ljusbringerskan blivit så varmt och månghövdat hyllad som nu. När hon rosenkindad och varmt leende åkte i kortegen från Storkyrkan till Mässhallen såg hon ut att föra söderns varma fläktar med sig.²³⁹

Hymy ei ollut kuitenkaan ainoa asia, johon Luciassa kiinnitettiin huomiota sanomalehdistössä. Vuoden 1958 Lucia, Barbro Ahlrothia, sai tunnusta ja ylistystä *Hufvudstadsbladetissa* myös siitä, kuinka hän edusti tätä Lucia perimmäistä ydin eli hyväntekeväisyystyötä:

Hon har korats till sitt varv som ljusspridare och hjälpbringare av alla de många över hela det svenska Finland, som velat visa sin solidaritet gentemot olyckliga och nödställda stamfränder. Du, Barbro Lucia, skall föra vidare alla de varma tankar, som knutits till de gåvor, som strömmat in i stor myckenhet.²⁴⁰

Lucioiden hymyn katsottiin korostavan heidän hyvyttään ja auttavaisuuttaan. Hymy asettui tärkeään keskiöön myös naisille suunnatuissa käytösoppaissa. Vuonna 1949 julkaistu käytösopas *Osaatko käyttäytyä? Kirja tytöille* nosti aivan erityiseen tärkeyteen hymyilemisen taidon. Hymy katsottiin aivan erityisen tärkeäksi nuorten naisten kohdalla, sillä sen uskottiin kaunistavan heitä. Hymyn oli tärkeää olla myös suloista, sillä se ei saanut olla ylimielistä tai teennäistä. Hymyyn saattoi sisällyttää myös monenlaisia viestejä.²⁴¹ Lucioiden kohdalla hymy edusti apua ja myötätuntoa. Nämä olivat ominaisuuksia, joita tarvittiin Lucian tekemässä hyväntekeväisyystyössä. Lucian hymyä ei koskaan kuvailtu sanomalehdissä keimailevaksi, ylimieliseksi tai epäaidoksi. Se oli aina lämmintä, säteilevää ja kaunista.

²³⁸ Hufvudstadsbladet, 14.12.1950.

²³⁹ Hufvudstadsbladet, 14.12.1950.

²⁴⁰ Hufvudstadsbladet, 14.12.1950.

²⁴¹ Saurio 1949, 42.

Lucian olemus ja käytös nähtiin myös ajan ilmapiirissä esikuvalliseksi ja ihailtavaksi. Lucian toivottiin olevan edustava ja hyväkäyttöksinen. Lucia kanto olemuksensa aina tyyllillä, mutta hyväntekeväisyystyön symbolille sopivalla vaatimattomuudella. Hyviä käytöstapoja kuvattiin ominaisuuksina, jotka olivat omalle käytökselle luontevia. Käytöstavat tuli kuitenkin opetella tarpeeksi hyvin. Nuoren naisen oli varottava, ettei puuttuisi liikaa muiden ihmisten käytökseen eikä tulisi ylimieliseksi. Lucian olemuksessa näkyivät käytösoppaiden ihannoimat käyttäytymismallit. Hyvien käyttäytymismallien ihanteena oli kaksi vastakkaista näkemystä. Toisaalta nuoren naisen tuli osata olla huomaavainen ja avulias, mutta samalla myös hienotunteinen ja pidättyväinen. Naisen oli pystyttävä olemaan avulias ilman, että oli liian tungetteleva. Muita ihmisiä ei saanut myöskään häiritä omalla käytöksellään eikä rikkoa heidän yksilönvapauttaan.²⁴²

Osaatko käyttäytyä? Kirja tytöille -teoksen mukaan hyväntahtoisuus nähtiin kohteliaisuuden ja hyvien tapojen perustana. Onnellisuus huokui ihmisestä ulospäin ja sai täten heidät myös auttamaan muita ja osoittamaan myötätuntoaan lähipiirilleen. Aito kohteliaisuus nähtiin muunakin kuin vain hyvinä käytöstapoina. Sen uskottiin olevan lähtöisin ihmisten omasta sisimmästä. Ulkoisen kauneuden roolia suhteessa hyviin tapoihin ei kiistetty. Hyvyys, kohteliaisuus ja hyvät käytöstavat tekivät ihmisestä ulkoisesti kauniin ja yhtenäisen kokonaisuuden. Naisen kauneuden katsottiin muodostuvan sisäisestä ja ulkoisesta kauneudesta, joka täten muodosti hyväksytyn kokonaisuuden, joka ilmensi naisilta toivottuja ominaisuuksia. Hyvyys rinnastettiin usein naisellisuuteen.²⁴³

Lucioilta ei puuttunut ulkoista kuin sisäistäkään kauneutta. *Uusi Suomi* kirjoitti vuoden 1957 Luciasta, Leila Saxbergista, kuvaillen Lucian valoisaa olemusta: ”Valon vertauskuva, kynttiläkruunuinen Lucia-neito vihittiin eilen Helsingissä tehtävänsä, voittamaan talven pimeyden kirkkaudellaan.”²⁴⁴ Kauneus oli myös jotakin, mitä suomenkielinen lehdistö ei unohtanut kuvaillessaan nuoria Lucioita: ”Viimeisenä ja kauneimpana oli sitten itsensä Lucia-neidon vaunu, jossa hän istui hymyillen ja tervehtien katuvieren yleisöä.”²⁴⁵ Luciat saivat suuren yleisön suosion ja raikuvat aplodit heidän esiintyessään kansalle. Monituhatpäinen yleisö oli tullut katsomaan kaunista, Tuomiokirkon portaita alas laskeutuvaa Luciaa, jo vuodesta 1950 alkaen. Luciaa ei koskaan kuvattu sanomalehdissä ylimieliseksi tai itsekkääksi, vaikka hän esiintyikin näkyvästi julkisuudessa Lucia-vuotenaan. *Uusi Suomi* kirjoitti

²⁴² Saurio 1949, 142–143.

²⁴³ Saurio 1949, 147.

²⁴⁴ *Uusi Suomi*, 14.12.1957, ”Lucia-neito kulki halki talvisen Helsingin”.

²⁴⁵ *Uusi Suomi*, 14.12.1951, ”Kaunis Lucia-kulkue jouluvalaistulla kadulla”.

ulkonäkökuvauksen lisäksi myös Lucioiden vaatimattomuudesta ja kiitollisuudesta siitä, että he saivat toimia avun symboleina sitä tarvitseville vähäosaisille.²⁴⁶

Helsingin Sanomissa lehtiartikkelissa ”Juhlava Lucia-kulkue kierteli märkiä katuja”, keuhuttiin Lucian esiintymistä, vaikka huono sää oli pilata koko kauniin juhlakulkueen. ”Vasta enkelikuoron jälkeen saatiin nähdä valkoisiin sonnustautuneen Lucian ajavan vaunuissaan iloisesti hymyilevänä neitojensa ympäröimänä.”²⁴⁷

Tutkittaessa naisen roolia yhteiskunnassa on tärkeää tutkia sukupuolen lisäksi sosiaalista asemaa, tutkittavaa kohdetta yksilönä sekä tämän perhesuhteita. Naisen asemaa on määriteltä historiallisesti usein suhteessa perhehistoriaan, mutta tämä jättää kohderyhmän ulkopuolelle perinteisen perhekäsityksen ulkopuolelle jäävät, kuten lesket ja naimattomat naiset. Lucia-ehdokkaiden naiseuden ideaalia tutkittaessa voidaan havaita naishistorian tyypillisten tutkimuskohteiden piirteitä; romantisoitu kuva naiseudesta ja naisellisuudesta, kristillisen tradition perintö ja teollistumisen jälkeisessä maailmassa vaikuttava nainen.²⁴⁸

Luciat olivat nuoria ja naimattomia naisia. 1950-luvun naisihanne nivoutui kuitenkin kodin piiriin ympärille sijoittuvasta naishahmosta.²⁴⁹ Lucioiden edustama naiseus oli kuitenkin ennen kaikkea siveä ja esikuvallinen. *Helsingin Sanomissa* julkaistiin vuonna 1952 lehtikirjoitus nimeltä ”Lucian menneisyys hätkähdytti Solnaa”, jossa kirjoitettiin:

Tukholmassa rajoittuva Solnan kaupunki saa tulla tänä vuonna toimeen ilman Luciaa tk. 13 eli Lucian päivänä. On näet ilmennyt, että kilpailusta ylivoimaisena selviytynyt voittajatar ei täytäkään Lucialle moraalisessa mielessä asetettuja vaatimuksia. Puheena olevalla nuorella naisella, joka on 20 vuoden ikäinen, sattuu olemaan kuuden kuukauden ikäinen poikalapsi, ja kaiken kukkuraksi neitonen on naimaton.²⁵⁰

Luciaan kohdistuvat arvot olivat perinteisiä, ja naimattomuus oli kilpailuun osallistumisen ehto, joka samalla tarkoitti, ettei osallistujien tulisi olla myöskään perheellisiä. Luciat eivät edustaneet Lucia-vuotenaan perinteistä perheen piirissä toimivaa naista.

Lucioiden elämä kiinnosti kuitenkin suurta yleisöä myös Lucia-vuoden jälkeen. *Hufvudstadsbladetissa* julkaistiin artikkeli ”De som burit luciakronan” vuonna 1959, jossa

²⁴⁶ *Uusi Suomi*, 14.12.1953, ”Loistava valon saattue”.

²⁴⁷ *Helsingin Sanomat*, 14.12.1956, ”Juhlava Lucia-kulkue kierteli märkiä katuja”.

²⁴⁸ Setälä 1984, 14, 16-17.

²⁴⁹ Nätkin 1994, 135.

²⁵⁰ *Helsingin Sanomat* 5.12.1952, ”Lucian menneisyys hätkähdytti Solnaa”: ”Tämän johdosta kaupungin pormestari ja papit ovat vedonneet Luciaan, joka onkin selittänyt luopuvansa voitostaan, jottei aiheuttaisi häväistysjuttua ja melua. Hänen kilpailijattarensa, josta valittu Lucia oli monta hevosenmittaa edellä, ei pidä miellyttävänä eikä oikeanakaan esiintyä voittajana, vaan haluaa vetäytyä syrjään, minkä vuoksi Solna saakin juhlaa ilman perinteellistä Luciaa jouluk. 13 pvvä, joka on arvokkain joulua edeltävä juhla.”

kerrottiin kuluneina vuosina vaikuttaneiden Lucioiden myöhemmistä elämänvaiheista. Suurin osa Lucioista, kuten vuoden 1950 Lucia Barbro Reihe, oli solminut jo avioliiton. Monet Lucioista olivat myös perustaneet perheen ja kouluttautuneet. Vuoden 1951 Lucia, Maj Ekman, oli käynyt Pariisissa mannekiinikoulua. Kerstin Klingberg, joka valittiin Luciaksi vuonna 1952, oli tullut tunnetuksi televisiossa perheohjelman juontajana. Kaikki Luciat eivät kuitenkaan olleet avioituneet Lucia-vuotensa jälkeen. Lehtikirjoituksen mukaan naimattomia olivat Kerstin Klingberg, ja Svenska Handelshögsskolanissa opiskelevat, vuoden 1957 Lucia, Leila Saxberg, ja vuoden 1958 Lucia, Barbro Alhroth. Vuoden 1956 Lucian, Gunnel Törnroosin, oli kerrottu muuttaneen Saksaan ja avioituneen siellä hotellinomistajan kanssa. Suurin osa Lucioista oli avioliiton ja perhe-elämän lisäksi mukana myös työelämässä. Merkittävä osa Lucioista oli korkeasti koulutettuja. Vuoden 1955 Lucia, Christina Holmberg, oli lehtikirjoituksen mukaan ainoa kotiäiti.²⁵¹

Käytöstavat, pukeutuminen ja olemus muodostivat huolitellun kokonaisuuden, joka viesti tyylikkyydestä. Luciat esiintyivät edustusvuotensa aikana aina huolitelluissa asukokonaisuuksissa. Tyypillisimmin Lucia piti yllään hänelle suunniteltua valkoista mekkoa. Vaatimattomuus nähtiin keskeisenä naisen pukeutumistyyliä, sillä tyylin ei sopinut olla liian koreileva tai näyttävä. Tärkeää oli myös pukeutua sopivasti eri tilaisuuksiin.²⁵² 1960-luvulla näyttävät meikit, koreilu ja seksikkäisyys tulivat muotiin, sillä populaarikulttuuri tuli nuorten keskuudessa suosituimmaksi. Naiseuden ihanne oli ulkonäöstään huolehtiva nainen.²⁵³ Lucia-äänestyksessä kuitenkin etsittiin edelleen nuoria, hymyileviä ja luonnollisia tyttöjä osallistumaan vuosittaiseen Lucia-kilpailuun.²⁵⁴

Ensimmäiselle Lucialle räätälöitiin jo vuonna 1950 edustustyyli, joka säilyi lähes muuttumattomana aina vuoteen 1960 saakka. Mekko, turkis ja matka-asu kuuluivat myöhemminkin Lucian vakiopuvustoon.²⁵⁵ *Hufvudstadsbladet* kuvaili seuraavasti vuonna 1954 kruunattua Luciaa Ann-Mari Nybondasia: ”Pieni valkopukuinen ilmestys loistava kynttiläkruunu päässään.”²⁵⁶ Vuoden 1960 Lucia Ingegerd Londen edusti vuonna 1960

²⁵¹ *Hufvudstadsbladet*, 13.12.1959, ”De som burit luciakronan”.

²⁵² Emlgren-Heinonen 1954, 483–485. Katso Liite 4.

²⁵³ Kolbe & Åström 2016, 240.

²⁵⁴ *Hufvudstadsbladet*, 13.11.1960, ”Välkomna till val av Lucia1960!”.

²⁵⁵ *Hufvudstadsbladet*, 12.12.1950, ”Jobbig dag för Lucia”.

²⁵⁶ *Hufvudstadsbladet*, 14.12.1954, ”Legendspel grep mässhallspubliken”, ”En liten vitklädd uppenbarelse med en tindrade ljuskrona på huvudet.”

edelleen Lucialle tutussa asussa; kynttiläkruunussa, valkoisessa mekossa ja kaulassaan kaunis Lucia-koru.²⁵⁷

Voittajaksi valitun Lucian ulkonäön, pukeutumisen ja olemuksen täytyi vuosittain edustaa Lucia-kilpailuissa määriteltyä ideaalia. Esimerkiksi vuonna 1951 kirjoitettiin, että kaikkien kilpailuun osallistuvien tuli olla ehdottomasti täyttänyt 17 vuotta 15.11.1951 mennessä. Lehtiartikkelin mukaan edellisenä vuonna kilpailuun oli ilmoittautunut mukaan väärillä tiedoilla liian nuoria osallistujia.²⁵⁸ Yksi Lucia-tuomariston tärkeimmistä tehtävistä olikin valvoa, että kilpailuun pääsivät vain sopivat ehdokkaat.

Ensimmäiset Helsingin Luciat suunnannäyttäjinä

Den tredje luciakandidaten är aderton år gammal och blev student förra våren. Hon är född i Viborg, men flyttade efter vapenstilleståndet till Helsingfors, där hon gått i skola och numera studerar vid universitetet. Enligt studieboken besöker hon föreläsningar i psykologi och kulturhistoria. Psykologin behöver hon för sitt framtida yrke: barntädgårdslärarinna. Men studierna upptar inte hela hennes tid. Om förmiddagarna praktiserar hon vid en barntädgård i staden, och tennis upptar också en del av tiden. Plastisk dans är ett av hennes stora intressen, liksom litteprogrammet inte fylls ut av praktik, studier, tennis, dans eller musik läser hon så mycket hon hinner – enligt egen utsago älskar hon att läsa god litteratur. ”Trean” har inga syskon, har guldblont hår, blå ögon och är 167 cm lång.²⁵⁹

Näin kuvailtiin *Hufvudstadsbladetissa* ehdokasta numero kolme, joka Lucia-äänestyksen päätyttyä paljastui neidoksi nimeltä Barbro Reihe. *Hufvudstadsbladet* kirjoitti artikkelissaan ”Teaterfest, kortege, Luciabal”, että lukuisten etukäteen tehtyjen tiedustelujen vuoksi oli päätetty, että lehdessä julkaistaisiin ainoastaan kansan valitseman Lucian nimi. Sen vuoksi muut kilpailun ehdokkaat pysyivät kokonaan nimettöminä.²⁶⁰ Tapa poistui vasta syksyllä 1987. Siihen asti muut Lucia-ehdokkaat pysyivät anonyymeina ja vain Luciaksi valittu neito esiintyi lehdistössä omalla nimellään eikä ehdokasnumerolla.²⁶¹ Barbro Reihe tuli kruunauksen yhteydessä tärkeäksi symboliksi ja suunnannäyttäjäksi tulevan Lucia-perinteen suhteen.

²⁵⁷ *Hufvudstadsbladet*, 14.12.1960, ”5000 såg Lucia i mässhallen”, ”Svensk-Finlands Lucia 1960 har krönts, smycket glitrar på den vita klänningen och Ingegerd Londén har förvandlats till de olyckilgas tröstare och hjälpare.”

²⁵⁸ *Hufvudstadsbladet* 25.10.1951, ”Tre domare för Lucia.”

²⁵⁹ *Hufvudstadsbladet* 29.11.1950, ”Lucia-kandidater” (”Nr 3” oli Barbo Reihe esittely, mutta ehdokkaan ”Nr 4” ehdokasesittely julkaistiin samassa marraskuun lehtikirjoituksessa).

²⁶⁰ *Hufvudstadsbladet* 19.11.1950, ”Teaterfest, Kortege och Luciabal.”

²⁶¹ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Femtio år av Lucia”.

Barbro Reihe kruunattiin vuonna 1950 Helsingin ensimmäiseksi Luciaksi, joka oli valittu *Hufvudstadsbladetin* järjestämällä lukijoille suunnatulla äänestyksellä. Ensimmäinen Lucia sai paljon näkyvyyttä osakseen etenkin *Hufvudstadsbladetissa*. *Helsingin Sanomat* toi myös uuden Lucian näkyväksi osaksi päivän uutisia. *Helsingin Sanomat* kirjoitti:

Herttainen joulunäytelmä viehättävän valkeaan turkkiin pukeutuneen Lucian ajaessa vaunuissaan eilen illalla keskikaupungilla Helsingin jouluvalojen sädehtiessä oli koonnut katsojia sekä kulkueen lähtöpaikkaan Suurtorille että katujen varsille kymmenintuhansin. Niin aikuiset kuin lapsetkin ihailivat vilpittömästi hieman ujon näköisenä hymyilevää Luciaa, kun hän vihreä seppele vaaleilla kiharoillaan kynttilät loistaen istui hienon hienolla, sinisellä joulutähdin somistamalla valtaistuimellaan kaksi neitoa jalkojensa juuressa.²⁶²

Uutta Lucia-juhlaa kuvattiin miellyttävänä ja näyttävänä juhlanäytelmänä. Ainoa kritiikki artikkelissa kohdistuikin juhlaa seuraavaan suureen yleisöön:

Poliisilla oli täysi työ sen ylläpitäessä järjestystä ja estäessä malttamattomat kansanjoukot ryntäämästä ajotielle. Hyvä Helsingimme tarvitsee nähtävästi vielä koulutusta esiintyäkseen tämantapaisissa tilaisuuksissa arvonsa mukaisesti.²⁶³

Lucia-kulkue teki suureen yleisöön vaikutuksen ja valaisi joulukuisen Helsingin katuja. Nuoreen Luciaan viitattiin ylistävillä sanoilla ja hänestä puhuttiin *Helsingin Sanomissa* kuninkaalliseen sävyyn. Lucia istui ”valtaistuimellaan” vastaanottaessaan juhlayleisön. *Helsingin Sanomien* kuvatekstissä kirjoitettiin vuoden 1950 Luciasta: ”Tämän vuoden viehättävä Lucia-neito, nti Barbro Reihe, valtaistuimellaan hovineitojensa ympäröimänä.”²⁶⁴ Lucian titteli toi parrasvalojen ja julkisuuden lisäksi myös velvollisuuksia, sillä kuten Barbro Reihe itsekin totesi: ”Lucian rooli oli kuin kokopäivätyötä”.²⁶⁵

Lucian päivään valmistautuminen oli monivaiheista. Barbron Reihen mielestä osa Lucian velvollisuuksista oli työläämpiä kuin toiset, mutta mitkään niistä eivät olleet ikäviä. Lucian tehtäviin kuului myös Lucian asun eli mekon, turkin, kenkien, laukun ja valokruunun sovittaminen. Tämän lisäksi Lucian täytyi myös harjoitella Tuomiokirkon portaissa kävelyä ennen Lucia-juhlaa. Lucia sai edustusvaatteidensa lisäksi vielä lisää asuja, kuten matkustustakin sekä toisen kenkäparin. Kruunaustilaisuuden harjoittelu Svenska teaternissa ja ajelu Luciaa juhlapäivänä kuljettavassa ajoneuvossa kuuluivat myös kiireisen päivän

²⁶² *Helsingin Sanomat* 14.12.1950, ”Lucia-neidon hieno kulkue - täysosuma”.

²⁶³ *Helsingin Sanomat* 14.12.1950, ” Lucia-neidon hieno kulkue - täysosuma”.

²⁶⁴ *Helsingin Sanomat* 14.12.1950, ” Lucia-neidon hieno kulkue - täysosuma”.

²⁶⁵ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1950, ”Jobbig dag för Lucia”, ”Det är fulltidssysselsättning att bli Lucia, det kan Barbro Reihe intyga.”

ohjelmaan.²⁶⁶ Velvollisuudet eivät kuitenkaan lannistaneet vuoden 1950 Luciaa, vaan päinvastoin. *Hufvudstadsbladet*issa kirjoitettiin, että hän [Lucia Barbro Reihe] oli niin säteilevän iloinen, kuka ei olisikaan kun saisi 18-vuotiaana sovittaa itselleen kokonaan uutta vaatavarastoa. ”Väsyneet jalat? Se ei haittaa, jos on iloinen.”²⁶⁷

Helsinki valmistautui myös tuleviin juhlallisuuksiin uuden Lucian lisäksi. Tuomikirkon julkisivu oli valaistu jäänsinisellä valolla uuden Helsingin Lucian kunniaksi.²⁶⁸ Varsinainen Lucian päivä, 13. joulukuuta, oli yhtä kiireinen uudelle Lucialle, Barbro Reihelle. Lucian työntäyteinen päivä alkoi jo kello 15 lastennäytelmällä, jonka jälkeen Lucia kruunattiin Svenska teaternin lavalla Pietarsaaren tähtipoikien ja muun teatteriväen avustuksella. Lucia-kulkueen varhaisina vuosina tiernapojat kuuluivat myös Lucian seurueeseen neitojen ja tonttujen lisäksi.²⁶⁹ Kello 18.30 Lucia-saattue aloitti matkansa Suurkirkon portailta Folkhälsanin edustajien johdolla kohti Senaatintoria, josta kulkue kiersi Helsingin keskustassa reittiä Aleksanterikatu- Ylioppilastalo - Lönnrotinkatu - Fredrikinkatu - Bulevardi - Svenska teatern - Pohjois-Esplanadi - Mariankatu - Aleksanterikatu ja Senaatintori. Kello 19.30 seurasi Konservatoriossa Svenska Upplysningsbyrån -yhdistyksen joululaulut ja ilta huipentui lopulta Folkhälsanin Lucia-juhlaan kello 20.30 ravintola Royalissa.²⁷⁰

Barbro Reihe kertoi Studio 2:n radiohaastattelussa, millaista oli olla Suomen ruotsinkielisen väestön valitsema Lucia. Nuori nainen halusi kuitenkin omien sanojensa sijaan lainata pyhää Fransiskusta: ”Missä viha kasvaa, anna minun kylvää sinne rakkautta...”²⁷¹ Helsingin ja koko Suomen Lucialla oli tärkeä tehtävä hyväntekeväisyyden lähettiläänä, joka alkoi Lucia-äänestyksen yhteydessä suoritettavalla Lucia-keräyksellä. Kun Barbro Reihe valittiin Luciaksi vuonna 1950, Lucia-keräys tuotti kaiken kaikkiaan eri hyväntekeväisyyskohteisiin valtavan summan rahaa eli 1 015 125 markkaa.²⁷² Lucia-keräykseen oli saatu kerättyä päivää ennen Lucian päivää jo runsaat 945 375 markkaa.²⁷³

Hufvudstadsbladet ei säästellyt tilaa lehtensä sivuilla, kun oli kyse vuoden 1950 vastavalitusta Luciasta. Viisituhatpäisen väkijoukon aplodit vastaanottivat nuoren ja suloisen Lucian raikuv

²⁶⁶ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1950, ”Jobbig dag för Lucia”.

²⁶⁷ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1950, ”Jobbig dag för Lucia”.

²⁶⁸ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1950, ”Jobbig dag för Lucia”.

²⁶⁹ Kolbe & Åström 2016, 243.

²⁷⁰ *Hufvudstadsbladet* 13.12.1950, ”Dan före dan med Lucia”.

²⁷¹ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”.

²⁷² *Hufvudstadsbladet* 6.1.1951, ”Lucia-insamlingen”.

²⁷³ *Hufvudstadsbladet* 13.12.1950, ”945.375 mark insamlade”.

suosionosoituksin, kun Barbro Reihe seisoj neitojensa, tähtipoikien, joulupukin ja tontturivin ympäröimänä. Lucian päivän juhlat eivät kuitenkaan olisi toteutuneet ilman aktiivisia järjestäjiä. Tärkeimmäksi henkilöksi Lucian päivän juhlallisuuksien järjestelyissä nimettiin Folkhälsanin naistoimikunnan puheenjohtaja, kauppaneuvoksetar Greta Grönblom. Hän oli työskennellyt yötä myöten, jotta oli voinut tuoda tämän tapahtuman koko maan iloksi.²⁷⁴ Lucian yksi virallisista tehtävistä oli illan aikana ojentaa hyväntekeväisyyteen kerätty shekki professori Fredrik Saltzmanille. Shekki oli silloin arvoltaan 950 000 markkaa. Saltzman vuorostaan kiitti Luciaa ja kaikkia muita hyväntekijöitä onnistuneesta varainkeruusta apua tarvitseville sekä kiitti heitä lahjan vastaanottajien puolesta.²⁷⁵

Lucia voitti saamansa suosion lisäksi myös suuren osan *Hufvudstadsbladetin* lukijoiden äänistä. Lucian kauneutta ihasteltiin ja vastavalittu Lucia sai myös kanssakilpailijaltaan onnitteluhalauksen.²⁷⁶ Tämä kertoo Lucia-kilpailun lämminhenkisyydestä, sillä myös häntä onnitellut ehdokas numero seitsemän oli hyvin lähellä saada hiuksilleen, vuoden 1950, Lucian valokruunun.²⁷⁷ Vuoden 1950 Lucia, Barbro Reihe, sai kaiken kaikkiaan 31 175 annetusta äänestä 9 848 ääntä. Ero ei ollut suuri toiseksi eniten ääniä saaneeseen ehdokkaaseen numero 7, sillä hänen keräämänsä äänimäärä oli 9214.²⁷⁸ *Hufvudstadsbladetin* lukijakunta tuntui kuitenkin olleen lehdessä julkaistujen lehtikirjoitusten perusteella yksimielinen siitä, että voittajaksi oli valittu sopiva Lucia.

Juhlallisuuksien lisäksi vastavalitun Lucian vuoteen kuului paljon velvollisuuksia. Barbro Reihe pääsi tapaamaan Ruotsiin Tukholman Luciaa, mutta sitä ennen hän vieraili sokeainkoulussa Eläntarhankadulla, jossa häntä odotti innokas joukko lapsia. Lucia lauloi Sancta Lucia -laulun oppilaille. Lapsille kuvailtiin, miltä valontuoja näytti, sekä hänen yllään ollutta hienoa silkkimekkoa, kaunista Lucia-korua ja Lucian suloisuutta. Vierailullaan Lucia antoi lapsille lahjaksi punaisia jouluomenoita.²⁷⁹

²⁷⁴ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”.

²⁷⁵ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”.

²⁷⁶ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”. ”Och mycket smygittande på den i sanning alldeles bedårande flicka, som vann de nära tiotusendes röster, och som på ett förtjusande sätt blomsterpryddes och omkramades av sin likaså av över niotusen understödda konkurrent, den blond-blonda nummer sju.”

²⁷⁷ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1950, ”Ett halvt tusental helsingforsare såg Lucia”.

²⁷⁸ *Hufvudstadsbladet* 9.12.1950, ”Insamlingen gav inemot en miljon”.

²⁷⁹ *Hufvudstadsbladet* 15.12.1950, ”Lucia i blindskolan före Stockholmsresan.”

Pontus Nordling haastatteli vuonna 1951 vuoden 1950 Luciaa, Barbro Reihea, sekä Länsi-Uudenmaan Luciaa vuodelta 1948, Heidi Sandströmiä²⁸⁰. Pontus Nordling kysyi Barbro Reihelta, mikä oli hänen Lucia-vuotensa mukavin muisto. Barbro vastasi, että hänen ”oli todella vaikea sanoa, mikä oli mukavin muisto, sillä jokaisessa elämyksessä oli ollut oma viehätyksensä.” Barbro Reihe jatkoi, että jälkeinpäin ajatellen häntä oli ilahduttanut eniten nähdä niin paljon välitöntä iloa ja ystävällisiä kasvoja samaan aikaan.²⁸¹ Pontus Nordling kysyi seuraavaksi, että mikä oli ollut hänen Lucia-vuotensa suurin tai lämpimin muisto? Barbro Reihe muisteli vastauksessaan vakavimpia hetkiään Luciana: ”Kyllä, vierailu sokeainkoulussa oli mielestäni kokemus ainakin minulle, sain nähdä kuinka sokeat lapset tunnustelivat mekkoani ja koruani...” Haastattelija Pontus Nordling kysyi seuraavaksi, mikäli kokemus oli ollut Barbro Reiheen mielestä liikuttava, johon hän totesi, että ”kyllä, se liikutti minua.”²⁸² Hyväntekeväisyystyö oli merkittävä osa Lucian velvollisuuksia ja Luciat näkivät edustusvuotenaan paljon vaikeuksien keskellä olevia ihmisiä, mutta samalla Luciat edustivat monelle olemuksellaan toivoa ja uskoa parempaan tulevaisuuteen.

Barbro Reihe (nykyisin Wallgren) on muistellut Lucia-vuottaan *Hufvudstadsbladetissa* vuonna 1999 ilmestyneessä artikkelissa ”Mycket är annorlunda men värmen finns kvar” sekä vuonna 2009 artikkelissa ”Vad minns du, Lucia?”, joka oli kolmen ensimmäisen Lucia-neidon kanssa tehty ja *Hufvudstadsbladetissa* julkaistu yhteishaastattelu. Hyväntekeväisyys kulki käsi kädessä yhdessä Lucian muiden edustustehtävien kanssa ja vuoden 1950 Lucia kommentoi monivivahteista aikaansa Luciana vuonna 1999 julkaistussa artikkelissa *Hufvudstadsbladetissa*:

Jag kan se på lucia från olika synvinklar. Kröningen är en strålande tillställning med alla människor som hurrar. Sedan finns där allvaret, när lucia träffar sjuka och de gamla och tacksamheten hos de som får ta emot luciamedel. Under min luciatid fick jag en massa brev det var spontana brev skrivna av helt okända människor. Det var hemskt roligt att få brev. Likaså var resan till Sverige en fantastisk upplevelse.²⁸³

²⁸⁰ Pontus Nordlingin haastattelu, Två Lucia-flickor intervjuas av Pontus Nordling, 1951, Yleisradion arkisto.

²⁸¹ Pontus Nordlingin haastattelu, Två Lucia-flickor intervjuas av Pontus Nordling, 1951, Yleisradion arkisto. ”Ja det är väldigt svårt att säga vad som var det trevligaste för varje upplevelse hade sin tjuksning. Men ja så jag efteråt tänker det som gladde mig mest var nog att det är så mycket spontan glädje och vänliga ansikten på en gång.”

²⁸² Pontus Nordlingin haastattelu, Två Lucia-flickor intervjuas av Pontus Nordling, 1951, Yleisradion arkisto. ”Ja, besöket i blindskolan tyckte jag nog att var en upplevelse för mig åtminstone lät mig få se de här blinda barnen känna på klänningen och på smycket och på...”; ”Ja det begrepp ju mig.”

²⁸³ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Vad minns du, Lucia?”.

Lucian tuoma valo oli myös jotain, mitä vuodet eivät olleet pyyhkineet pois Lucia-vuoden muistoista, sillä vuonna 2009 Barbro Reihe (nykyisin Wallgren) muisteli valon tärkeyttä *Hufvudstadsbladetin* haastattelussa ja totesi, että sota-aikana oli totuttu olemaan pimeässä, tummien verhojen takana.²⁸⁴

Barbro Reihen Lucia-vuoden aikana vierailut vanhainkodeissa kuuluivat tärkeänä osana Lucian velvollisuuksiin etenkin joulunaikaan. Lucia vieraili ilahduttamassa asukkaita vanhainkodissa, Vuorikadun Mariahemmetissä, jossa Lucia tarjoili kahvia ja konvehteja laulettuaan heille ensin.²⁸⁵ Valon tuominen pimeyden keskelle sekä kahvin ja kahvileivän tarjoaminen kuului jo vanhaan länsiruotsalaiseen perinteeseen ja myös Suomen Lucia piti yllä tätä vanhaa tapaa hyväntekeväisyyden muodossa.²⁸⁶

Barbro Reihen seuraajaksi Lucia-äänestyksessä valittiin vuonna 1951 nuori nainen nimeltä Maj Ekman.²⁸⁷ *Hufvudstadsbladet* julkaisi seuraavan kuvauksen ehdokkaasta Lucia-äänestystä varten:

Här har vi sexan. Hon är sjutton år och går i skola, liksom trean i åttonde klassen. Nästa år siktar hon på studenten. Sexan håller sig i trim med plastisk dans, och meddelar vidare att hon ”sportar och gymnastiserar till husbehov”. Teater är hon också intresserad av – det har förresten varit samtliga kandidaters gemensamma intresse. Nicken behöver inte frukta för återväxten bland publiken.²⁸⁸

Kuten Maj Ekmanin edeltäjä, Barbro Reihe, myös vuoden 1951 Lucia oli urheilullinen ja halusi suorittaa ylioppilastutkinnon. Edellisen vuoden Luciaa, Barbro Reiheä, oli kuvailtu hänen esittelyssään myös urheilulliseksi ja nuori nainen oli jo suorittanut ylioppilastutkinnon ennen kun hänet kruunattiin Luciaksi.²⁸⁹ *Hufvudstadsbladet* kirjoitti ylistävään sävyyn Ekmanista, aivan kuten myös edellisen vuoden Luciasta Barbro Reihestä oli kirjoitettu.

Hon är verkligen söt, kommenterade minister Ralf Törngren, som välvilligt ställde sig till förfogande som ”notarius publicus” vid lottdragningen om omröstningsprisen. –Det råder väl knappast något tvivel om att hon blir en värdig och nått ljusdrottning, som skall föra ut Lucias budskap i decembermörkret landet runt.²⁹⁰

²⁸⁴ *Hufvudstadsbladet* 13.12.2009, ”Mycket ör annorlunda men värmen finns kvar”, ”Lucialjus betydde så mycket. Vi hade ju vant oss att leva i mörk lagda hus med svarta gardiner.”

²⁸⁵ *Hufvudstadsbladet* 24.12.1950, ”Lucia bjöd gamla på kaffe”.

²⁸⁶ Kättström Höök 2016, 27–29.

²⁸⁷ *Hufvudstadsbladet* 6.12.1951, ”Över 34.000 röstade, rekord i insamlingen”.

²⁸⁸ *Hufvudstadsbladet* 25.11.1951, ”Luciafinalist Nr 6”.

²⁸⁹ *Hufvudstadsbladet* 29.11.1950, ”Lucia-kandidater” (”Nr 3” ja ”Nr 4”).

²⁹⁰ *Hufvudstadsbladet* 6.12.1951, ”Över 34.000 röstade, rekord i insamlingen”.

Helsingin Sanomat huomioi myös vuoden 1951 Luciaa: ”Kulkueen päähenkilö on tietenkin Lucia itse – 17-vuotias neiti Maj Ekman, joka Hufvudstadsbladetin lukijain kesken järjestetyssä äänestyskilpailussa sai enemmistön yli 34.000 annetuista äänistä.”²⁹¹

Maj Ekmanin vuosi Luciana toi myös mukanaan haasteita nuorelle naiselle:

Lucia 1951, Maj Ekman, har fått göra samma erfarenhet som fjolårets Lucia: det är arbetsamt att bli vald till ”ljusets drottning”. Det har inte blivit mycket skolarbete gjort den här veckan – varje dag har varit mer eller mindre späckad av förberedelserna. Men skolan har varit förståelsefull och gett Maj lov alltemellan.²⁹²

Lucia sai vuonna 1951 julkisuuden lisäksi myös kauniita vaatteita ja asusteita sekä upean Lucialle varta vasten valmistetun korun.

Pälsen har sytts på mindre än en vecka hos Militärekiperingen, klänningen prydd av de finaste broderier i pärlor och kristaller, på lika kort tid hos Stockmann. Tilländer har gjort luciakronan, som invigs i år och i fortsättningen skall bäras av alla framtida lucior, och likaså det utsökt vackra luciasmycket. Varuboden har donerat Lucias silverskor.²⁹³

Helsingin Sanomat ei kuvaillut *Hufvudstadsbladetin* tapaam Lucian vaatteita tai asusteita, mutta huomioi vuonna 1951 kirjoituksessaan, että kyse oli jo kolmatta vuotta peräkkäin vietettävästä perinteestä ja jo toinen vuosi kun Lucia valittiin Helsingissä.²⁹⁴ Lehden huomio perinteellisyydestä oli merkittävä. Kyseessä oli kuitenkin vasta toinen vuosi, kun Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* Lucia-juhlaa juhlittiin kruunaamalla kansan valitsema Lucia. Juhlamenot vuonna 1950 ja 1951 olivat keskenään hyvin samankaltaiset.

Avokätisten lahjoitusten määrä kasvoi Maj Ekmanin ollessa Luciana vuonna 1951, sillä lahjoitusten määrä oli noussut yhden päivän aikana (15.12.) jopa 7200 markkaa nostaen koko Lucia-lahjoitusten määrän 1 542 219 markkaan.²⁹⁵ Hyväntekeväisyys ulottui vuonna 1951 myös kauas Pohjanmaalle, jossa vuoden 1951 Lucia Maj Ekman vieraili Siipyyssä. Lucia ilahdutti asukkaita valoisella läsnäolollaan ja sai nähdä Lucia-keräysten konkreettisen hyödyn sekä Lucia-äänestyksen aikana suoritetun Folkhälsanin vaatekeräyksen auttamia lapsia ja

²⁹¹ *Helsingin Sanomat* 13.12.1951, ”Lucia-kulkue tänään”.

²⁹² *Hufvudstadsbladet* 13.12.1951, ”Allt klart för Lucia-start efter hetsiga förberedelser”.

²⁹³ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1951, ”Allt klart för Lucia-start efter hetsiga förberedelser”.

²⁹⁴ *Helsingin Sanomat* 14.12.1951, ”Luciaa juhlittiin”. ”Jo perinteelliseksi tulleet Lucia-juhlallisuuDET alkoivat kello 15 Ruotsalaisessa Teatterissa, jossa esitettyyn satunäytelmään liittyi tilaisuutta varten kirjoitettu kruunauksuvaelma. Illalla Lucia otti osaa joulun merkeissä vietettyyn yhteislaulutilaisuuteen ja Folkhälsanin Lucia-juhlaan.”

²⁹⁵ *Hufvudstadsbladet* 16.12.1951, ”Lucia 1951”. ”Gårdagens bidrag steg till 7200 mk och hela Lucia-summan blev 1 542 219 mk.”

heidän perheitään.²⁹⁶ Kuitenkin artikkelin julkaisu hyväntekeväisyystyön kohteista oli tärkeä myös Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* edellisenä vuonna aloittaman Lucia-perinteen kannalta. Hyväntekeväisyyskeräyksen oli myös tärkeää saada näkyvyyttä ympäri maan ja osoittaa julkaisemillaan artikkeleilla keräyksiin osallistuneille, että Lucian nimissä kerätty apu todella tavoitti myös Helsingin ulkopuolella asuvat henkilöt.

Hufvudstadsbladet julisti taas Lucian etsinnän alkaneeksi vuonna 1952.²⁹⁷ Luciaksi etsittiin jälleen edustavaa, nuorta ja vaaleaa naista Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudesta. Huomion arvoista oli, että kilpailuun toivottiin ilmoittautujia nimenomaan Suomen ruotsinkielisiltä alueilta, kuten aikaisempinakin vuosina. Vuoden 1952 Lucia-neitoa kuvailtiin seuraavalla tavalla *Hufvudstadsbladetissa* julkaistussa Lucia-esittelyssä Lucia-äänestyksen alla:

Ur Luciabuketten plockar vi i dag en energisk ung dam, som på sina sjuttonåriga skuldror bär konventsordförandeskapet i en av huvudstadens samskolor, där hon går på åttonde klassen. Med konventsenergin förenar hon ett veteblont hår och kloka bruna ögon samt sinne för sport och friluftsliv, språk och musik. Dessutom är hon begåvad med talanger för sömnad, som hon odlat sen barnspen. Numera åstadkommer hon nästan hela sin garderob själv och tycker det är roligt att sy också åt sina vänner. Vad längden beträffar mäter hennes sina smärta gestalt 169 cm i strumplästen.²⁹⁸

Kerstin Klingberg kruunattiin vuoden 1952 Luciaksi.²⁹⁹ *Hufvudstadsbladet* ylisti jälleen kansan valitsemaa Luciaa lukuisien adjektiivien kera: ”Kannatus oli perusteltua. Kerstin Klingberg oli todella nätti ja erittäin miellyttävä valon kuningatar, valitsijoilla on ollut hyvä arvostelukyky.³⁰⁰

Ihmisten sydämellisyys oli ollut mukana myös vuoden 1952 Lucia-äänestyksen yhteydessä toteutetussa hyväntekeväisyyskeräyksessä, sillä rahaa saatiin kokoon taas enemmän kuin

²⁹⁶ *Hufvudstadsbladet* 24.12.1951, ”Lucia hos de gamla”.

²⁹⁷ *Hufvudstadsbladet* 18.10.1952, ”Lucia väljs för tredje gången”. ”I år väljs Svensk-Finlands Lucia för tredje gången! Den strålande upptakten år 1950 och den överväldigande succén från i fjol visade med önskvärd tydlighet att den vackra Luciatanken har slagit igenom i hela landet på ett sätt, som manar initiativtagarna till att fullfölja traditionen.”

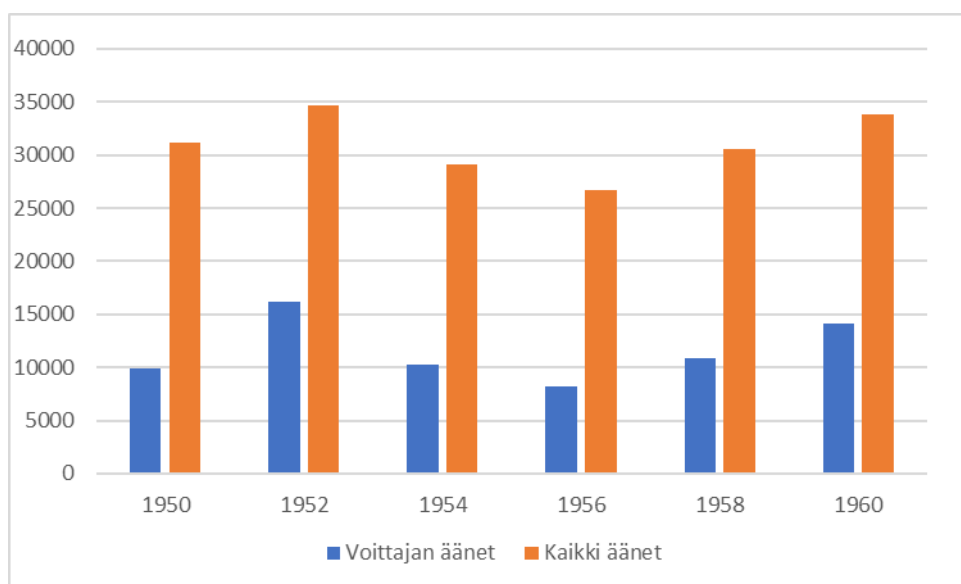
²⁹⁸ *Hufvudstadsbladet* 22.11.1952, ”Luciafinalist 5”.

²⁹⁹ *Hufvudstadsbladet* 5.12.1952, ”Femman blev Lucia 1952”. Katso Liite 2.

³⁰⁰ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1952, ”Strålande Lucia hyllades varmt av väldiga människomassor”: ”Sympatin var berättigad. Kerstin Klingberg var en mycket nätt och mycket behaglig ljusdrottning, väljarnas omdöme har varit gott.”

edellisenä vuonna. Keräys ylitti ensi kertaa yli kaksi miljoonaa kohoten kaiken kaikkiaan 2 085 433 markkaan.³⁰¹

Kokonaisäänimäärät pysyivät enimmäkseen tasaisina *Hufvudstadsbladetin* joka syksyisessä Lucia-äänestyksessä. Voittajan saamat äänet suhteessa kilpailussa annettuihin ääniin vaihtelivat suuresti, mutta äänestäjien kiinnostus kilpailua kohtaan oli pysynyt vuosina 1950–1960 suhteellisen tasaisena. Voittajan äänimäärät suhteessa kilpakumppanien ääniin vaihtelivat myös. Lucia-äänestyksessä toiseksi ja kolmanneksi eniten ääniä keränneiden ehdokkaiden keräämät äänimäärät julkaistiin usein lehdessä sen yhteydessä, kun nimettiin kunkin vuoden Lucia.

Lucia-äänestyksessä annettujen äänien kokonaismäärä suhteessa voittajaksi valitun Lucian ääniin vuosien 1950–1960 aikana.

Lucia-äänestyksen voittaja pääsi tavallisesti myös ulkomaille tapaamaan muita Lucioita. Vuonna 1950 ensimmäinen Helsingin Lucia, Barbro Reihe, pääsi vierailemaan Tukholmaan ja tapasi siellä ollessaan Tukholman Lucian.³⁰² Vuonna 1951 Lucia, Maj Ekman, sai ottaa osaa Tukholmassa pidettävään eri maiden Lucioiden tapaamiseen.³⁰³ Vuonna 1952 Luciaksi valittu Kerstin Klingberg otti osaa juhlallisuuksiin, jotka järjestettiin Kökarissa, Ahvenanmaalla.

³⁰¹ *Hufvudstadsbladet* 4.12.1952, ”Över två miljoner i Luciainsamlingen”: ”Sista röstningsdagen i Luciavalet gav ett glänsande resultat för insamlingen, som nu slår alla tidigare rekord. Hela 445 469 mk hann räknas före kl. 24, och därmed har tvåmiljonersstrecket passerats – 2085 433 mk är totalsumman.”

³⁰² *Hufvudstadsbladet* 15.11.1950, ”Stockholms Lucia inbjuder Hbl:s Lucia till Sverige.”

³⁰³ *Hufvudstadsbladet* 4.11.1951, ”Lucia får flyga till Stockholm!”.

Näissä juhlallisuuksissa kökarilaisille kalastajille luovutettiin heille kerätty hyväntekeväisyysapu.³⁰⁴ Lucia-vuoden aikana ei välttämättä päässyt ulkomaille, mutta hyväntekeväisyystyön myötä Lucia matkusti usein Suomen ruotsinkieliselle maaseudulle. Tämä riippui täysin vuosittain vaihtuvista hyväntekeväisyyskeräyksen kohteista.

Lucioissa oli kuitenkin myös eroavaisuuksia, vaikka he edustivat julkisesti vuosittain samanlaista arvomaailmaa. Valitut Luciat, vuosina 1950–1960, edustivat tuomariston vuosittain etsimää ”kaunista valonpilkahdusta joulukuun pimeydessä, hyvän tekijää sekä uhrautuvaista ja huolehtivaa” naista.³⁰⁵ Vuonna 1960 Luciaksi valittiin, kaupunginjohtaja Carl-Gustaf Londénin tytär, Ingergerd Londén.³⁰⁶ Hän edusti olemuksellaan Suomen ruotsinkielisen väestön eliittiä. Lucian rooliin päätyi kuitenkin nuoria naisia myös varsin erilaisista perhetaustoista. Vuonna 1955 *Hufvudstadsbladet*issa julkaistiin ehdokkaan numero kaksi esittely, joka oli luonteeltaan surumielisempi kuin muut Lucia-esittelyt:

Grop i hakan, glada grågröna ögon och cendréblonda lockar har vår tvåå, som är 18 år och 166 cm lång. Hennes far stupade när hon var liten, hennes styvfar dog för ett år sedan, så nu arbetar hon på posten för att hjälpa sin mor att försörja småsyskonen. Men på fritiden läser hon energiskt för att ta studenten som privatist. Just nu är skolstudierna alltså hennes främsta intresse, men annars ”älskar hon barn, och människor överhuvudtaget”, och hoppas på att sedan kunna bli socionom för att verka bland folk som har det svårt.³⁰⁷

Christina Holmberg valittiin lopulta vuoden 1955 Luciaksi ja hän sai äänestysessä kaiken kaikkiaan lukijoiden äänistä 9732 (kokonaisäänimäärä oli tuona vuonna 30387). Christinan elämä ennen Lucia-kilpailun voittoa oli ollut koettelemuksia täynnä:

Christina är nämligen inte bara en förtjusande flicka med skrattdropp i kinden och både glitter och allvar i blicken – hon har också hårdhäntare än de flesta av hennes jämnåriga bragts i kontakt med sorg, sjukdom och bekymmer.³⁰⁸

Välillä myös Lucialle valituksi tuleminen tuotti uudenlaista iloa ja onnea vaikeuksien keskelle. Christina Holmbergin äidin, Anna-Marie Trobergin, toive oli ollut, että Lucia-vuosi merkitsisi

³⁰⁴ *Hufvudstadsbladet* 23.12.1952, ”Lucia reser till Kökar”.

³⁰⁵ *Hufvudstadsbladet*, 13.11.1960, ”Välkomna till val av Lucia 1960!”

³⁰⁶ Kolbe & Åström 2016, 243.

³⁰⁷ *Hufvudstadsbladet*, 16.11.1955, ”Luciakandidat 2”.

³⁰⁸ *Hufvudstadsbladet*, 5.12.1955, ”Tvåan blev Lucia 1955”.

uuden ja onnellisemman elämän alkua heidän perheelleen.³⁰⁹ Christina Holmberg nostettiin esikuvaksi Lucian roolissa, mutta hän oli samalla myös samastumiskohde, sillä nuori Lucia oli kohdannut elämässään samanlaisia vaikeuksia kuin suuri osa Lucia-avun kohteista. Omat vaikeudet olivat kuitenkin herättäneet nuoressa Luciassa halun auttaa muita vähäosaisia, jotka olivat kokeneet vastoinikäymisiä elämässään. *Hufvudstadsbladetissa* kirjoitettiin Christina Holmbergista, että hänen muut taitonsa ja ominasuutensa tekisivät hänestä sopivan valinnan uudeksi, valoisan toivon ja auttamisenhalun symboliksi.³¹⁰

Vaikka Lucia edusti vuosittain hyväntekeväisyysorganisaatiota, niin ehdokasesittelyissä Luciat esiintyivät omana itsenään. Tavallisesti esittelyissä kuitenkin korostettiin niitä ominaisuuksia, jotka tekisivät ehdokkaista sopivan Lucian. Christina Holmbergin tapauksessa hänen koettelemuksensa nousivat hänen vahvuuksikseen, sillä nuoren tytön tausta oli sellainen, jota kohtaan moni saattoi tuntea myötätuntoa. ”Lucian päivä on täällä, päivä jolloin kynttiläkruunu sytytetään todistukseksi siitä, että talven pimeys ei ole ikuista ja, että se on voitettavissa.”³¹¹

Lucia-juhla järjestettiin Helsingissä ja tunnetut rakennukset kuten Tuomikirkon portaat,³¹² joita pitkin kruunattu Lucia asteli alas ihailevan väkijoukon sekaan, tulivat juhlaa seuraavalle kansalle tutuiksi ja nostivat pääkaupungin keskiöön.³¹³ Lucia-äänestyksessä kuitenkin eri maakunnille haluttiin samalla näkyvää edustusta, etteivät *Hufvudstadsbladetin* lukijat kokisi kilpailua liian Helsinki-keskeisenä. Lucia-äänestykseen saivat osallistua kaikki *Hufvudstadsbladetin* tavoittamat lukijat, mutta Lucian päivään liittyvät seremoniat ja juhlallisuudet sijoituivat Helsinkiin. Lucia-äänestyksen yksi tavoitteista oli kuitenkin tuoda yhteen *Hufvudstadsbladetin* lukijat kotipaikkakunnasta riippumatta. Tämä näkyi etenkin siinä, kuinka Lucia-äänestyksen ehdokkaista uutisoitiin mahdollisille äänestäjille. Tieto Lucia-ehdokkaiden kotipaikkakunnasta löytyi melkein kaikista *Hufvudsadsbladetissa* julkaistuista esittelyistä vuosien 1950–1960 aikana.

³⁰⁹ *Hufvudstadsbladet*, 6.12.1955, ”Krigsvärnlös, polioprövad familjens glittrande stöd”: ”Vi tar det som ett tecken på att det kanske skall börja ljusna för familjen nu, efter ett år som varit så mörkt och svårt för oss alla...”

³¹⁰ *Hufvudstadsbladet*, 6.12.1955, ”Krigsvärnlös, polioprövad familjens glittrande stöd”: ”I övertygelsen att hennes övriga kvalifikationer gör henne sälsynt väl skickad att vara den som i år skall personifiera den ljusa hoppfullheten och hjälpviljan – Lucia 1955.”

³¹¹ *Hufvudstadsbladet*, 13.12.1955: ”Luciadagen är inne”: ”Så är Luciadagen här, den dag då ljuskronan tänds som ett vittnesbörd om att vintermörkret inte är evigt och övervinnerligt.”

³¹² *Helsingin Sanomat* 14.12.1955, ”Lucia tuli eilen kovan talvipakkasen keskelle...”

³¹³ Gardberg 1999, 7.

Tarkastelin jakaumaa Lucia-ehdokkaiden kotipaikkakuntien välillä vuosina 1950–1960. *Hufvudstadsbladetin* julkaisemat esittelyt seitsemästä Lucia-äänestykseen valitusta ehdokkaasta olivat lehdissä luettavissa marras-joulukuun aikana. Esittelyissä ilmoitettiin yleensä ehdokkaan kotipaikkakunta tai hänen synnyinseutunsa. Helsinki oli monen Lucia-äänestykseen valitun ehdokkaan kotipaikkakunta, mutta ei suinkaan kaikkien kilpailuun osallistuneiden. Ensimmäiseen vuoden 1950 Lucia-kilpailuun tuli paljon hakemuksia Helsingin alueelta, mutta myös monia osallistujia ilmoittautui kilpailuun monelta muulta paikkakunnalta eri puolelta Suomen ruotsinkielisiä alueita.

Att döma av de insända bilderna kommer konkurrensen ingalunda att bli lätt – redan nu har bilder inströmmat från praktiskt taget alla delar av Svensk-Finland: Från Åland, Åboland, Österbotten och Nyland och inte minst från huvudstaden.³¹⁴

Lucia-kilpailujen voittajat tulivat aluksi melkein poikkeuksetta Helsingistä vuosien 1950–1960 aikana pidetyissä Lucia-äänestyksissä.³¹⁵ Tarkasteltuani kilpailun historiaa 50-vuoden ajalta, on huomattavissa, että Lucia-kilpailu on ollut pääkaupunkiseudulta tulevien voittajien hallitsema. Vuoteen 1999 asti Lucia-neito on ollut tyypillisimmin kotoisin joko Helsingistä tai sen lähiseudulta. Lucia on ollut kotoisin Pohjanmaalta neljä kertaa, Ahvenanmaalta kolme kertaa ja Turun seudulta vain kolme kertaa.³¹⁶ Muiden voittajaksi äänestettyjen neitojen mainittiin olleen kotoisin Helsingistä.³¹⁷

Lucia-kilpailun voitti ensimmäistä kertaa Helsingin ulkopuolelta tuleva neito vuonna 1954, kun Luciaksi valittiin Loviisasta kotoisin ollut ehdokas numero kaksi, Ann-Mari Nybondas.³¹⁸ Uudeltamaalta valittiin Luciaksi Ann-Mari Nybondasin lisäksi vuosien 1950–1960 välisenä aikana vain kaksi neitoa. He olivat Barbro Ahlroth Pohjasta vuonna 1958 ja Astrid Karlström Karjaalta vuonna 1959.³¹⁹ Lucia-perinne kulkeutui maaseudulta kaupunkimiljööseen, mutta *Hufvudstadsbladetin* lukijoille suunnattu äänestys pyrki houkuttelemaan kilpailuun osallistujia myös Helsingin ulkopuolelta. Täten Lucia-äänestyksen avulla maaseutu palasi osaksi pääkaupunkiin sijoittuvaa kilpailua siihen osallistuneiden Lucia-ehdokkaiden myötä.

³¹⁴ *Hufvudstadsbladet* 19.11.1950, ”Teaterfest, kortege, Luciabal”.

³¹⁵ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Femtio år av Lucia”.

³¹⁶ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Femtio år av Lucia”.

³¹⁷ *Hufvudstadsbladet* 12.12.1999, ”Femtio år av Lucia”.

³¹⁸ *Hufvudstadsbladet* 5.12.1954, ”Tredje miljonen har bragts i hamn”.

³¹⁹ *Hufvudstadsbladet* 21.11.1958, ”Lucia-finalist 4”; *Hufvudstadsbladet* 23.11.1959, ”Luciakandidat 7”. Astrid Karlströmin Lucia-esittelyssä mainittiin kuitenkin, että hänen juurensa olivat ainakin osittain Pohjanmaalla, sillä sen mukaan hänen juurensa olivat Pohjanmaalla Oravaisissa.

4. Helsinki ja Tukholma — kaksi kaupunkia ja kaksi Lucia-traditiota

Suomalaista Luciaa pidetään vahvasti ruotsinkielisen väestön keskuudessa aloitettuna perinteenä, jonka on katsottu lujittaneen Suomen ruotsinkielisen väestön yhteisöllisyyttä. Ruotsissa vuorostaan Lucia-perinne alkoi pienenä, paikallisena länsiruotsalaisena perinteenä. Lucia-juhlinta levisi lopulta muualle Ruotsiin ja nousi sittemmin ruotsalaisten keskuudessa kansalliseksi symboliksi maassa.³²⁰ Suomessa Luciaa ei Ruotsin tavoin nostettu kansalliseksi symboliksi, vaan Lucian hahmo näyttäytyi myös pienempien yhteisöjen ja järjestöjen symbolina. Seuraavassa käsittelyluvussa pohditaan sitä, oliko Lucia-juhla todella vain ruotsinkielisen väestönosan juhlaperinne Suomessa vuosina 1950–1960? Samalla tarkastelen myös sitä, kuinka Tukholmassa asuvat suomalaiset alkoivat viettää omaa Lucia-juhlaa Tukholmassa 1950-luvulla.

”Auta Luciaa auttamaan” - hyväntekeväisyys ja perinteen ympärille rakennettu kaupallisuus

Vuonna 1949 Lucia-perinteen elvyttämisen keskiössä oli ollut Folkhälsanin naistoimikunta, joka oli nimitetty jo vuonna 1947. Heidän toimintansa tuli tunnetuksi laajemmalle yleisölle aluksi erilaisten keräysten ja lastenjuhlien kautta. Folkhälsanin rahoitus perustui pitkälti yksityisiin lahjoituksiin ja rahastojen osinkoihin. Vuoden 1947 toimintakertomuksen mukaan, yhdistyksen suureksi iloksi, yksityiset lahjoitukset olivat lisääntyneet, kun taas inflaatio oli harmillisesti vähentänyt rahastoista saatavien osinkojen arvoa. Folkhälsanilla oli jo vuonna 1947 toimiva ja kattava paikallinen verkosto, joka mahdollisti tapahtumien järjestämisen.³²¹ Folkhälsanin naistoimikunnan pääasialliset jäsenet olivat Gerda Grönlom, May Saltzman, Svea Packalén (Wikström) ja Kaisi Kyrklund. Naistoimikunnan rooli oli merkittävä Lucia-perinteen luomisessa.³²²

Folkhälsan alkoi myymään omaa Lucia-merkkiään hyväntekeväisyystulojen keräämiseksi jo vuonna 1949. Samana vuonna perinne Lucia-kulkueesta oli päätetty aloittaa uudelleen. Vuodesta 1950 alkaen naistoimikunta alkoi järjestää myös Luciasoaré-kutsuja, jotka olivat

³²⁰ Tajani 1996, 7.

³²¹ Wildtgrube 1999, 45.

³²² Wildtgrube 1999, 45.

hyväntekeväisyysjuhlia, jonne oli tarkoitus houkutella halukkaita, Lucia-toiminnasta kiinnostuneita henkilöitä tukemaan tätä toimintaa. Naistoimikunnan puheenjohtajina ehti vuosien 1950–1960 aikana toimia kaksi eri henkilöä, komitean jäsenet Gerda Grönblom (1945–1958) ja Svea Wikström (1959–1974).³²³ Ruotsissa vuorostaan ensimmäinen Lucia-kulkue järjestettiin sitä varten muodostetun komitean avulla jo vuonna 1927. Tämän komitean 13 jäsenen joukossa oli ollut kuitenkin vain yksi naispuolinen henkilö, Selma Elissat.³²⁴

Helsingissä jo vuonna 1930 järjestettyyn Lucia-kulkueeseen liittyi hyväntekeväisyystoimintaa. Lucia-kulkueen ohella kerättiin rahaa apua tarvitseville. *Helsingin Sanomissa* vuonna 1931 kommentoitiinkin toimia, joilla vähempiosaisille kerättiin apua Lucia-kulkueen avulla: ”Eilen myytiin kaduilla myös Lucia-merkkejä ”kainojen köyhien” hyväksi ja illalla oli Lucia-juhla Valkoisessa salissa, jossa myös Lucia seurueineen esiintyi.”³²⁵ *Uusi Suomi* mainosti myös vuoden 1931 Lucia-keräystä kirjoittamalla: ”Lucia-keräys Sunnuntaina myydään kaduilla Lucia-merkki à 1:– markkaa ”Hiljaisen puutteen” hyväksi.”³²⁶ Sen jälkeen kun Lucia-perinne elvytettiin sotavuosien jälkeen vuonna 1949, Lucian nimissä tehtävä hyväntekeväisyystyö ja varojen kerääminen oli olennainen osa sosiaaliapua.³²⁷

Jag vill gärna hjälpa till att glädja någon fattig familj. Hoppas min lilla gåva skall ge litet av den glädje jag har i mitt hem. ”Carola 9 år”³²⁸

Hufvudstadsbladetin Lucian toivottiin tuovan valoa ihmisten sydämiin myös herättämällä heidän kiinnostuksensa hyväntekeväisyystyöhön. Tapoja auttaa oli monia. Vuonna 1921 perustettu Folkhälsan on ollut perinteen muodostumisen kannalta tärkeä instituutio, sillä etenkin perinteeseen liitettävä hyväntekeväisyystoiminta sai tärkeää näkyvyyttä Folkhälsanin avulla.³²⁹ Folkhälsanin ylläpitämälle avustustyölle tärkein apu oli Lucia-keräykseen annetut lahjoitukset. Luciaa sai äänestää iästä riippumatta. Vapaaehtoisia lahjoituksia sai myös tehdä ilman, että osallistui Lucia-äänestykseen. Yksittäiset lahjoitussummat vaihtelivat useista tuhansista muutamaan markkaan. Monet heistä, jotka osallistuivat äänten ja keräyssummien laskemiseen, olivat vapaaehtoisia työntekijöitä.³³⁰ Hyväntekeväisyys näkyi rahallisten

³²³ Wildtgrube 1999, 56; Lindholm 1999, 71.

³²⁴ Strömberg 2017, 104.

³²⁵ *Helsingin Sanomat* 14.12.1931, ”Lucia-kulkue”.

³²⁶ *Uusi Suomi* 13.12.1930, ”Lucia-keräys”: Keräyksen hyväksi myytiin myös joululahjapaperia ”Hiljaisen Puutteen” vuoksi Lucia-keräyksessä, ja joululahja-paperia pystyi ostamaan Wulffin, Lindellin ja Bastmanin liikkeistä 12. joulukuuta alkaen.

³²⁷ Österlund-Pötzch 2011, 232.

³²⁸ *Hufvudstadsbladet*. 4.12.1952, ”Med Luciaposten”.

³²⁹ Wildtgrube 1999, 45.

³³⁰ Wildtgrube 1999, 50.

lahjoitusten lisäksi myös hyvinä tekoina. Lucia-kilpailuun yhdistettiin taitavasti hyväntekeväisyyskeräys, jonka näkyvyydestä vastasi pääasiassa *Hufvudstadsbladet*. Hyväntekeväisyystyö sai heti suosiota sotienjälkeisessä suomalaisessa yhteiskunnassa.³³¹

Hufvudstadsbladet oli merkittävässä rooli Lucia-äänestyksen käytännön järjestelyissä. Sanomalehti oli myös päävastuussa Lucia-keräyksestä aina 1980-luvun puoliväliin saakka. Luciamammaksi nimitetty vastuhenkilö huolehti Luciasta ja hänen seurueestaan sekä käytännön asioiden hoitamisesta. Luciamamma valittiin myös *Hufvudstadsbladetin* toimesta. Vuodesta 1985 alkaen tästä vastasi vuorostaan Folkhälsan. *Hufvudstadsbladet* suoritti toimituksellisen vastuun aina vuoteen 1998 asti, jonka jälkeen Folkhälsan otti päävastuun niin Lucia-äänestyksestä kuin myös rahankeruusta, joka oli myös aikaisemmin ollut *Hufvudstadsbladetin* vastuualueena. Kuitenkin *Hufvudstadsbladet* huolehtii edelleen uutisoinnista Lucian päivän ympärillä.³³²

Hyväntekeväisyys muodosti 1950–1960-luvuilla näkyvimmän osan Luciaan liittyvästä uutisoinnista etenkin *Hufvudstadsbladetin* sivuilla. *Helsingin Sanomat* vuorostaan mainitsi ensimmäisen kerran hyväntekeväisyyteen kerätyn summan suuruuden vasta vuonna 1952:

Myöhemmin Lucia vieraili Svenska Upplysningsbyrån järjestämässä yhteislaulutilaisuudessa Konservatoriossa ja illalla pidettiin Lucia-tanssiaiset ravintola Royalissa, jossa Lucia ojensi Folkhälsanille Lucia-keräyksen tuloksen 2.350.000 markkaa.³³³

Hufvudstadsbladetin lukijakunta pääsi seuraamaan tiiviisti jo heti ensimmäisen Lucia-äänestyksen yhteydessä kerättyjen lahjoitusten määrää. Lahjoitukset jaettiin vuosittain eri hyväntekeväisyyskohteiden kesken. Lucia-keräyksen yksi hyväntekeväisyyskohteista esimerkiksi vuonna 1950 oli ollut kökarilainen kalastaja Ferdinand Silander, jolle kerättiin rahaa uuteen kalastusveneeseen.³³⁴ Ferdinand Silander sai keräyksen rahoista suurimman osan eli 220 000 markkaa.³³⁵

Vuoden 1955 jouluaattona Lucia-keräys oli noussut korkeammaksi kuin aikaisempina vuosina. Uusi ennätyssumma oli nyt 5 372 369 markkaa. Huomattava lahjoitus keräyksen lopussa oli saatu Helsingfors Tekniska föreningen i Finland -järjestöltä ja heidän lahjoitussummansa oli

³³¹ Räisä 2016, 16.

³³² Wildtgrube 1999, 50.

³³³ *Helsingin Sanomat* 14.12.1952, ”Lucia-kulkuetta seuraamassa kymmeniätuhansia ihmisiä.”

³³⁴ *Hufvudstadsbladet* 2.12.1950, ”Ny motorbåt åt Selander”.

³³⁵ *Hufvudstadsbladet* 6.1.1951, ”Lucia-insamlingen”.

ollut 45 700 markkaa.³³⁶ Kuuden miljoonan markan raja ylitettiin vuorostaan vuoden 1957 Lucia-keräyksessä, jolloin lahjoitusten loppusummaksi tuli huikeat 6 133 150 markkaa.³³⁷

Vuonna 1959 lokakuussa *Hufvudstadsbladet* julkaisi Folkhälsanin Lucia-äänestyksessä vuosien 1950–1958 välillä kerättyjen hyväntekeväisyysvarojen kokonaissumman. Lucia-keräykseen annettujen lahjoitusten määrä oli noussut jo 36 861 054 markkaan. Apu oli tavoittanut muun muassa sitä tarvitsevia perheitä kuin myös tukenut erisuuruisten ja ajanjaksoltaan eripituisten stipendien muodossa vammaisten nuorten ammattikoulutusta tai uudelleen kouluttautumista. Lucia-keräys oli myös tärkeässä osassa vuoden 1953 polioepidemian aikana, jolloin keräyksestä pystyttiin jakamaan lisää rahallista apua sitä tarvitseville. Ruotsinkielisten liikuntarajoitteisten³³⁸ lasten hyväksi tehty työ oli ollut mahdollista ainoastaan Lucia-keräysten avulla. Kerätyt varat olivat mahdollistaneet liikuntarajoitteisten lasten auttamisen jo useamman vuoden ajan. Rahallisessa muodossa annettujen lahjoitusten lisäksi Lucia-keräyksessä kerättiin myös joululahjoja ja vaatteita vähäosaisille. Näiden lahjoitusten määrä oli vuoteen 1959 mennessä noussut jopa 64 631 kiloon. Folkhälsanin kiitos kuului lukijakunnan lisäksi myös *Hufvudstadsbladetille*, joka uutisoi Lucia-keräyksen avulla toteutetuista hyväntekeväisyystoimista ja myös kirjoitti artikkeleita vuosittain apua tarvitsevista ja Lucia-avun kohteista.³³⁹ Folkhälsanin puheenjohtajan Fredrik Saltzmanin ja sihteerin Jarl Brommelsin toive olikin, että Lucia herättäisi jatkossakin ihmisissä halun auttaa, sillä jo saaduista runsaista lahjoituksista huolimatta apua tarvittiin vielä lisää.³⁴⁰

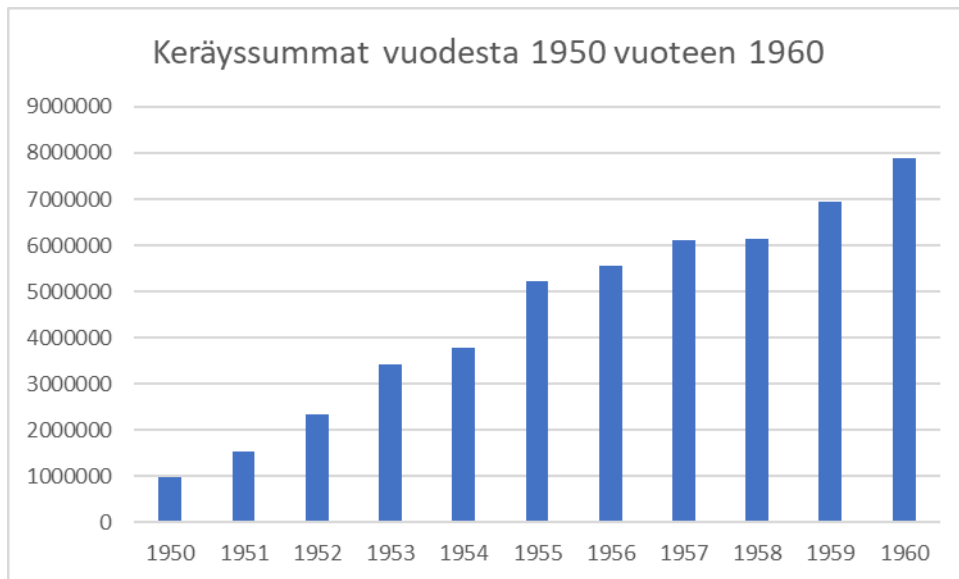
³³⁶ *Hufvudstadsbladet* 24.12.1955, ”Slutsumman för Lucia: 5.372.369”.

³³⁷ *Hufvudstadsbladet* 16.1.1958, ”6.133.150 mk, 9.038 kg och ström av tacksamhet”.

³³⁸ 1950-luvun artikkeleissa käytetään termiä ”spastiska barnen”. Kyseessä on kuitenkin lievä cp-vamman muoto tai lihasjäykkyys, joka aiheuttaa liikuntavammanaisuutta tai rajoitteita yksilön liikkumiseen.

³³⁹ *Hufvudstadsbladet* 25.10.1959, ”LUCIA har givit Folkhälsan 37 milj., 64.631 kg gåvor”.

³⁴⁰ *Hufvudstadsbladet* 25.10.1959, ”LUCIA har givit Folkhälsan 37 milj., 64.631 kg gåvor”: ”Samfundet hoppas, att Lucias vädjan också i år skall vinna genklang bland tidningens läsare.”

Lucia-keräyksen tuottamat rahasummat vuosina 1950–1960.

Lucia-äänestyksen yhteydessä suoritettu hyväntekeväisyys sai myös osakseen kritiikkiä. Etenkin perinteen ympärille luotua kaupallisempaa puolta arvosteltiin välillä ankarasti. Lucia-juhlan nimissä tehtyä hyväntekeväisyyttä ei kuitenkaan koskaan unohdettu varsinkaan silloin, kun Lucia-äänestystä mainostettiin lehdissä. Ensimmäisessä lukijoille suunnatussa Lucia-äänestyksessä *Hufvudstadsbladet* kirjoitti Luciaa käsittelevissä lehtiartikkeleissaan hyvin neutraalisti, sillä kirjoitusten tehtävänä oli lähinnä herätellä kansaa uuteen perinteeseen: ”Läsekretsens avgör i stor omröstning Insamling för Folkhälsan”.³⁴¹

Hyväntekeväisyyskeräys mainittiin äänestyksen yhteydessä, mutta lehtiartikkeleissa kannustettiin lähinnä kansaa ottamaan osaa äänestykseen: ”Välj Svensk-Finlands Lucia 1950 Torsdag är sista röstningsdagen resultatet kungöres om lördag”.³⁴²

Uuden perinteen vakiinnuttaminen vaati tietenkin kansan kiinnostusta ja osallistumista. *Hufvudstadsbladetissa* muistutettiin lehden lukijoita joskus jopa useaan otteeseen äänestämisestä ja etenkin sen tärkeydestä. Etenkin hyväntekeväisyystyöllä pyrittiin luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ruotsinkielisen väestön välille maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta.

Suomen Lucia-perinteen muodostuminen ruotsinkielisen väestön keskuudessa noudattaa pitkälti Eric Hobsbawmin teoriaa perinteen luomisesta (*The Invention of Tradition*).³⁴³

³⁴¹ *Hufvudstadsbladet* 26.11.1950, ”De sju Lucia-finalisterna har utsetts”.

³⁴² *Hufvudstadsbladet* 3.12.1950. ”Välj Svensk-Finlands Lucia 1950 Torsdag är sista röstningsdagen resultatet kungöres om lördag”.³⁴²

³⁴³ Eric J. Hobsbawmin ja Terence Ranger 2015, *The invention of tradition*.

Perinteen luominen ja etenkin luotujen traditioiden ylläpitäminen edellyttää usein jonkin tavan tai perinteen liittämistä historiaan. Uuden ja luodun perinteen ympärille täytyy vuorostaan muodostaa sääntöjä, luoda uusia toimintatapoja ja kehittää symboleja, joita aletaan noudattamaan perinnettä vietettäessä. Jotta perinteitä voidaan luoda onnistuneesti, niiden ylläpitämiseen tarvitaan tapaperinteen jatkumo. Uusia perinteitä voidaan luoda, kun perinteen ympärille kehittyvät siihen liittyvät tavat, symbolit ja kun perinteelle annetaan sen oma historiallinen konteksti ja jatkumo. Perinteiden luominen itsessään on historian tutkimuksessa usein tavattu ilmiö, sillä niitä on pyritty luomaan ja rakentamaan ajasta riippumatta. Traditiot, jotka eivät pysty muuttumaan ja mukautumaan eri aikoihin saattavat hävitä tai tulla korvatuiksi uusilla perinteillä. Perinteen luomisen taustalla käytetäänkin usein muinaisiakin perinteitä, jotta voitaisiin luoda niiden avulla uusia traditiota ja tapoja. Välillä perinteitä lainataan suoraan ja välillä ne muuttuvat. Uusien perinteiden luominen sekä niiden lainaaminen on ominaista mille tahansa kulttuurille tai yhteisölle.³⁴⁴ Vanhan perinteen ja historian käyttö symboleissa ja virallisissa valtion tunnuksissa, kuten lipuissa ja muissa tunnusmerkeissä, oli tyypillistä nationalismin aikana kuten myös eri valtioiden henkilöitymät (esimerkiksi Ranskan Marianne ja Germania). Perinteet ovat kansallistunteen ja oman kulttuurin luomista kansakunnille ja erilaisille yhteisöille.³⁴⁵

Kielellinen yhdentyminen oli tärkeä osa yhtenäisen kansakunnan rakentamista. Esimerkiksi kansakunnan koulutus onnistuu yhtenäisen kielen myötä. Yhtenäinen kieli on ollut myös avainasemassa kansakuntaa yhdistävänä tekijänä ja mahdollistanut esimerkiksi oman kulttuurin luomista ja toiminut sen lujittajana. Kieli myös loi yhtenäisyyden tunnetta eri ryhmien sisällä, mutta myös erottaa heitä muista.³⁴⁶

Suomen Lucia-perinne toimi tällaisena symbolisena yhteisöllisyyden lujittajana ruotsinkielisten keskuudessa Helsingissä. Ruotsi toimi esikuvana, mutta paikalliset ruotsinkieliset vaikuttajat pyrkivät luomaan juhlasta omaan kieliryhmäänsä sopivan perinteen. Luciasta pyrittiin luomaan *Hufvudstadsbladetin* lukijoille jännittävä äänestyskilpailu kuin myös symbolinen esikuva. *Hufvudstadsbladetin* Lucia-kilpailuilmoituksessa julkaistiin otsikko nimeltä ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”, jossa kilpailun voittajaa nimettiin kirjaimellisesti auttamisenhalun symboliksi Suomen ruotsinkielisen väestön keskuudessa.³⁴⁷

³⁴⁴ Hobsbawm & Ranger 2015, 1–6.

³⁴⁵ Hobsbawm & Ranger 2015, 7–8.

³⁴⁶ Wright 2003, 42.

³⁴⁷ *Hufvudstadsbladet* 16.11.1958, ”Välj Lucia – Hjälpviljans Symbol”.

Folkhälsan käytti tunnuslauseenaan ilmaisua ”Hjälp Lucia att hjälpa” mainostaessaan vuoden 1950 Lucia-merkkiä.³⁴⁸ Lucia auttoi tietenkin Suomen ruotsinkielistä väestöä, sillä hyväntekeväisyyskohteet koskivat vuosina 1950–1960 vain Suomen ruotsinkielisillä seuduilla asuvaa väestöä. Hyväntekeväisyyteen valmistettu Lucia-merkki valmistettiin paperista vuosina 1949 ja 1950, mutta jo vuonna 1951 Suomessa siirryttiin Ruotsin mallin mukaisesti muovisiin merkkeihin.³⁴⁹

Jo vuonna 1950 julkaistiin lyhyt artikkeli *Hufvudstadsbladet*issa, jossa kerrotaan kuinka Lucia-äänestys oli herättänyt ihmisissä halun auttaa. Artikkelin otsikko oli ”Vi har hjälpt Lucia att hjälpa”.³⁵⁰ 1950-luvun kuluessa lauseesta ”Hjälp Lucia att hjälpa” muodostui ytimekäs muistutus *Hufvudstadsbladet*in lehden lukijoille siitä, että osallistumalla Lucia-äänestykseen voisi edistää vähäosaisten ruotsinkielisten asemaa valitsemalla avuntuojan eli Lucia. Vaihtoehtoisesti varsinaiseen hyväntekeväisyystyöhön sai osallistua myös esimerkiksi pelkän lahjoituksen avulla.³⁵¹

Jo vuonna 1951 ilmaisu ”Hjälp Lucia att hjälpa” nostettiin mukaan kilpailuilmoituksen otsikkoon.³⁵² Kyseinen ilmaisu nousi keskeiseksi myöhempien vuosien Lucia-kilpailuilmoituksissa. Myös Luciat omaksuivat tämän toteamuksen. Vuonna 1953 julkaistussa *Uudessa Suomessa* kirjoitettiin: ”Lucia itse oli liikuttunut ja iloinen ja kiitti hennolla äänellä ”siitä että olette auttaneet auttamaan” sekä ojensi sitten rahankeräykseen tuottaman shekkinsä Folkhälsanille toivoen sen koituvan siunaukseksi.”³⁵³ Helsingin Lucia-juhlaa vietettiin Suomen ruotsinkielisen väestönosan juhlanä, mikä tarkoitti luonnollisesti sitä, että perinteen nimissä kerätyt varat hyväntekeväisyyteen lahjoitettiin myös vähäosaisille ruotsinkielisille ja apu kohdistui etenkin ruotsinkieliselle maaseudulle Suomessa. *Hufvudstadsbladet* herätteli lukijoitaan ahkerasti ottamaan osaa keräykseen myös konkreettisilla lupauksilla hyväntekeväisyydestä: ”Lucia tuo valon ja apua ruotsinkieliselle maaseudulle”.³⁵⁴

Valo mainittiin usein Luciaa koskevissa lehtiotsikoissa. Valoa voitiin pitää symbolina vuoden pimeimpänä aikana Lucian nimissä tehdyssä hyväntekeväisyystyössä. Valo oli myös konkreettista valoa, sillä Lucia kantoi päässään hohtavaa valokruunua ja piteli kädessään

³⁴⁸ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1950, ”Luciamärke”. Katso liite kuva vuoden 1950 Lucia-merkistä.

³⁴⁹ Wildtgrube 1999, 56.

³⁵⁰ *Hufvudstadsbladet*, 13.12.1950, ”Vi har hjälpt Lucia att hjälpa”.

³⁵¹ *Hufvudstadsbladet* 15.11.1951, ”Nu väljer läsekretsens Lucia 1951! Hjälp Lucia att hjälpa”; *Hufvudstadsbladet* 9.11.1956, ”Upp till Luciaval! Stöd Luciahjälp!”; *Hufvudstadsbladet* 27.11.1956, ”Välj – hjälp Lucia hjälpa!”

³⁵² *Hufvudstadsbladet*, 18.11.1951, ”Hjälp Lucia att hjälpa”.

³⁵³ *Uusi Suomi* 14.12.1953, ”Loistava valon saattue”.

³⁵⁴ *Hufvudstadsbladet* 12.11.1950, ”Lucia kommer med ljus och hjälp till svenskbygden”.

kynttilää. Perinteen juuret sen kristilliseen alkuperään tuotiin myös esiin, jotta voitiin korostaa juhlan pitkää historiaa: ”Pyhä sisilialainen neitsyt ja ikivanha Lusse-neito, moderni Lucia-traditio rakentuu vanhan Lucia-perinteen ympärille”.³⁵⁵

Lucia-perinne haluttiin esittää etenkin ruotsinkielisessä *Hufvudstadsbladetissa* ajattomana perinteenä, joka oli ollut osa tapakulttuuriamme niin kristillisessä kuin kansanomaisessa traditiossa jo pitkän aikaan. Lucia-perinteen nimissä tehty hyväntekeväisyys voitiin yhdistää perinteen kristilliseen traditioon ja myös pohjoismaalaiseen kansankulttuuriin. Kristillinen Lucia sisilialainen marttyyri lahjoitti hurskaudessaan omaisuutensa vähävaraisille.³⁵⁶ Kansanomaisessa perinteessä läntisessä Ruotsissa vuoden pisimpänä pidetty Lucian päivän yö symboloi työvuoden päättymistä ja työnteko yön aikana oli kiellettyä. Silloin Lucian päivän viettoon liittyi oleellisesti myös ruoka, koska tällöin oli sallittua syödä paljon ja hyvin. Norjassa Lussi oli noidan kaltainen hahmo, jonka tehtävänä oli huolehtia siitä, että kukaan ei työskentelisi. Työkielto liittyi olennaisesti myös norjalaiseen Lucian päivään. Kuitenkin Ruotsin herraskartanoissa vuonna 1764 tavattiin ensimmäisen kerran vaaleaan mekkoon ja aamiaista talon välle tarjoava Lucia.³⁵⁷ Tämä muoto Luciasta muistuttaa kaikista eniten Lucian nykyaikaista ilmentymää.

Vuodesta 1950 alkaen lukijoiden valitsema Lucia yhdistettiin Lucia-perinteen edustamien arvojen ja ominaisuuksien vuoksi sekä Lucian kristilliseen että kansanomaiseen muotoon. Lucia oli hyvä, kaunis ja välitti lähimmäisistään. Hyväntekeväisyyttä tuotiin entistä enemmän esille, kun alettiin valitsemaan Suomen toista Luciaa vuonna 1951.³⁵⁸

Lahjoitusten kohteita esiteltiin myös *Hufvudstadsbladetissa*. Näkyvyyttä lehdistössä oli luvassa merkittävästi riippumatta siitä oliko kyse sitten apua tarvitsevasta perheestä tai suurempien rakennushankkeiden toteuttamisesta. Keskiössä avun saajina olivat kuitenkin usein näkövammaiset, vähäosaiset lapsiperheet ja vanhukset. Otsikot, joita *Hufvudstadsbladet* julkaisi, sisälsivät usein surullisia katsauksia vähäosaisten elämään tai toivoa herättäviä sanoja siitä, kuinka lukijoiden valitsema Lucia pystyisi tarjoamaan iloa kovaosaisten ihmisten elämään. ”Blind far försörjer tre små – men kan inte vara julgubbe!”³⁵⁹

³⁵⁵ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1950, ”Helig Sicilianisk jungfru fornnordisk Lusse-brud, Den moderna luciatradition bygger på gammal tradition”.

³⁵⁶ Gallick 2007, 373.

³⁵⁷ Strömberg 2017, 29–31, 36, 45.

³⁵⁸ *Hufvudstadsbladet* 15.11.1951, ”Nu väljer läsekretsens Lucia 1951! Hjälp Lucia att hjälpa”.

³⁵⁹ *Hufvudstadsbladet* 15.11.1956, ”Blind far försörjer tre små men kan inte vara julgubbe!”; vastaavia teemoja esim. artikkelissa: *Hufvudstadsbladet* 15.12.1954, ”Lucias ljus gav återskön i de blinda barnens ögon”.

Keräyksiin osallistuneille äänestäjille ja *Hufvudstadsbladetin* lukijoille haluttiin toisaalta vakuuttaa, että lahjoituksilla voitiin mahdollistaa paljon hyvää huonompiaisille ihmisille, mutta toisaalta muistuttaa hyväntekeväisyyteen osallistujia siitä, että monen hyvinvointi saattoi riippua jokavuotisista lahjoituksista. Apua tarvitsevia löytyi vuosittain lisää.”Vad skulle vi har gjort utan hjälpen Lucia gett?”³⁶⁰

Näkövammaiset olivat usein Lucia-keräyksen kohteena ja etenkin sokeainkoulut. Lucian vierailusta sokeainkouluun kirjoitettiin paljon ja usein tuotiin esille vierailuista seurannut ilo koulun oppilaille. Lucia-perinne oli muodostunut tärkeäksi osaksi juhlaperinteitä sokeainkouluille. Luciaa nimitettiin usein lasten ystäväksi lehtiartikkeleissa. ”Blidskolan fick en ny Lucia-vän”.³⁶¹

Pyhä Lucia on näkövammaisten ja silmäsairauksien suojeluspyhimys, joten on luonnollista perinteen kristillistä alkuperää noudatellen, että Lucian yksi tärkeimmistä hyväntekeväisyyskohteista olisivat näkövammaiset. Kuitenkin Luciasta kerrottu legenda, jossa neito uhraa silmänsä, on tarinan myöhempi versio, eikä suositussa Jacobus de Voragineen *Legenda Aurea* -teoksessa julkaistu pyhimyksen marttyyrikertomus.³⁶²

Sokeainkoulut olivat vuosittain mukana hyväntekeväisyyskeräysten kohteena. Lahjoitetut summat vaihtelivat vuosittain ja niiden suuruus riippui usein hyväntekeväisyyteen kerätystä kokonaissummasta. Hyväntekeväisyyskohteet vaihtuivat usein vuosittain. Lucia teki sokeainkouluihin myös joka vuosi vierailuja. Nämä Lucian vierailut joulunaikaan ilahduttivat oppilaita. Lucian esivaaliin valitut kaksitoista ehdokasta vierailivat ensimmäistä kertaa helsinkiläisessä Eläintarhankadun ruotsinkielisessä sokeainkoulussa heidän vierailullaan Helsinkiin vuonna 1959.³⁶³ Tyypillisesti vasta kunkin vuoden voittajaneito vieraili Eläintarhankadun sokeainkoulussa. Myös vuonna 1960 esivaalin valitut kaksitoista ehdokasta vierailivat sokeainkoulussa ennen varsinaisen Lucia-äänestyksen alkamista.³⁶⁴ Lucian hyväntekeväisyystyöhön liittyviä velvollisuuksia tuotiin täten jo näkyvämmäksi, niin Lucia-ehdokkaille kuin kilpailun äänestäjille, ennen varsinaisen Lucia-äänestyksen alkamista.

Lucia-perinne liitettiin hyvin vahvasti hyväntekeväisyyteen, mutta silti perinne herätti myös ankaraa kritiikkiä. Lucia-äänestyksen ulkonäkökeskeisyyttä kuin myös oletettua kaupallisuutta

³⁶⁰ *Hufvudstadsbladet* 1952, ”Vad skulle vi har gjort utan hjälpen Lucia gett?” ; vastaavia teemoja esim. artikkelissa: *Hufvudstadsbladet* 1952, *Blidas julglädje beror av Lucia*.

³⁶¹ *Hufvudstadsbladet* 1957, ”Blidskolan fick en ny Lucia-vän”.

³⁶² Strömberg 2017, 16–17.

³⁶³ *Hufvudstadsbladet* 12.11.1959, ”Blidskolan bäst sa Luciatolvan”.

³⁶⁴ *Hufvudstadsbladet* 11.11.1960, ”Luciadrömmar i novemberrusk”.

arvosteltiin usein. *Helsingin Sanomissa* Paprika-nimimerkki arvosteli perinnettä nimenomaan Lucian valinnan ulkonäkökeskeisyydestä ja hänen kritiikkinsä osui samalla myös Suomen Lucia-juhlan ruotsalaiseen esikuvaan:

Jokaisessa arvostaan kiinnipitävässä yhteiskunnassa on oma Luciansa, joka on kiperän kilpailun voittaja. Ah, kuinka paljon kateutta ja juonittelua ja suolaisia kyyneleitä liittyäkään Lucia-vaaliin...Neidon pitää olla nuori, vaalea ja mieluiten pitkä, tummat kaunottaret älkööt vaivautuko!...Lucia-juhlat eivät rajoitu vain yhteen päivään, vaan niitä vietetään yhtä pontevasti, kuin Suomessa puurojuhlia. Aikoinaan vietettiin Luciaa myös suomalaisessa oppikouluissa, ja tuntuu kuin alkaisi tapa jälleen houkutella. Mutta kullakin maalla on omat tapansa ja traditionsa. Vieraalla maalle siirrettyinä niistä helposti syntyy keinotekoista markkinahumua.³⁶⁵

Kilpailun ulkonäkökeskeisyys herätti jonkin verran huomiota muissakin mielipidekirjoituksissa. Nimimerkki ”Hölmistynyt” kirjoitti vuorostaan *Helsingin Sanomissa*:

Olen usean vuoden ajan seurannut Tukholmassa Luciamarkkinoita ja –kauhistunut. Se on eräänlainen kauneuskilpailu, joka suoritetaan joka sopessa. Kaikenkarvaiset tehtailijat ja liikemiehet hykertelevät käsiään markkinoidessaan uskomattomat määrät luciarihkamaa. Juhlimishaluiselle heipparallaayleisölle. Tarvitaan nauhaa, paitoja, seppeleitä, kruunuja, kynttilöitä, koristeita, monenkarvaisia piparkakkuja, saframpullia ja monen monet tarvitsevat miestä väkevämpiäkin. Varsinainen ns. virallinen Lucia valitaan hyväntekeväisyyden varjolla. Muuten se muistuttaa erehdyttävästi kauneuskilpailuja.³⁶⁶

Hyväntekeväisyystyötä ei aina nähty perinteen pääasiallisena tavoitteena. Myös Helsingin kaduilla vietettävää Lucia-juhlaa arvosteltiin:

Yritimme lennossa hypätä keskelle Bulevardinkatua, jotta juoksemiselle olisi ollut väljät tilat. Mutta siitä ei tullutkaan mitään. Koko Bulevardi oli näet reunustettu valtavalla ihmismuurilla, joka alkoi Erottajan pommisuojusta ja loppupäässään nähtävästi putosi Hietalahteen. Siinä oli miestä ja naista ja tyttöä ja kaikkien silmissä kuvastui odotus. Meillä meni ainakin kaksi kallista minuuttia hukkaan miettiessämme, mitä tämä kaikki saattoi merkitä.³⁶⁷

Uusi perinne otettiin vastaan ristiriitaisesti, mikäli vertaamme suomenkielisen ja ruotsinkielisen lehdistön tulkintaa Lucian päivän juhlasta. Kaupallisuus liittyi myös olennaisesti hyväntekeväisyyden ympärille luotuun juhlaan. Lucia-kulkueen aikana liikkeet, joilla oli yhteyksiä ruotsinkielisiin piireihin, osallistuivat päivän juhlallisuuksiin tukemalla

³⁶⁵ *Helsingin Sanomat* 18.12.1954, ”Tyttöjen”.

³⁶⁶ *Helsingin Sanomat* 19.12.1955, ”Luciamarkkinat”.

³⁶⁷ *Helsingin Sanomat* 15.12.1950, ”Pakokauhun vallassa”.

näyttävää kulkuetta.³⁶⁸ Suomenkielisissä sanomalehdissä, *Helsingin Sanomissa* ja *Uudessa Suomessa*, julkaistiin Suomen Vaunutehdas Ab:n mainoksia, sillä Lucia-kulkueessa käytettiin kyseisen yrityksen vaunuja.³⁶⁹ Monet yritykset sponsoroivat vuosittain Lucioille lahjoitettavia edustusvaatteita ja arvoesineitä. Tällaisia yrityksiä ja yhteistyökumppaneita olivat vuosina 1950–1960 muun muassa Tillander, Militärekipering, Stockmann ja Kappa-Keskus.³⁷⁰ Lucian nimeä kantava Folkhälsanin Lucia-merkki oli kaupallinen, mutta kaikki tuotot sen myynnistä lahjoitettiin hyväntekeväisyyteen.³⁷¹ Lucian avulla tehtiin näkyvää ja julkista hyväntekeväisyystyötä Suomen ruotsinkieliselle väestöosalle Folkhälsanin nimissä. Kuitenkin *Hufvudstadsbladet* vastasi juhlan ja hyväntekeväisyystyön näkyvyydestä ja toi esille vuosittain niin hyväntekeväisyyteen kerätyt summat, hyväntekeväisyyskohteet kuin yksittäiset henkilöt tai perheet, joita apu koski. Apua saatettiin välillä kerätä myös kokonaiselle paikkakunnalle.

Mikä vuorostaan ärsytti lukijoita *Helsingin Sanomien* mielipidekirjoitusten mukaan oli tapa, jolla Luciat valittiin. Lehdessä julkaistut kuvat Lucia-ehdokkaista yhdistettiin esimerkiksi usein kauneuskilpailuihin. Hyväntekeväisyystyötä ei suoranaisesti kritisoitu, vaan enemmänkin juhlan tapaa ottaa haltuun julkista tilaa, sillä kulkue kasvoi vuosittain ja oli näyttävä speaktaakkeli. Kaupallisuus oli väistämätön osa perinteen tunnetuksi tekemisessä. Lucialle luotiin tietty hyväntekeväisyyteen ja sen edustamiseen sopiva imago. Folkhälsanin hyväntekeväisyystyön yksi tunnuspiirteistä oli heidän oma merkkinsä, jonka vaihtuvat kuva-aiheet symboloivat hyväntekeväisyystyön kasvoja, eli valontuojana pidettyä ja vuosittain valittua Luciaa.

Helsinki kaiken keskiössä: pääkaupunki joulukuisen Lucia-juhlan näyttämönä

Lucia ja talvinen Helsinki loivat yhdessä joulutunnelmaa pimeyden keskelle, kun valon juhlaa vietettiin joulukuun 13. päivänä. Sodanjälkeiset vuodet Helsingissä olivat merkinneet

³⁶⁸ Kolbe & Åström 2016, 244–245.

³⁶⁹ *Helsingin Sanomat* 15.12.1951 ”Luciakulkuekin käytti Oy Suomen Vaunutehdas Ab:n vaunua!”; *Uusi Suomi*, 15.12.1951, 15.12.1953, 14.12.1956,

³⁷⁰ *Hufvudstadsbladet*: Tillanderin valmistama koru 9.11.1950; Militärekinperingen ja Stockmann 12.12.1950; Kappa-Keskus 14.12.1950.

³⁷¹ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1950, ”Luciamärket”. Esimerkiksi vuonna 1950 Lucia-merkki maksoi 20 markkaa. Folkhälsan rohkaisi myös nuoria auttamaan merkkien myynnissä tarjoten heille palkkioksi 3 markkaa jokaista myytyä merkkiä kohti. Katso liite 5 ja 6.

jälleenrakennuksen kautta, jolloin sodan runtelema kansakunta halusi päästä jälleen jaloilleen. Kuitenkin talouskasvun pysähtyminen ja työttömyyden nousu kurjistivat elämää.³⁷² Sodanjälkeinen Suomi oli yksi Euroopan köyhimmistä maista vuonna 1945.³⁷³ Suomen talous kuitenkin alkoi elpyä, ja syyskuussa vuonna 1952 Suomi oli maksanut viimeisen sotakorvauseränsä. Helsinki isännöi samana vuonna myös kesäolympialaisia. Tämä oli Suomen näytönpaikka, koska täten voitiin todistaa, että Suomenkin oli mahdollista saavuttaa länsieurooppalaista, kasvavaa elintaso.³⁷⁴

Lucia-perinne oli tuotu Suomeen Ruotsin mallin mukaisesti, jolloin juhlintaan kuului Lucia-kulkue ja kauneuskilpailun perusteella valittu Lucia.³⁷⁵ Ruotsin ensimmäinen Lucia-kulkue oli nähty kuitenkin jo vuonna 1927, kun uutinen Lucia-kulkueesta oli ilmestynyt *Stockholms Dagbladin* etusivulla.³⁷⁶ Ruotsissa sanomalehti *Stockholms Dagbladin* yhteistyökumppanina Lucia-kulkueen järjestämisessä toimi kauppiaiden muodostama komitea. Kuten Helsingissä myöhemmin, myös Tukholman ensimmäisen Lucia-kulkueen näyttämönä oli toiminut pääkaupunki. Illan ohjelmaan kuuluivat myös Lucia-illalliset pääkaupungin eri ravintoloissa, ja hyväntekeväisyys näyttäytyi myös olennaisena osana illan ohjelmaa. Kaupungin köyhemmän väestön hyväksi suoritettiin hyväntekeväisyyskeräys ja kulkueessa mukana olleet nuoret naiset vastasivat rahalahjoitusten keräämisestä.³⁷⁷

Kaupunkimiljöö toimi pääasiallisena areenana Lucia-kulkueelle Ruotsin mallin mukaan myös Suomessa. Ensimmäinen kulkue järjestettiin Helsingissä jo vuonna 1930. Seuraava kulkue nähtiinkin vasta vuonna 1949 ja silloin kulkue nähtiin jälleen Helsingin keskustassa. Kulkue lähti Aleksanterikadulta Kolmen sepän patsaalle, jonka jälkeen kuljettiin reittiä Lönnrotinkatu - Annankatu - Bulevardi - Svenska Teatern - Etelä-Esplanadi - Korkeavuorenkatu - Pohjois-Esplanadi - Kaupungintalo - Katariinankatu sekä Balderin talo³⁷⁸ Aleksanterinkadulla.³⁷⁹

³⁷² Kolbe & Åström 2016, 234.

³⁷³ Räisä 2016, 121.

³⁷⁴ Meinander 2017, 144.

³⁷⁵ Österlund-Pötzch 2011, 232.

³⁷⁶ Strömberg 2017, 91.

³⁷⁷ Strömberg 2017, 94–95: Nuorista naisista, jotka kulkevat Lucian kanssa kulkueessa käytetään ruotsiksi nimitystä ”tärna”, ja tässä tekstinkatkelmassa naisiin viitattiin samalla termillä ”tärnorna”, mutta sanalle ei ole suoraa suomenkielistä käännöstä, tässä käytin nimitystä nuoret naiset, mutta välillä heihin viitataan termillä Lucia-neidot, neidot, Lucian hovineidot yms.

³⁷⁸ <http://www.balder.fi/articles/321/>, verkkosivulla vierailtu 22.2.2019. Balderin talo sijaitsee Helsingin keskustassa, Aleksanterinkadulla. Talon omistaa Kiinteistöosakeyhtiö Balderi, jonka enemmistöomistaja on vuorostaan Raittiusyhdistys Balder, joka on perustettu jo 27.3.1894.

³⁷⁹ Hufvudstadsbladet 1.12.1949, ”.

Juhla sai tarvittavaa näkyvyyttä, kun *Hufvudstadsbladet* tuli mukaan osaksi Lucian valintaa ja vastasi kilpailun saamasta palstatilasta sanomalehdessä. Tämä ei ollut vain Suomen Lucia-perinteelle tuttu ilmiö, vaan lehdistön ja järjestöjen läsnäolo oli ollut tärkeää myös Ruotsissa, kun Tukholmassa 1920-luvun lopulla aloitettiin suurelle yleisölle suunnattu Lucia-kulkueperinne. Lucian valinta sai olla saanut myös Ruotsissa tarvittavaa ja näkyvää palstatilaa nimenomaan yhdessä konservatiivisimmista sanomalehdistä Ruotsissa, *Stockholms Dagbladissa*.³⁸⁰

Ruotsissa perinne lukijoiden äänestyskilpailulla valitusta Lucia-neidosta syntyi alun perin kahden Tukholmassa ilmestyneen lehden, *Stockholms Dagbladin* ja *Stockholms Tidningenin*, toimesta vuonna 1931. Tukholman Luciasta tuli viimein koko Ruotsin Lucia, kun vuonna 1973 *Året Runt* ja Skansen alkoivat vastata Lucia-juhlasta ja Lucian kruunauksesta.³⁸¹ Ruotsissa perinne levisi nopeasti eri yritysten kruunattua omia Lucia-neitoja sekä tietenkin *Stockholms Dagblad* -lehden antaman mallin mukaisesti, ja pian muutkin paikallislehdet alkoivat valita omia neitojaan.³⁸²

Tukholman ensimmäiseksi Luciaksi tuomaristo valitsi nuoren naisen nimeltä Solveig Hedengran, jonka ulkonäköä kuvailtiin vuoden 1928 *Stockholms Dagbladissa* vuolaasti kehuja ja adjektiiveja säästelemättä. Solveig Hedengranin kirjoitettiin olevan ”nuori, auringonvaalea, viaton ja kaunis” sekä ”viejättävän pohjoismaalainen ja hurmaavan rakastettava”.³⁸³ *Helsingin Sanomat* uutisoi Solveig Hedengranin kuolemasta vuonna 1956. Pitkästä näyttelijänurastaan huolimatta hänet muistettiin edelleen parhaiten siitä, että hän oli tullut valituksi Tukholman ensimmäiseksi Luciaksi.³⁸⁴ Uutinen oli siinä mielessä mielenkiintoinen lajissaan, että *Helsingin Sanomat* uutisoi varsin niukasti Luciasta verrattuna esimerkiksi *Hufvudstadsbladetiin*, mutta lehdessä kirjoitettiin aina Helsingin Lucian lisäksi Ruotsin Luciasta.

Lucia-juhlallisuudet tekivät paluun Helsingin katukuvaan vuonna 1949, mutta Lucian valinta ja kruunaaminen ruotsinkielisen väestön keskuudessa maaseudulla ei suinkaan ollut uusi ilmiö. *Hufvudstadsbladet* aloitti artikkelinsa seuraavalla esittelyllä:

³⁸⁰ Strömberg 2017, 91.

³⁸¹ Kättström Höök 2016, 44.

³⁸² Strömberg 2017, 121–122.

³⁸³ Strömberg 2017, 101. Lainaukset kirjassa *Stockholms Dagbladin* 12.12.1928 ilmestyneessä numerossa: ”ung, solblond, oskuldsfull och vacker”, ”förtjusande nordisk och förtjusande älsklig”.

³⁸⁴ *Helsingin Sanomat* 1.5.1956, ”Solveig Hedengran kuollut”.

Lucior har vid det här laget utsetts litet varstans i svenskbygderna, och genom omröstningar i större skala har detta skett åtminstone i Åbo, Vasa, västra Nyland och på Åland. I Helsingfors är det Folkhälsan, som står för Lucia-valet och samfundet hoppas att man från och med i år kan räkna den 13 december som Folkhälsans egen dag.³⁸⁵

Lucian päivä vuonna 1949 alkoi ensin koko kansan juhlalla Helsingin pääkatujen varsilla. Sitten juhlinta huipentui lopulta naiskomitean järjestämään juhlaan, joka oli suunnattu kaikista nuorimmille juhlijolle.³⁸⁶ Vuoden 1949 Lucia-kulkueen ja siihen liittyvien juhlallisuuksien yhteydessä tehtiin jo hyväntekeväisyystoimintaa. Lucia-merkin ja paperikauppojen maakuntavaakunan kuvalla koristettujen pienien postikorttien myynnistä saatu tuotto lahjoitettiin suoraan Folkhälsanin toimintaan.³⁸⁷

Vuonna 1949 Helsinki saikin Lucia-juhliinsa vieraaksi nuoren neidon nimeltään Gun Hinds, joka oli Länsi-Uudellamaalla samana vuonna valittu Lucia-neito Karjaalta.³⁸⁸ Länsi-Uudenmaan Lucia oli tullut rikastuttamaan läsnäolollaan pääkaupungin Lucia-juhlaa. Hänen läsnäolonsa toivottiin erityisesti tavoittavan lehden lukijat keskiuudeltamaalta (mellannylländska).³⁸⁹ Länsi-Uudenmaan ensimmäinen lehtiäänestyksellä valittu Lucia vuodelta 1948, Heidi Sandström³⁹⁰, osallistui myös juhlallisuuksiin.

Länsi-Uudellamaalla Tammisaaressa sanomalehti *Västra Nyland* aloitti jo vuonna 1948 Lucian valinnan lukijain kesken suoritettulla äänestyksellä. *Västra Nyland* toimi esimerkkinä Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* aloittamalle perinteelle vuosittain valittavasta Luciasta Helsingissä.³⁹¹ Länsi-Uudemaan ensimmäinen Lucia valittiin juurikin lehden lukijoille suunnatulla äänestyksellä. Ensimmäiseen Lucia-kilpailuun houkuteltiin mukaan ilmoittautujia jo lokakuussa vuonna 1948. *Västra Nylandin* julkaisi artikkelin nimeltä ”Vem blir årets Västra Nylands Lucia?”. Aluksi pelättiin, ettei hakemuksia tulisi, mutta lopulta niitä tuli yli viisikymmentä. Tuomaristo valitsi seitsemän neitoa, joiden kuvat julkaistiin *Västra Nylandissa*.³⁹²

³⁸⁵ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1949, Tvenne Lucior lyser upp stadens decembertristess.

³⁸⁶ *Hufvudstadsbladet* 14.12.1949, .

³⁸⁷ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1949, Tvenne Lucior lyser upp stadens decembertristess.

³⁸⁸ *Hufvudstadsbladet* 11.12.1949, Tvenne Lucior lyser upp stadens decembertristess.

³⁸⁹ *Hufvudstadsbladet* 9.12.1949.

³⁹⁰ *Hufvudstadsbladet* 15.12.1949. Artikkelissa mainitaan, että edellisen vuoden Länsi-Uudenmaan Lucia, opettajatar Heidi Sandström, onnittelee uutta valittua vuoden 1949 Luciaa ja he keskustelevat toistensa kanssa kokemuksistaan.

³⁹¹ Häggman 1999, 30.

³⁹² *Västra Nylands Lucia* 1948, 1949, ”Av ett femtiotal kandidater...”, 2. Hakemuksia tuli yhteensä viitisenkymmentä. Kilpailuun kerättiin noin 4000 ääntä ja voittaja neito ehdokas numero 4, vuoden 1948 länsi-Uudenmaan Lucia Heidi Sandström Kirkkonummelta sai ääniä kaikenkaikkiaan 1323.

Tammisaaren kaupuginjohtaja Rudolf Eriksson kommentoikin lehtikirjoituksessa, että ajatus Lucian valinnasta lehtiäänestyksen perusteella oli saatu *Stockholms-Tidningenin* esimerkin mukaan. Ruotsin mallin mukaan tapa haluttiin tuoda länsi-Uudellemaalle ja aloittaa oma perinne vuosittain kruunattavasta Luciasta.³⁹³ Lucian vuoteen kuului jo vuonna 1948 juhlava kulkue ja vierailut esimerkiksi sairaaloihin, lastenkohteihin, Dragsvikin kasarmille sekä eri kouluihin.³⁹⁴ Juhlan taustajoukkoina *Västra Nylandin* lisäksi toimi muun muassa Espoon, Tammisaaren, Pohjan ja Karjaan nuorisojärjestöjä, marittajärjestöjä ja Folkhälsanin toimipiste Hangossa.³⁹⁵ Idean perinteen toistamisesta Helsingissä ja sanomalehti *Hufvudstadsbladetin* sivuilla keksi Kai Brunila. Hän esitteli suunnitelmansa kollegalleen Kalle Lindmanille, ja Lindmanin toimesta rahoitus hankkeelle myös saatiin. Lindman oli onnistunut puhumaan ympäri, liikemies ja kulttuurivaikuttaja, Amos Andersonin ja onnistui täten saamaan hankkeelle sen tarvitsemaa taloudellista tukea.³⁹⁶

Kuitenkin vasta *Hufvudstadsbladetin* tullessa mukaan Lucia-juhlan järjestelyihin vuonna 1950, Helsingin Lucia-neitoa alettiin nimittää julkaistujen lehtiartikkeleiden myötä nimikkeellä ”Svenskfinlands Rikslucia”. Valittu neito hyväksyttiin täten siis ruotsinkielisen Suomen yhteiseksi Lucia-neidoksi.³⁹⁷ Vuonna 1950 kruunattua Luciaa, Barbro Reihea, tituleerattiin *Helsingin Sanomien* lehtiotsikossa nimityksellä ”Helsingin Lucia”.³⁹⁸ Näin kuvailtiin myös vuoden 1952 Luciaa, Kerstin Klingbergiä.³⁹⁹ *Helsingin Sanomat* kirjoitti vuonna 1960, kun tuore Lucia, Ingegerd Londén, oli kruunattu valon lähettilääksi: ”Maamme ruotsinkielinen väestö vietti eilen perinteelliseen tapaan Lucia-juhlaa.”⁴⁰⁰ Lucia nimettiin usein ”Helsingin” omaksi Luciaksi *Helsingin Sanomien* lehtiartikkeleissa, mutta puhuttaessa varsinaisesta Lucia-juhlasta tai tapahtumista sen ympärillä perinteen korostettiin usein olevan Suomen ruotsinkielisen väestön juhlaperinne.

Ensimmäisessä *Hufvudstadsbladetin* lukijoiden Lucia-äänestyksessä kahdentoista Lucia-ehdokkaan valinnasta vastasi tärkeä ja lukijakunnalle tuttu kolmikko, johon kuului vuonna 1950 kansliapäällikkö ja ”allsångspappan” Evert Ekroth, näyttelijätär Kerstin Nylander ja

³⁹³ *Västra Nylands Lucia* 1948,1949, Rudolf Eriksson, ”Lucia hyllas...i tal...”, 10.

³⁹⁴ *Västra Nylands Lucia* 1948,1949,...vid fackeltåg och fester..., 8.

³⁹⁵ *Västra Nylands Lucia* 1948,1949,...vid fackeltåg och fester..., 9. Kilpailun taustajoukoissa vaikuttavat järjestöt sanomalehti *Västra Nylandin* lisäksi järjestöjä kuudelta eri paikkakunnalta: Pojo ungdomsförening, Esbo ungdomsföreningars centralförbund, Esbo västra ungdomsförening, Köklax marthakrets, Arbetets vänner i Ekenäs, Karis ungdomsförening, Evitskog marthakrets och Föreningen Folkhälsan i Hangö.

³⁹⁶ Normén 1999, 34.

³⁹⁷ Häggman 1999, 30.

³⁹⁸ *Helsingin Sanomat* 10.12.1950, ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”..

³⁹⁹ *Helsingin Sanomat* 6.12.1952, ”Helsingin Lucia”.

⁴⁰⁰ *Helsingin Sanomat* 14.12.1960, ”Maamme ruotsinkielinen väestö...”.

”radiokreivi” Carl-Erik Creutz.⁴⁰¹ Vaikka kaksi kolmesta valituista tuomareista oli miehiä, niin tuomaristossa vaikutti aina alun alkaenkin jo naisjäsen. Kolmikolle uskottu tehtävä kahdentoista sopivan neidon valinnasta usean sadan neidon joukosta ei ollut helppo, sillä nättejä ja sopivia neitoja löytyi lukuisia. Haasteita tuonut tehtävä vaati Lucia-tuomaristoa käymään läpi pitkän valintaprosessin ennen kuin he saivat päätettyä, ketkä kaksitoista neitoa valittaisiin esivaaliin. Mietintä kesti neljä tuntia, ennen kuin päätös valituista neidoista Helsingin-vierailulle oli valmis.⁴⁰²

Kaksitoista Lucia-ehdokasta pääsi viettämään aikaa yhdessä Helsinkiin monipuolisen ohjelman parissa. Tällöin neidot saivat samalla myös mahdollisuuden esittäytyä paremmin Lucia-tuomaristolle, joka lopulta valitsisi seitsemän pääehdokasta Lucia-äänestykseen.⁴⁰³ Näistä seitsemästä ehdokkaasta lukijat pääsivät äänestämään suosikkiehdokastaan valon kuningattareksi.⁴⁰⁴

Nuorten Lucia-kokelaiden päivä oli täynnä mielenkiintoista ohjelmaa, joka piti sisällään muun muassa vierailun valokuvaaja Fred Runebergin luona, joka otti uusia valokuvia kahdestatoista Lucia-neidoksi haluavasta. Puoli yhdeltä olikin tapaaminen tuomariston kanssa Ravintola Royalissa, ja siellä Lucia-ehdokkaat joutuivat vastaamaan tuomariston esittämiin haastattelukysymyksiin. Helsinki-vierailun lisäksi Lucia-kokelaat saivat Helsingin putiikeista hienoja lahjoja kuten tuotteita Barnengensin kemikaliosta, Fazerin suklaakonvehtirasian sekä yllätyslahjan Fabianinkadun Arabia-myymälästä. Päivä huipentui kuitenkin monelle vierailuun Eduskuntataloon puhemies Fagerholmin johdolla.⁴⁰⁵

Hufvudstadsbladetin kuvatekstissä todettiin, että puhemies Fagerholmilla oli vaikeuksia Lucia-kandidaattien valinnassa. Hän totesikin, että ”toivottavasti kaikki tulevat valituksi”.⁴⁰⁶ Kuitenkaan kaikkia Lucia-neitoja ei voitu valita lopulliseen Lucia-äänestykseen, vaan kansa valitsi vuoden 1950 Lucian. Kahdentoista nuoren naisen päivä päättyi kuitenkin juhlalliseen tapaan. Päivän lopuksi oli luvassa vierailu Svenska teaternissa ja illallinen ravintola Royalissa. Lucia -kokelaiden kohdalla näin päättyi artikkelin mukaan hauska ja erityisen jännittävä päivä.⁴⁰⁷

⁴⁰¹ Hufvudstadsbladet 11.11.1950, ”Känd trio bildar Lucia juryn”.

⁴⁰² Hufvudstadsbladet 22.11.1950, ”Första gallringen gav Luciajuryn styvt arbete”.

⁴⁰³ Hufvudstadsbladet 25.11.1950, ”En bukett av tolv Luciakandidater”.

⁴⁰⁴ Hufvudstadsbladet 9.11.1950, ”Vem blir årets Lucia?”.

⁴⁰⁵ Hufvudstadsbladet 25.11.1950, ”En bukett av tolv Luciakandidater”.

⁴⁰⁶ Hufvudstadsbladet 25.11.1950, ”En bukett av tolv Luciakandidater”.

⁴⁰⁷ Hufvudstadsbladet 25.11.1950, ”En bukett av tolv Luciakandidater”.

Lucia-juhlaa vietettiin ennen joulua, joten sitä alettiin juhlaa hyvyyden juhlaana, johon kuului muiden ihmisten muistaminen. Lucia-juhlan kohdalla tämä tapahtui hyväntekeväisyyskeräyksen avulla. Lucia oli vähäosaisten auttamisen ja hyväntekeväisyyden esikuva, jonka avulla voitaisiin tuoda lohtua köyhien elämään. Folkhälsan oli onnistunut luomaan omasta Lucia-merkistään symbolin ja tunnusmerkin Lucian päivän viettoon osallistuville. Omaa kulttuurista ja poliittista yhteisöllisyyttä oli ollut aikaisemminkin tavallista osoittaa merkkien ja tunnuksien avulla.⁴⁰⁸

Sodanjälkeinen Helsinki oli vahvasti kaksikielinen. Suomessa tämä oli pitkän kulttuurisen kehityksen tulosta, ja se näkyi etenkin kahden virallisen kielen asemassa. Kaksi virallista valtion kieltä muodostivat alueen kulttuuriselle kohtaamiselle ja niiden perusteella muodostuvalle yhteisöllisyydelle. Omilla kielillä ja kulttuuriryhmillä oli luonnollisesti myös omat erityispiirteensä. 1950-luvun Suomessa ja etenkin Helsingissä käsitteet kuten kansainvälisyys ja monikulttuurisuus tulivat uudella tavalla ajankohtaisiksi. Suomi oli kieli- ja kulttuuriryhmiensä myötä jo monikulttuurinen. Suomen kieltä puhuvien määrä oli kasvanut vuosisadan alussa, sillä suomenkielisiä muutti maaseudulta kaupunkiin. Vuonna 1900 ruotsinkielisten osuus oli 42,6% väestöstä, kun taas vuoden 1946 jälkeen se oli enää 21,5 %.⁴⁰⁹

Henrik Meinanderin mukaan yhteiskunnallisen eliitin jakautumisesta Suomessa äidinkielen mukaan ei ole olemassa tarpeeksi tarkkoja tilastotietoja. On kuitenkin päädytty siihen tulokseen, että toisen maailmansodan alkaessa noin neljäsosa eliitin jäsenistä olisi ollut ruotsinkielisiä. Eliitin suhteellinen osuus oli täten suurempi, kuin koko väestöön suhteutettu ruotsinkielisen väestön osuus. Kuitenkin käytännöllisesti katsoen aina 1960-luvulle saakka maan eliitti oli pääasiassa kaksi- tai monikielisiä, sillä Suomessa toinen kotimainen kieli oli ollut 1880-luvulta alkaen pakollinen oppiaine kouluissa. Ruotsinkielisten asema keskiluokassa säilyi myös merkittävänä.⁴¹⁰

Kaksikielisyys oli luonnollinen osa Helsingin eri kerrostumia. Tämä ilmentyi monikulttuurisuutena ja esimerkiksi kaupungissa vaikuttaneissa vapaa-ajan järjestöissä, jotka olivat tähän aikaan poikkeuksetta vielä yksikielisiä. Helsingissä asuvien ruotsinkielisten keskuudessa olikin tärkeää 1950-luvulla, että myös suomenkielisten toimijoiden keskuudessa oli mukana ruotsinkielisiä vaikuttajia. Täten ruotsinkielisten asema Helsingissä ei unohtuisi.⁴¹¹

⁴⁰⁸ Kolbe & Åström 2016, 241, 459.

⁴⁰⁹ Kolbe & Åström 2016, 364–366.

⁴¹⁰ Meinander 2017, 67.

⁴¹¹ Kolbe & Åström 2016, 371, 373.

Tämän vuoksi myös Lucia-juhlan viettäminen nousi tärkeään keskiöön myös kielen kannalta. Ruotsinkielinen väestö halusi tulla nähdyksi kaupunkitilassa ja ottaa sitä haltuun oman juhlapyhän merkeissä.⁴¹² Lucia-juhlan avulla voitaisiin vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta kieliryhmän sisällä yhteisen juhlapyhän merkeissä.

Jälleenrakennuskautta seurasi nopea kehitys. Sotakorvauksien maksamiseksi teollisuutta piti kehittää ja laajentaa nopeasti. Elintarvikkeiden säännöstely lopetettiin suurelta osin vuonna 1952, kun sotakorvaukset oli saatu maksettua. Teollisuuden laajentaminen edellytti kansallista osallistumista yhteiskuntaa eheyttäviin toimiin. Teollistumista seurasi nopeasti merkittävä muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin. Työelämä kehittyi ja erikoistui nopeaan tahtiin ja tuotteiden vaihdanta lisääntyi.⁴¹³ Suomen kulttuurielämä oli muuttumassa agraarikulttuurista kohti urbaania kaupunkikulttuuria.

Lucia-juhlasta kaupunkirituaalina kirjoittaa Susanna Österlund-Pötzsch teoksessa *Kvinnornas Helsingfors*. Tuomiokirkon portaat, joita pitkin valittu Lucia laskeutuu alas Senaatintorille, olivat vuosittain toistuvan rituaalin näyttämö Lucia-juhlinnassa 13. joulukuuta. Vuonna 1950, kun *Hufvudstadsbladetin* lukijain kesken äänestetty ensimmäinen Lucia oli valittu, Tuomiokirkon portaat valikoituivat näyttävän Lucia-spektaakkelin yhdeksi päänäyttämöistä muiden tärkeiden monumenttien lisäksi.⁴¹⁴

Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* ensimmäisessä Lucian päivän juhlissa nostettiin myöhemminkin esille Lucian päivään liitettäviä tärkeitä paikkoja, kuten Svenska Teatern, jossa Lucia kruunattiin, Aleksanterinkatu, jota pitkin juhlava saattue kulki ja Ravintola Royal, jossa järjestettiin illan juhlavin osuus eli Lucia-tanssiaiset.⁴¹⁵

Tärkeät ruotsinkieliset verkostot olivat mukana järjestämässä juhlallisuuksia. Svenska Teatern muodostui jo vuonna 1950 tärkeäksi monumentiksi juhlan kannalta ja Svenska Upplysningsbyrån -yhdistys järjesti Lucian päivän kunniaksi joululauluja Konservatoriossa Lucian päivän iltana.⁴¹⁶ Helsinki pääkaupunkina muodosti eri merkityksistä ja symboleista koostuvan kokonaisuuden helsinkiläisille.⁴¹⁷

⁴¹² Kolbe & Åström 2016, 241.

⁴¹³ Sumu 1996, 75–76.

⁴¹⁴ Österlund-Pötzsch 2011, 232.

⁴¹⁵ Hufvudstadsbladet 19.11.1950.

⁴¹⁶ Hufvudstadsbladet 10.12.1950.

⁴¹⁷ Kolbe & Åström 2016, 450.

Vuoden 1945 jälkeen kaupunkitilaa oltiin alettu käyttää entistä enemmän kulttuuritapahtumien järjestämiseen.⁴¹⁸ Kaupunkien kulkuperinteen yksi vanhimmista muodoista on ollut merkkihenkilöille järjestetyt hautajaiskulkueet, joiden yhdistävänä tekijä toimi kansakunnan suru.⁴¹⁹ Marsalkka Mannerheim kuoli tammikuussa vuonna 1951. Hänelle järjestettiin valtiolliset hautajaiset, joista tuli merkittävä julkinen tilaisuus. Tämä nähtiin myös Suomen pitkien ja uuvuttavien sotavuosien symbolisena päättymisenä.⁴²⁰ Lucia-kulkue kuitenkin otti tilaa ensimmäistä kertaa sotavuosien jälkeen Helsingin kaduilla ilolle ja valolle omistetulla saattueellaan 13.12.1949.⁴²¹ Aleksanterinkadun joulukatu-perinne oli myös aloitettu jo vuonna 1949.⁴²²

Lucioita liitettiin sanomalehdistössä myös suomalaisiin merkkihenkilöihin. Vuonna 1951 Nackan Lucia Ruotsista saapui Helsinkiin tärkeälle vierailulle ja lehtikirjoitus tästä julkaistiin näyttävästi etusivulla:

LUCIAN TERVEHDYS MARSALKALLE, Lauttasaaren kummikaupungin Nackan Lucia, nti Birgit Molin Ruotsista kävi eilen Suomen marsalkan haudalla laskemassa sille Nackan kaupungin tervehdyksenä kauniin sytytetyn lyhdyn.⁴²³

Ruotsilla ja Suomella oli myös maiden kesken toimiva kummikuntaliike. Ruotsin Suomen-yhdistysten valtakunnanliiton pitäessä vuosikokouksensa vuonna 1957, myös Helsingin Lucia oli läsnä neuvottelujen jälkeen pidetyillä päivällisillä.⁴²⁴

Yhteistyö Pohjoismaiden välillä oli kukoistanut etenkin toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Pohjoismaat koettiin turvallisina verrattuna poliittisesti kahtiajakautuneisiin Euroopan maihin. Yhdistys Pohjola-Nordenin toiminta oli aloitettu jo vuonna 1919. Yhdistys oli aatteellinen, ja se toimi ennen kaikkea tärkeänä tiedonvälittäjänä Pohjoismaiden kesken. Yhdistys myös pyrki toimillaan lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta Pohjoismaiden välillä, sillä useilla Pohjoismailla oli yhteinen historia, kieli ja kulttuurin piirteet. Suomessa arvostettiin erityisesti yhdistyksen toimintaa sotavuosien jälkeen. Yhdistyksen jäsenistä Suomessa enemmistö puhui suomenkieltä äidinkielenään. Suomen kohdalla tämä

⁴¹⁸ Kolbe & Åström 2016, 555.

⁴¹⁹ Kolbe & Åström 2016, 449.

⁴²⁰ Meinander 2017, 144.

⁴²¹ Kolbe & Åström 2016, 555.

⁴²² Viitamies 2016, 159. Väitöskirjassa viitattu alkuperäisaineistoon, joka on: ”Kertomus Aleksanterinkatu ry:n toiminnasta vuonna 1949, HKA.”

⁴²³ *Helsingin Sanomat* 17.12.1951, ”Suomalainen neitonen...”. Lehtikirjoituksessa mainitaan vielä: ”Tervehdyksen lähettäjä on Lucian kotikaupungin entinen pormestari Martin Andersson, joka aikaisemminkin on monin tavoin muistanut maatamme,”

⁴²⁴ *Helsingin Sanomat* 24.11.1957, ”Pohjoismaalainen joulutakkavalkea”.

yhteispohjoismaalainen järjestö edisti etenkin Suomen ja Ruotsin välisiä suhteita sekä niiden ylläpitämistä ja säilyttämistä.⁴²⁵

Luciat näyttelivät myös tärkeää osaa Pohjola-Nordenin joulujuhlallisuuksissa. *Helsingin Sanomat* kirjoitti juhlallisuuksista vuonna 1953:

Se oli hyvin demokraattinen juhla, pohjoismaiden ministerit ja heidän puolisonsa oli sijoitettu sinne tänne muun yleisön joukkoon, samoin Pohjola-Nordenin puheenjohtaja, eduskunnan puhemies K-A Fagerholm ja rouva Fagerholm. Lähestyvää joulua juhlittiin Lucian – Lucinana esiintyi kerrassaan viehättävä viime vuoden Lucia-neito Kerstin Klingberg – jouluglögin, kahvin, torttujen ja piparkakkujen merkeissä.⁴²⁶

Juhlallisuuksia vuonna 1953 ilmensi pohjoismaisen yhteistyön henki: ”Kodikas, viehättävä ilta, sanoivat vieraat kaikilla pohjoismaisilla kielillä. Tunnustus oli varmasti vilpittön.”⁴²⁷ Juhlallisuuksia vietettiin vuonna 1953 Ruotsalaisen Kauppakorkeakoulun tiloissa.⁴²⁸ Lucia oli perinteisesti läsnä näissä joulun alla pidetyissä pohjoismaisissa joulutakkavalkeissa.⁴²⁹

Lucia esiintyi niin joulun kuin myös hyväntekeväisyyden symbolina. Pohjola-Nordenin tilaisuuksissa Lucian hahmo tuntui ilmentävän myös tietynlaista pohjoismaalaista yhteisöllisyyttä maiden välillä, valoisella ja iloisella läsnäolollaan jouluisissa tilaisuuksissa.

Ruotsissa Lucia on nostettu entistä näkyvämmiin maan omaksi symboliksi. Lucia muun muassa tarjoili kahvia ja lämpimäisiä Nobel-voittajille joulukuun 13. päivän aamuna. Juhlallisuudet valtasivat Tukholman Lucialle pyhitettynä päivänä 13. joulukuuta.⁴³⁰ *Helsingin Sanomissa* julkaistiin Helvi Karahkan kirjoittama lehtikirjoitus ”Nobelin ja Lucian loisteessa” vuonna 1960. Lehtikirjoituksessa todettiin aluksi: ”Suomessa valitetaan, ettei ulkomailla tiedetä maasta mitään. Samaa valittavat ruotsalaiset omalta kohdaltaan. Jääkarhut ja lappalaiset kävelevät Tukholman kaduilla aivan samoin kuin Helsinginkin.” Arvostelu kohdistui siihen, kuinka maat eivät osanneet tehdä itsestään tunnettuja. Kuitenkin, kun kirjoittaja jatkoi Lucian päivän juhlallisuuksien kuvailua Tukholmassa, on vaikeaa olla vakuuttumatta siitä, että Lucia-perinne ei olisi symbolinen ja vakiintunut juhla Ruotsissa.

”Luciat valtasivat kaupungin.”⁴³¹ Artikkelissa kuvailtiin, kuinka Ruotsissa oltiin jo kyllästyneitä Lucia-juhlan kaupalliseen ja turhamaiseen puoleen, kuten Lucian

⁴²⁵ Meinander 2017, 150–151.

⁴²⁶ *Helsingin Sanomat* 1.12.1953, ”Joulutakkavalkea loimusi ja lämmitti eilen illalla”.

⁴²⁷ *Helsingin Sanomat* 1.12.1953, ”Joulutakkavalkea loimusi ja lämmitti eilen illalla”.

⁴²⁸ *Helsingin Sanomat* 1.12.1953, ”Joulutakkavalkea loimusi ja lämmitti eilen illalla”.

⁴²⁹ *Helsingin Sanomat* 24.11.1957, ”Pohjoismaalainen joulutakkavalkea”.

⁴³⁰ Helvi Karahka: Lucian ja Nobelin varjossa, *Helsingin Sanomat* 17.12.1960.

⁴³¹ Helvi Karahka: Lucian ja Nobelin varjossa, *Helsingin Sanomat* 17.12.1960.

valintaprosessiin, joka monesta muistutti kauneuskilpailua. Kuitenkin juhlan syvin olemus eli hyväntekeväisyystyö ilahdutti ihmisiä joka kerta. Artikkelissa kirjoitettiin: ”Lapset, jotka parahtivat itkuun merkillisesti puhuvan ja liikehtivän, möreä-äänisen joulupukin tullessa, tuijottavat valon kuningatarta lumottuina.”⁴³² Vaikka juhlallisuuksista saattoi olla eriäviä mielipiteitä, silti Lucian nimissä tehty hyväntekeväisyys nähtiin tärkeänä. Ruotsissa Lucia liitettiin taitavasti osaksi muita ruotsalaisia tunnuspiirteitä, kuten esimerkiksi näyttäviä Nobel-juhlia.

Suomessa Lucia vuorostaan näyttäytyi 1950–1960-luvuilla suomenkielisten järjestöjen joulun alla vietettyjen pienempien juhlallisuuksien tunnuksena, samalla kun vuosittain valittiin ruotsinkielisen väestön keskuudessa *Hufvudstadsbladetin* äänestyksessä Helsingin Luciaksi kruunattu neito. Helsingin Lucia pyrittiin liittämään vahvasti osaksi kaupunkitilaa, jolloin se toimi näyttämönä ruotsinkielisille toimijoille, jotka olivat toimineet juhlan järjestäjinä. Samalla juhla kuului kaikille, sillä sitä vietettiin yleisessä ja julkisessa kaikille asukkaille kuuluvassa tilassa.

Tukholman Suomalainen Seura ja suomenkieliset Luciat

Sirpa Karjalainen kirjoittaa seuraavasti: ”Modernin Lucian kotimaasta ja kansalaisuudesta ei ole epäilystä: hän on ruotsalainen.”⁴³³ 1950–1960-luvun suomenkielisessä sanomalehdistössä jalansijaa lehtien sivuilla alkoivat kuitenkin saada myös saada suomenkieliset Luciat. Perinne vuosittain valittavasta valon lähettilästä liitettiin vahvasti Ruotsiin ja ruotsalaisuuteen. Ruotsissa perinne oli saavuttanut jo kansallisen symbolin aseman.⁴³⁴ Lucia miellettiin myös pohjoismaalaisuuden symboliksi vaalean olemuksensa myötä.⁴³⁵

Suomessa Lucia-perinne oli ollut jo 1930-luvulla ruotsinkielisen väestöryhmän keskuudessa aloitettu perinne. Tästä alettiin luoda yhtenäisempää perinnettä ruotsinkielisen väestön kesken vuonna 1949, kun Folkhälsan elvytti tradition vanhasta ja vuosittain toistuvasta Lucia-kulkueesta. *Hufvudstadsbladet* tarjosi kattavasti tietoa Helsingin Lucioista lukijoilleen, mutta suomenkielisestä lehdistöstä *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* kirjoittivat lyhyitä artikkeleita myös muista Lucioista, eivätkä ainoastaan Helsingissä valittavasta Luciasta. Suomea ja Ruotsia

⁴³² Helvi Karahka: Lucian ja Nobelin varjossa, *Helsingin Sanomat* 17.12.1960.

⁴³³ Karjalainen 1998, 182.

⁴³⁴ Kättström Höök 2016, 7.

⁴³⁵ Strömberg 2017, 108.

yhdisti myöskin muuttoliike, sillä 1940-luvulla väestöä alkoi jo muuttaa parempien työmahdollisuuksien perässä Ruotsiin.⁴³⁶

Tukholman Suomalaisen Seuran toimintaa elvytettiin 8.5.1932 ja tällöin ensimmäisen kokouksen kutsui koolle lehtori Wolmar Bergh.⁴³⁷ Seuran toiminta oli päätetty aloittaa uudestaan. Tukholman Suomalaisen Seuran toiminta ja yhteydet Suomeen tiivistyivät talvisodan myötä. Siitä huolimatta, että seura oli aktiivisempi, sen toimintaa varjostivat 1940-luvulla toisen maailmansodan tapahtumat. Seuran 50-vuotisjuhlia vuonna 1944 on kuvailtu Tukholman Suomalaisen Seuran 80-vuotisjuhla-julkaisussa tunnelmaltaan hyvin isänmaalliseksi ja vakavaksi juhlaaksi. Tunnelmaa tilaisuuteen loivat kansallispukuisten nuorien naisten laulamien suomalaiset laulut ja juhlatilaisuus päätettiin Maamme-lauluun.⁴³⁸

Seuran toiminta vilkastui entisestään 1940-luvulla ja tämä tarkoitti sitä, että aktiivinen kulttuuritoiminta lisääntyi. Seura sai vieraakseen Tukholmaan paljon merkittäviä kulttuurihenkilöitä ja siellä järjestettiin paljon suomalaisen kulttuurin ympärille sidottuja tapahtumia. Sodan jälkeen seuran keskuudessa alkoi tiiviimpi sopeutuminen ruotsalaiseen yhteiskuntaan, ja tämä näkyi myös ruotsin kielen opetuksen tehostamisena. Seuran päätoiminen tehtävä 1940-luvun lopulla olikin auttaa Ruotsissa asuvia suomalaisia siirtolaisia ja myös edistää Suomesta Ruotsiin muuttavien suomalaisten asemaa. Alhaiset jäsenmäärät alkoivat viimein kääntyä nousuun vuosikymmenen vaihteessa, ja 1950-luvulle tultaessa Tukholman Suomalainen Seura kasvoi merkittäväksi ulkosuomalaisten seuraksi. Jäsenten lukumäärä oli noussut huomattavasti, sillä vuonna 1950 jäsenmäärä oli noussut 1600 jäseneseen.⁴³⁹

Helsingin Sanomiin kirjoitettiin usein lyhyitä artikkeleita, kun suomalaisia valittiin Luciaksi ulkomailla. Vuonna 1951 Ruotsissa valittiin suomalainen tyttö, Brita Båtman Kristiinasta, Luciaksi Salassa, Ruotsissa.⁴⁴⁰ Kruunatun neidon äidinkieltä ei mainittu, mutta valitun Lucian korostettiin olevan ”suomalainen”. Suomessa *Hufvudstadsbladetin* äänestyskellä valittua Luciaa nimitettiin usein ”Helsingin Luciaksi”⁴⁴¹ tai ”ruotsinkielisen väestön Luciaksi” tai jopa *Hufvudstadsbladetin* Luciaksi. *Hufvudstadsbladetin* Luciaa ei kutsuttu vielä 1950–1960-luvuilla ”Suomen Luciaksi.”

⁴³⁶ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 488.

⁴³⁷ Joululta, Tukholman Suomalaisen Seuran Joulujulkaisu, 1951, Johnsson, 24.

⁴³⁸ Yläräkkö 1974, 86–90.

⁴³⁹ Yläräkkö 1974, 86–91.

⁴⁴⁰ *Helsingin Sanomat*, 17.12.1951 ”Suomalainen neitonen Ruotsin Luciaksi”, artikkelissa mainitaan myös, että Sala on Kristiinan ystävyyskaupunki.

⁴⁴¹ *Helsingin Sanomat*, 10.12.1950, ”Nuori ja suloinen Helsingin Lucia”, 6.12.1950, ”

Helsingin Sanomissa huomattavaa näkyvyyttä sai myös vuonna 1959 Tukholman Lucia, sillä tämä oli kotoisin Ruotsin Lapista. Artikkelin olikin otsikoitu näyttävästi: *Lappalaistyttö Luciaksi*.⁴⁴² Kilpailu oli kattanut koko maan. Voittajaneito oli saanut myös huomattavan äänen enemmistön Lucia-kilpailussa, mikä ei ollut kuluneina vuosina ollut lainkaan tyypillistä vuosittain järjestettävälle Lucian valinnalle Ruotsissa.⁴⁴³ Usein kuitenkin tällaiset Ruotsin Luciaan liittyvät lehtikirjoitukset saivat jonkin verran näkyvyyttä *Helsingin Sanomissa*. Tästä esimerkkinä Ruotsin Kiirunan Lucia-juhlallisuudet, jossa paikallisen Lucian tapoihin kuului vierailu kaivoskäytävään. Lucia ei kuitenkaan saanut lupaa vierailla kaivoskäytävässä ilman kypärää. Lucian oli siis aseteltava kynttiläkruununsa kaivosmiehen kypärän päälle laskeutuessaan seuralaistensa kanssa alas rautakaivoksiin.⁴⁴⁴ Perinne kiinnosti suomalaisia ja uutisointia Tukholman Luciasta, sekä Ruotsin muiden kaupunkien ja pienempien järjestöjen Lucia-juhlinnasta seurattiin tiivisti ja mielenkiinnolla vuosien 1950–1960 välisenä aikana suomenkielisessä lehdistössä.

Helsingin Sanomien uutisoinnissa keskiöön nousivat etenkin Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhlia käsittelevät lehtiartikkelit. 1950-luvulla Tukholman Suomalaisen Seuran yksi keskeisimmistä tehtävistä oli pyrkiä tarjoamaan uusia sosiaalisia ulottuvuuksia jäsenilleen. Tämän taustalla oli pyrkimys tarjota etenkin nuorille vaihtoehtoja vapaa-ajan viettoon.⁴⁴⁵ Vuonna 1952 kirjoitettiin, että Tukholman Suomalainen Seura oli valinnut Luciaksi ensimmäistä kertaa suomalaisen Lucian, Pirkko Hämäläisen.⁴⁴⁶ Artikkelin otsikointi ”Suomalainenkin Lucia Ruotsissa”⁴⁴⁷ viittasi sanavalinnallaan siihen, että myös suomenkieliselle nuorelle naiselle oli annettu tilaisuus toimia Luciana Tukholmassa seuran juhlallisuuksissa.

Vuoden 1952 Tukholman Suomalaisen Seuran Lucian päivän juhlallisuuksiin liittyi samoja piirteitä kuin Helsingin Lucian päivän viettoon. Tukholman Suomalaisen Seuran valitsema Lucia muun muassa sai lahjaksi seuralta kauniin hopeakoristeen. Tukholman Suomalainen Seura osallistui myös hyväntekeväisyystoimintaan, sillä kerho järjesti ohjelmaa Tukholman kodittomille suomalaisille ja tarjosi heille myös perinteisen suomalaisen jouluaterian.⁴⁴⁸ Hyväntekeväisyystyö kohdistettiin seuran toimesta vain Tukholmassa asuville suomalaisille.

⁴⁴² Helsingin Sanomat 10.12.1959, ”Lappalaistyttö Luciaksi”.

⁴⁴³ Helsingin Sanomat 12.12.1959, ”Ruotsin kadehdituin tyttö”.

⁴⁴⁴ Helsingin Sanomat 15.12.1960, ”Ruotsin Luciajuhlat”.

⁴⁴⁵ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 245.

⁴⁴⁶ *Helsingin Sanomat*, 26.11.1952, ”Suomalainenkin Lucia Ruotsissa”; Tukholman Suomalainen kerho kruunaa ensimmäisen suomalaisen Lucian, *Helsingin Sanomat*, 10.12.1952

⁴⁴⁷ Helsingin Sanomat, 26.11.1952, ”Suomalainenkin Lucia Ruotsissa”.

⁴⁴⁸ Helsingin Sanomat, 10.12.1952, ”Tukholman suomalainen Luciaksi”.

Seura valitsi myös vuonna 1953 suomenkielisen Lucian, kuusankoskelaisen Seija Kirvesniemen. Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia vei myös Helsingin Lucian tapaan tervehdyksensä sairaaloihin. Vierailun kohteena olivat Tukholman sairaaloiden suomalaiset potilaat. Seura järjesti tämän lisäksi myös perinteisen suomalaisen joulujuhlan Tukholmassa, jossa juhlaan osallistuneet saivat suomalaisen jouluruoan lisäksi myös suomenkielistä luettavaa, mikäli järjestö oli saanut jouluun mennessä tarpeeksi lehtiä ja kirjoja lahjoituksina suomalaisilta.⁴⁴⁹

Tukholman suomalainen Lucia valittiin jälleen vuonna 1954 ja tällöin Lucian valokruunua sai kantaa Kymistä kotoisin ollut Irma Kauppinen. Luciaa juhlistettiin Medborgarhusetin pienessä salissa, ja hyväntekeväisyystoimintaa jatkettiin tällä kertaa jakamalla joululahjoja Tukholman sairaaloiden suomalaisille vanhuksille.⁴⁵⁰ Vuonna 1954 *Helsingin Sanomat* julkaisi kirjoituksen koskien suomalaisten Lucia-juhlintaa Tukholmassa, joka oli otsikoitu ”Suomalaisten Lucia-juhla Tukholmassa”. Perinne noudatteli juhlamenoiltaan hyvin tarkkaan Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* toimesta aloitettua juhlaa Helsingissä vuosittain kruunattavasta Luciasta. Tukholman Suomalainen Seura järjesti vuoden 1954 Lucia-juhlan yhteistyössä *Tukholman Sanomien* kanssa ja tänäkin vuonna Lucia, Irma Kauppinen, sai lahjaksi kauniin korun.⁴⁵¹ *Helsingin Sanomat* kirjotti:

Tukholman kaupungin Lucia sai korunsa maanantaina ja hauskana sattumana voidaan mainita, että molempien Lucioiden korut on valmistanut sama liike, nimittäin kuninkaallinen hovihankkija, Tillanderin kultasepänilike Helsingissä. Lucia-juhlissa kerrottiin, että eräät nykyaikaisista tutkijoista väittävät Lucia-juhlan vieton saaneen alkunsa Värmlannin suomalaismetsistä, joten se siis olisi suomalaista alkujuurta.⁴⁵²

Perinteen liittäminen osaksi suomalaista historiaa ja suomalaista perinnettä oli tärkeää sen vuoksi, että sen avulla voitaisiin vahvistaa suomalaista kansallistunnetta. Tukholmassa eläville suomalaisille haluttiin tarjota pala kotimaata juhlatraditioiden muodossa ja tämän vuoksi Lucia-juhla haluttiin liittää osaksi suomalaista historiaa ja suomalaista kansanperinnettä. Perinne kuitenkin oli alkujaan tullut Suomeen juurikin ruotsalaisen vaikutuksen myötä.

⁴⁴⁹ Helsingin Sanomat, 10.12.1953, ”Suomalainenkin Lucia Tukholmassa”.

⁴⁵⁰ Helsingin Sanomat, 9.12.1954, ”Tukholman suomalainen Luciaksi”.

⁴⁵¹ Helsingin Sanomat, 17.12.1954, ”Suomalainen Luciajuhla Tukholmassa”.

⁴⁵² *Helsingin Sanomat*, 17.12.1954, ”Suomalainen Luciajuhla Tukholmassa”. Korkiakoski 2000, 460: Kielitutkija Kaarlo Akseli Gottlundin (1796–1875) on sanottu olleen ruotsinsuomalaisten vähemmistöidentiteetin taustavaikuttajana, sillä hänen sanottiin innoittaneen metsäsuomalaisia vaatimaan itselleen oikeuksia kuninkaalta perustaakseen oman autonomisen kihlakunnan ja tässä hänen ja kannattajiensa laatimassa anomuskirjeessä vaadittiin lukuisia edistyksellisiä asioita. Näitä olivat muun muassa suomenkieliset jumalanpalvelukset ja oman kihlakunnan perustaminen.

Perinteiden liittäminen osaksi historiaa oli myös jotakin, jota *Hufvudstadsbladet* teki perustellessaan Lucian päivän vieton vakiinnuttamista Helsingissä. *Hufvudstadsbladet* haki kuitenkin tällöin perinteen vietoille mallia niin ruotsalaisesta kansanperinteestä kuin vanhasta katolilaisesta pyhimyslegendasta. Varsinkin ruotsalaisesta herraskartanoiden Lucia-perinteestä oli otettu mallia *Hufvudstadsbladetin* ja Folkhälsanin luotsaamalle Lucia-juhlalle. On mielenkiintoista kuitenkin huomata, kuinka *Helsingin Sanomat* uutisoi vuosien 1950–1960 välillä säännöllisesti Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhlasta. Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhlaa nimitettiin usein ”suomalaisten Lucia-juhlaksi”, sillä sitä vietettiin suomalaisen väestön keskuudessa Tukholmassa. *Helsingin Sanomissa* Helsingissä vietettävää Lucia-juhlaa vuorostaan kutsuttiin usein ruotsinkielisen väestön juhlaksi.

Perinteellisen pohjoismaisen tavan mukaan vietettiin eilen maamme ruotsinkielisen väestön Lucian-päivää, jonka ohjelmaan sisältyi juhlallisuuksia eri kouluissa, suuri Lucia-kulkue, sekä illan päätapahtumana Folkhälsanin järjestämä juhla Pienessä messuhallissa, jonne juhlakulkue lopuksi päättyi.⁴⁵³

Helsingin Lucia-juhla liitettiin usein *Helsingin Sanomissa* osaksi pohjoismaalaista perinnettä. Pohjoismaihin kuuluvilla valtioilla on monella tapaa yhteinen historia samoin kuin samankaltainen kulttuuriperintö ja tapakulttuuri. Tämän taustalla oli Pohjoismaiden keskinäinen yhtenäisyys, joka muodostui pitkälti Pohjoismaiden yhteisestä valtauskonnosta, samanlaisesta poliittisesta järjestelmästä ja taloudellisesta mallista.⁴⁵⁴

Lucia-juhla näyttäytyi usein ruotsinkielisenä. Juhlaa kuitenkin vietetään muissakin Pohjoismaissa, kuin vain Ruotsissa ja Suomessa. Lucia-perinne on kulkeutunut Ruotsista myös Amerikkaan sinne muuttaneiden ruotsalaisten toimesta. Juhlaa on vietetty Amerikassa jo 1920-luvulta lähtien. New Yorkissa vuonna 1872 perustettu lehti, *Nordstjernan*, järjesti ensimmäisen Lucia-kilpailun jo vuonna 1939 ottaen mallia Ruotsissa järjestetyissä kilpailuista. Lucia-kilpailu kehittyi Yhdysvalloissa osana kauneuskilpailuja ja myöhemmin Lucia-juhlan yhteydessä alettiin juhlistaa myös yleisesti ruotsalaista kulttuuria ja sen piirteitä.⁴⁵⁵

Vastaavasti Tukholman Suomalainen Seura omaksui piirteitä niin Ruotsin Lucia-juhlasta, kuin Helsingissä 1950-luvulla aloitetuista Lucia-traditiosta. Tukholman Suomalainen Seura yhdisti Lucia-juhlaansa myös piirteitä suomalaisesta joulunvietosta. Lucia ilmensi suomalaisten keskuudessa symbolia heidän omalle kieliyhteisölleen, joka koostui muista Ruotsissa asuvista

⁴⁵³ Helsingin Sanomat, 14.12.1955.

⁴⁵⁴ Hentilä ym 2002. 338.

⁴⁵⁵ Kättström Höök 2016, 63.

suomenkielisistä ja suomalaisista. Vastaavasti ruotsinkielisen väestön kieliyhteisön yhteenkuuluvuutta vahvistettiin ruotsinkielisen väestön keskuudessa Helsingissä, kun Luciaa juhlistettiin joulukuun 13. päivänä Suomessa.

Ruotsissa on ollut yli 100 erilaista suomenkielistä lehteä, joita on toimitettu eri järjestöjen toimesta. Alun perin lehtiä perustettiin suomenkielellä sen vuoksi, että Ruotsiin muuttaneiden suomenkielisten keskuudessa vallitsi sen verran huono ruotsinkielen osaaminen, että he eivät pystyneet lukemaan vielä paikallisia lehtiä. Kun kielitaito koheni, osa siirtyi lukemaan ruotsinkielisiä lehtiä.⁴⁵⁶

Lehtiä tilattiin myös Suomesta, sillä joskus suomenkielisiä lehtiä järjestöjen toimesta julkaistiin niin harvoin, että niitä lukemalla oli vaikea seurata ajankohtaisia uutisia. Tukholman Suomalainen Seura alkoi julkaista omaa *Viesti*-lehteään jo vuonna 1918, ja lehteä pidettiin laajalti myös ensimmäisenä ruotsinsuomalaisten julkaisemana lehtenä. Suomenkielinen lehdistö Ruotsissa alkoi kasvaa kuitenkin vasta vuonna 1952.⁴⁵⁷

Vuonna 1951 Kirsti Järvinen-Lundberg perusti lehden nimeltä *Tukholman Sanomat*. Lehden lopetusvuodesta on useita eri teorioita, mutta oletetaan, että lehteä olisi toimitettu vuoteen 1956 saakka. *Tukholman Sanomat* oli osana myös Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhlan järjestelyjä. *Meikäläinen* syntyi aluksi Tukholman Suomalaisen Seuran järjestön omana lehtenä, mutta sen levikki laajeni myöhemmin. Vuonna 1964, kun Tukholman Suomalainen Seura täytti 70 vuotta, *Meikäläinen* alkoi ilmestyä painettuna lehtenä, eikä vain seuran omana tiedotuslehtenä.⁴⁵⁸

Lucia nostettiin hahmona yhteiskunnallisen hyväntekeväisyystyön symboliksi myös Tukholmassa, Tukholman Suomalaisen Seurakunnan Lucia-juhlassa ja joulunvietossa. Sen lisäksi, että seuran valitsema Lucia vieraili sairaaloissa tapaamassa suomenkielisiä potilaita, myöskin nuorisotoimintaan panostettiin. Esimerikiksi vuoden 1954 juhlallisuuksissa Lucia jakoi palkintoja ”raitille ja hyvin kunnostautuneille nuorille”.⁴⁵⁹ Lucian toimet voitiin nähdä myös eräänlaisina kansaa sivistävinä toimina hyväntekeväisyystyön lisäksi. Medborgarhuset

⁴⁵⁶ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 307–308.

⁴⁵⁷ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 309.

⁴⁵⁸ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 309–310: Useimpien lehtien kohdalla on ristiriitaista tietoa siitä, kuinka pitkään niitä julkaistiin. Yläräkkolan mukaan *Tukholman Sanomien* julkaisu päättyi jo 9 numeron jälkeen vuonna 1952. Olli Tiinus taas on sitä mieltä, että lehti olisi lopetettu vasta vuonna 1956 ja, että vuonna 1959/1960 lopulla oltaisiin vielä julkaistu yksi numero. Kun *Tukholman Sanomat* oli lopetettu, tilalle tuli *Tukholman Uutiset*, joka muuttui myöhemmin *Suomalaisten Uutislehdeksi*, jota julkaistiin aina vuoteen 1975 saakka.

⁴⁵⁹ *Uusi Suomi*, 2.12.1955.

Tukholmassa oli tärkeä juhlapaikka suomenkieliselle järjestölle, mutta merkittävä myös seuran vapaa-ajan toiminnalle.⁴⁶⁰ Lucia-juhlat vietettiin perinteisesti myös Medborgarhusetissa. Juhlia vietettiin myös muissa juhlatiloissa. Esimerkiksi vuonna 1958 Lucia-juhla pidettiin Tukholmassa naistentalolla.⁴⁶¹ Merkittävä askel myöhemmin Tukholman Suomalaiselle Seuralle oli oman Suomitalon perustaminen, joka lopulta vihittiin käyttöön vuosikymmeniä kestäneen suunnittelun jälkeen presidentti Urho Kekkosen toimesta vuonna 1970.⁴⁶²

Tukholman Suomalainen Seura valitsi *Helsingin Sanomien* ja *Uuden Suomen* lehtikirjoitusten mukaan seuran oman Lucian ensimmäisen kerran vuonna 1952 ja viimeinen mainita *Helsingin Sanomissa* seuran oman Lucian valinnasta oli vuodelta 1958.⁴⁶³ On epäselvää päätyikö perinne todella vuoteen 1958, vai lopettivatko suomalaiset sanomalehdet vain perinteestä kirjoittamisen. Merkittävää kuitenkin oli, että juhla jatkui vuosittain toistuvana perinteenä ainakin seitsemän vuoden ajan. Tämä oli osoitus suomenkielisen väestön yhteisöllisyyden rakentumisesta Tukholmassa. Seura järjesti omia Lucia-juhlia, joilla pyrittiin lujittamaan suomenkielistä yhteisöä Tukholmassa. Suomen kieli oli olennainen osa toimintaa ja seura pyrki luomaan aktiivisesti erilaista yhteistoimintaa jäsenilleen, kuten esimerkiksi perustamalla urheiluseuroja, harrastuskerhoja ja vuonna 1958 näytelmäkerhon. Näytelmäkerho oli perustettu ensimmäisen kerran jo vanhan seuran toimesta vuonna 1915. Seuran laajaa toimintaa alettiin tulevana vuosina vielä merkittävästi lujittamaan yhteisöllisemmäksi.⁴⁶⁴

Tukholmassa vaikuttanut Tukholman Suomalainen Seura omaksui Lucian jouluisen juhliensa symboliksi ja teki täten Luciasta suomenkielisen. Seuran oma Lucia vaikutti ainakin vuosina 1952–1957 ja tarjosi täten Tukholmassa asuville suomalaisille mahdollisuuden osallistua suomalaiseen joulunviettoon ja pyrki auttamaan hyväntekeväisyystyöllään ahdingossa olevaa suomalaisväestöä. Juhla ylitti uutiskynnyksen myös Suomessa, ja juhlasta kirjoitettiin suomalaisena Lucia-juhlana ja Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia tituleerattiin heti ensimmäisestä kruunauksesta alkaen ”suomalaiseksi” Luciaksi.

⁴⁶⁰ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 245.

⁴⁶¹ *Helsingin Sanomat*, 11.12.1958, ”Tukholman suomalaiset valitsivat Luciansa”.

⁴⁶² Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 249. Suomitalon perustamista varten perustettiin oma säätiö 5.9.1969 ja säätiö totesi alun perin omaksi tarkoitukseksi: ””toimia ruotsinsuomalaisten hyväksi ja edistää heidän sivistyksellistä yhteenkuuluuttaan sekä edistää Suomen ja Ruotsin välistä yhteistyötä.”” Myöhemmin tarkoituspäätöstä muutettiin.

⁴⁶³ *Helsingin Sanomat*, 11.12.1958, ”Tukholman suomalaiset valitsevat Luciansa”.

⁴⁶⁴ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 245.

5. Johtopäätökset

Ruotsissa oli onnistuttu luomaan Lucia-perinne, joka korosti maan yhtenäistä kulttuuriperintöä ja historiaa. Luciaa juhlittiin Ruotsissa ympäri maan muissakin kaupungeissa, kylissä ja järjestöissä, jotka kaikki kruunasivat omia Lucioitaan. Ruotsin virallisena Luciana pidetään kuitenkin Tukholman Luciaa. Suomalainen Lucia-perinne vuosina 1950–1960 ei edustanut vielä esikuvansa kaltaista yhtenäisyyttä. Folkhälsan aloitti Lucia-juhlinnan uudestaan *Allas Krönikan* ja Helsingfors Svenska Sångarförbund -järjestön esimerkin mukaan järjestämällä julkisen Lucia-kulkueen kaupunkitilaan Helsingissä. *Hufvudstadsbladetin* lyöttäytyessä mukaan taustajoukkoihin Lucia valittiin ensimmäistä kertaa lehden lukijoiden äänestyksellä.

Ensimmäisen Helsingin Lucian kruunaamisen myötä vuonna 1950 luotiin ruotsinkielisen väestön keskuudessa suomalainen Lucia-perinne, jonka juhlavana näyttämönä toimi Helsinki. Luciaan liitettiin merkityksiä kuten valo, hyväntekeväisyys ja hyveellinen nainen. Luciaa markkinoitiin Folkhälsanin hyväntekeväisyyskeräyksen yhteydessä hyväntekijänä ja esikuvallisena naisena, joka edusti kaikkea hyvää ja valoisaa, sodanjälkeisen kurjuuden ja pimeyden keskellä.

Nuorien, Luciaksi sopivien neitojen toivottiin myös innostuvan jokavuotisesta Lucia-kilpailusta, sillä Lucian valinnasta kirjoitettiin lukemattomia lehtiartikkeleita *Hufvudstadsbladetiin*. Tämän toivottiin lisäävän kilpailun osallistuvien määrää. Lucia-kilpailu tuntui saaneen toivottua jalansijaa suomalaisten juhlaperinteiden joukossa, ja vuodet 1950–1960 olivatkin avainasemassa perinteen muotoutumisen ja vakiintumisen kannalta. Vuonna 1950 luodut perinteet, kuten Lucia-kulkueen reitti, Lucia-ehdokkaan ulkonäkö ja olemus sekä edustustyyli säilyivät lähes muuttumattomana koko vuosikymmenen ajan.

Suhtautuminen Lucia-perinteeseen ei kuitenkaan säilynyt muuttumattomana. Lucia-juhla keräsi toisaalta suuren suosion ja sai paljon näkyvyyttä sanomalehdistössä, mutta silti juhlaan liittyneen lehtikirjoittelun joukkoon mahtui myös soraääniä. Lucia-juhlan nimissä tehty hyväntekeväisyystyö nähtiin pääosin hyvänä asiana, mutta Lucian valinta pitkälti kuvien perusteella lehtiäänestyksellä rinnastettiin välillä kauneuskilpailuihin. Lucia-perinnettä arvosteltiin välillä ankarasti juuri kilpailun ulkonäkökeskeisyydestä. Lucia-äänestys pyrki erottumaan kauneuskilpailuista, mutta yhtymäkohtia Lucian valinnan ja esimerkiksi Miss Suomi - ja Suomen neito -kilpailujen välillä löytyy. Kauneuskilpailuja ja Lucian valintaa yhdisti etenkin sanomalehdissä julkaistut kilpailuilmoitukset, joissa pyrittiin etsimään hyvin tietynlaista, kilpailuun sopivaa naistyyppiä. Lucian kohdalla etsittävä naistyyppi oli usein

sievä, pohjoismaalainen naistyyppi, joka edustaisi vanhaan kristilliseen valon tuoja - perinteeseen liitettäviä hyviä ominaisuuksia.

Ennen naisasialiikkeen tuloa Suomeen, kauneuskilpailut, Paula-tyttö äänestykset ja Lucia-kilpailut olivat joillekin nuorille naisille myös väylä julkisuuteen tai ammattiin sekä myös taloudelliseen itsenäisyyteen. Moni tämäntapaisessa yhteydessä julkisuuteen tullut nainen loi myöhemminkin uraa televisiossa tai näyttelijänä. Tämä ei olisi ollut todennäköisesti mahdollista ilman kilpailuun osallistumista. Lucia-kilpailu ja esimerkiksi Suomen Neito -kilpailu olivat pitkälti naisvaikuttajien käsissä ja kilpailuiden luonteessa näkyi myös se, että kilpailussa pärjätäkseen tarvitsi muutakin kuin ulkonäköä.

Eric Hobsbawmin teoria perinteiden luomisesta kuvaa hyvin Suomen Lucia-perinteen vakiintumista. Lucia pyrittiin liittämään, etenkin sanomalehtien lehtikirjoituksissa, vanhaan ruotsalaiseen kansanperinteeseen kuten myös Lucian eurooppalaiseen, kristilliseen perinteeseen, katoliseen pyhimyskertomukseen Syracusan Lucia-marttyyrista. Ruotsin malli oli tärkeässä osassa suomalaisen Lucia-perinteen muotoutumisessa. Suomessa seurattiin tarkasti Ruotsin mallia suhteessa Lucian päivän juhlallisuuksiin. Suomalaiseen Lucia-perinteeseen onnistuttiin kuitenkin luomaan myös omia kulttuurisia piirteitä. Suomen Lucia-juhlinta rakennettiin vahvasti kieliyhteisöllisyyden ympärille. Helsingin Lucia-juhlallisuudet luotiin ruotsinkielisten vaikuttajien sosiaalisten sekä taloudellisten verkostojen toimesta. Juhlan tarkoituksena oli saada näkyvyyttä niin Folkhälsanin hyväntekeväisyystyölle, joka kohdistettiin Suomessa asuville ruotsinkielisille, kuin myös merkittävien ruotsinkielisten kulttuurihenkilöiden ympärille luotuihin traditioihin.

Lucia-tuomaristo, joka valitsi ensin Lucian esivaalin kaksitoista ehdokasta ja sitten seitsemän virallista Lucia-ehdokasta varsinaiseen *Hufvudstadsbladetin* lukijain äänestykseen, koostui merkittävistä ruotsinkielisistä kulttuurihenkilöistä. Folkhälsanin naiskomitea oli keskiössä hyväntekeväisyyteen valmistetun Lucia-merkin luomisessa sekä monissa päivän juhlallisuuksiin liittyvissä käytännön järjestelyissä. Lucia-avusta muodostui tärkeä osa sodanjälkeistä hyväntekeväisyystyötä Suomen ruotsinkielisellä maaseudulla. Suomesta kehittyi myöhemmin hyvinvointivaltio, jonka myötä pyrittiin muun muassa tulonsiirtojen kautta turvaamaan kansalaisten tulotaso ja hyvinvointi yhteiskunnassa. Voidaan olettaa, että Lucia-keräyksen merkitys on vähentynyt tämän myötä.

Suomenkieliset sanomalehdet *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* antoivat Helsingin Lucian lisäksi palstatilaa myös pienempien järjestöjen kruunaamille Lucioille, Tukholman Lucialle,

Porvoon Lucialle ja ulkomailla kruunatuille suomalaisille Lucioille. Näistä suomalaisista Lucioista merkittävimmäksi nousi saamansa palstatilan perusteella Tukholman Suomalaisen Seuran valitsevat Luciat. Seuran oma Lucia-perinne noudatteli pitkälti Helsingin Lucia-juhlallisuuksien mallia. Sen toiminta vahvistui 1940-luvulla, ja heidän toimintansa päätarkoitus oli vahvistaa suomalaista kulttuuria Ruotsissa asuvien suomalaisten keskuudessa. Tukholman Suomalainen Seura on nykyäänkin vielä toiminnassa oleva järjestö. Heidän toiminnassaan voidaan huomata suomen kielen ja suomalaisuuden merkitys. Lucia-juhlaa ei liitetä seuran juhlaperinteissä Ruotsiin vaan Suomeen. Tukholman Suomalaisen Seuran suorittama hyväntekeväisyys oli kohdistettu Tukholmassa asuville suomalaisille. Seuran Lucia-juhlinta ilmensi toiminnallaan vuorostaan suomenkielisten yhteisöllisyyttä Ruotsissa. Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhla liitettiin myös vahvasti suomalaisiin joulunvietto perinteisiin. Helsingin ja Tukholma Luciat saivat molemmat materiaalista hyötyä kilpailuun osallistumisesta.

Suomenkielinen lehdistö nosti keskiöön uutisoinnissaan myös esimerkiksi Invalidiliiton joulun alla järjestämät omat Lucia-juhlit. Porvoon Lucia sai myös paljon näkyvyyttä Helsingin Lucia-juhlain rinnalla. Pohjola-Nordenin joulutakkavalkea-juhlisiin vuorostaan kutsuttiin edustamaan aina virallinen Helsingin Lucia.

Lucia-juhla vakiintui ja muodostui osaksi suomalaista vuotuisjuhlaperinnettä jo vuosien 1950–1960 aikana. Tärkeää on se, kuinka juhlasta tulee osa suomenkielisen väestönosan juhlaperinnettä eikä pelkästään Suomen ruotsinkielisen väestön juhlatraditio. *Helsingin Sanomat* ja *Uusi Suomi* uutisoivat säännöllisesti Helsingin Luciasta, mutta silloin juhla eritellään Suomen ruotsinkielisen väestön juhlaaksi. Kuitenkin Tukholman Suomalaisen Seuran Lucian kirjoitetaan olevan suomalainen Lucia. Sama ilmaisu koskee myös muita ulkomailla valittuja Lucioita. Ilmiö on mielenkiintoinen ja vahvistaa ajatusta siitä, että Lucia miellettiin jo suomalaiseksi perinteeksi 1950-luvulla.

Lucia-juhla tuli osaksi suomenkielisen väestön juhlaperinteitä jo 1950-luvun aikana. Suomessa Lucian ympärille ei perustettu toista, Helsinkiin sijoittuvaa suuren yleisön tavoittamaa juhlaa suomenkielisten järjestöjen toimesta. Sen sijaan suomenkielisten keskuudessa Lucia-juhlinta näyttäytyi pienempien paikallisten järjestöjen toimesta, joista merkittävin 1950–1960-luvuilla oli ehdottomasti Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhla Tukholmassa. *Folkhälsanin* ja *Hufvudstadsbladetin* aloittama Lucia-perinne vuonna 1950 on säilynyt pääpiirteittäin miltei ennallaan tähän päivään saakka.

Voidaan todeta, että Tukholman Suomalaisen Seuran aloittama Lucia-juhla oli merkittävä esimerkki suomenkielisten onnistuneesta yrityksestä luoda oman järjestön kesken Helsingin Lucia-juhlan kaltainen juhlaperinne. Kuitenkin, kuten monet pienimuotoisemmat Lucia-juhlat, myös Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhla otti mallia *Hufvudstadsbladetin* ja Folkhälsanin Lucia-juhlan ympärille luodusta perinteestä. Helsingin Lucia-juhla on vuorostaan ottanut mallia Ruotsin Lucia-juhlista ja etenkin Tukholmassa aloitetusta vuosittain toteutetusta Lucia-kulkueperinteestä ja lehti-ilmoituksella valittavasta Luciasta.

Johdanto-luvussa ja Tutkimuskysymykset ja aiheen rajausta -kappaleessa viittasin Sirpa Karjalaisen teokseen, jossa hän kirjoittaa, että Lucia tuli osaksi suomenkielisiä juhlaperinteitä vasta 1990-luvulla. Tutkimukseni perusteella voidaan kuitenkin väittää, että Lucia tuli osaksi suomenkielisen väestön juhlanperinteitä jo 1950–1960-luvuilla. Lucioista uutisointi oli huomattava osa *Helsingin Sanomien* ja *Uuden Suomen* sivuilla, vaikka toki vähäisempää kuin *Hufvudstadsbladetissa*.

Tukholman suomalaisen seuran Lucia-juhlan vietto suomenkielisen väestön kesken kertoo myös siitä, kuinka Lucia hyväksyttiin osaksi suomenkielisen väestön juhlaperinnettä. Vastaavasti myös Ruotsissa Lucia-perinteen suosioista kertoi juhlapyhän vieton leviäminen ympäri maata sekä maan rajojen ulkopuolelle. Lucia oli ruotsinkielinen 1950–1960-luvuilla Folkhälsanin ja *Hufvudstadsbladetin* Lucia-juhlissa. Voidaan kuitenkin todeta, että Lucia oli suomenkielinen silloin, kun hahmo näyttäytyi esimerkiksi Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-juhlien keulakuvana. Lucia-juhla Suomessa luotiin ruotsinkielisen väestöryhmän toimesta ilmentämään oman kieliryhmän vuosittain vietettävää juhlapyhää. Lucia oli vuorostaan suomenkielisessä sanomalehdistössä suomenkielinen, silloin kun Lucia toimi Tukholman Suomalaisen Seuran tunnuksena, sen omissa Lucia-juhlallisuuksissa Tukholmassa.

Tutkimukseni haastavuutta lisäsi se, että Folkhälsanin arkisto on poissa yleisön käytöstä vuoteen 2020 saakka. Arkiston käyttö olisi varmasti tarjonnut lisää näkökulmia olemassa olevaan tutkimusaineistooni. Mielestäni mielenkiintoinen uusi tutkimusaihe liittyen Lucia-juhlan viettoon, olisi laajentaa tutkimusta Tukholman Suomalaisen Seuran Lucia-perinteestä myös muihin Ruotsissa toimivien ulkosuomalaisten järjestöjen, mahdollisten Lucia-juhlien tarkasteluun. Tämä voisi avata tarkemmin Lucia-juhlan ja kieliyhteisöjen yhteyttä juhlaperinteen taustalla. Tutkimusta voisi myös laajentaa tarkastelemalla muita ulkosuomalaisten seurojen viettämiä juhlapäiviä ja niihin liittyviä menoja.

Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe liittyen Lucia-perinteeseen olisi tarkastella Lucia-juhlan alkuvaiheita Suomessa koulumaailman kautta. Högvallan koulun ruotsalaista opettajaa, Runa Melanderia, pidettiin yhtenä Lucia-perinteen vakiinnuttajista Suomessa. Högvallan Lucia-juhlallisuuksien on tutkittu alkaneen jo vuodesta 1919 alkaen. Kiinnostavia tutkimusaiheita voisi olla esimerkiksi se, että missä vaiheessa Lucia on vakiintunut esimerkiksi ruotsinkielisiin peruskouluihin? Tai missä vaiheessa ennen 1990-lukua Lucia vakiintui suomenkielisten koulujen jouluperinteisiin?

Kolmas mielenkiintoinen tutkimusaihe Lucia-perinteessä olisi mielestäni tutkia tarkemmin suomenkielisen lehdistön uutisointia Lucia-juhlasta ja seurata kehitystä sen suhteen, koska esimerkiksi Luciaa aletaan kutsua koko Suomen Luciaksi ja muuttuuko suhtautuminen lehdistössä Helsingin Luciaan 1960-luvusta eteenpäin.

”Delta i luciavalet och luciainsamlingen!” kirjoitettiin taas tuttuun tapaan *Hufvudstadsbladetissa* 28.10.2018. Toisin kuin 1950–1960-lukujen lehti-ilmoituksissa, vuonna 2018 etsittiin 10 Lucia-ehdokkaan joukosta ”Suomen Luciaa”.⁴⁶⁵ Lucia on valittu Suomessa yhtäjaksoisesti vuodesta 1950 alkaen, eikä vuosi 2018 ollut tähän poikkeus. Vuoden 2018 Lucia, Elin Qvist, laskeutui alas Helsingin Tuomiokirkon portaita 13. joulukuuta, jossa uuden Lucian toivotti tervetulleeksi, kuten aikaisempinakin vuosina, innostunut väkijoukko Senaatintorilla.

⁴⁶⁵ *Hufvudstadsbladet* 28.10.2018. Katso Liite 8. Äänestä [neidoista] ”Finlands Lucia” eikä kuten 1950–1960-luvun *Hufvudstadsbladetissa*, jossa seitsemän ehdokkaan joukosta tuli äänestää ”Svensk Finlands Lucia.” Katso liite 7.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Lehdistö

Kansalliskirjasto, digitaaliset aineistot,

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/search?formats=NEWSPAPER>

Allas Krönika, 21/1.11.1930; 22/15.11.1930; 23/29.11.1930; 24/20.12.1930

21/7.11.1931; 22/21.11.1931; 23/5.12.1931; 24/ 19.12.1931

24/ 17.12.1932.

Päivälehdien arkisto, digitaaliset aineistot

Helsingin Sanomien Aikakone, <https://www.hs.fi/aikakone/>

Helsingin Sanomat 1930–1931, 1949–1960

Brages Pressarkivet

Samlingar, Topografiska avdelningen

Hufvudstadsbladet 1930–1931, 1949–1960

Jacobstads Tidning 1955

Kansalliskirjasto, Fennica

Jouluilta, Tukholman Suomalaisen Seuran Joulujulkaisu, joulukuu 1951.

Västra Nylands Lucia 1948, Ekenäs Tryckeri Aktiebolags förlag, Ekenäs 1949.

Suomalaista naiskauneutta, K. F. Puromiehen kirjapaino OY, Viljanteen kirjakauppa ja kustannusliike, Helsinki 1947.

Kansalliskirjaston mikrofilmit

Uusi Suomi 1949–1960

Painetut lähteet

Elmgren-Heinonen, Tuomi, *Käytöksen kultainen kirja*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1954.

Saurio, Elli, *Osaatko käyttääytyä? Kirja tytöille*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1949.

Muut aineistot

Yleisradion arkisto

Pontus Nordlingin haastattelu

Två Lucia-flickor intervjuas av Pontus Nordling 1951.

Tutkimuskirjallisuus

- Campbell & Nyman 1976 *Atlas över svensk folkkultur II:2, Sågen tro och högstidssed*, Å. Campbell ja Å. Nyman (toim.), Academia Regia Gustavi Adolphi, Uppsala, 1976.
- Cederlund 2004 K. Cederlund, *Universitetet, kulturen och staden*, Tukholma, 2004.
- Dummet 2010 J. Dummet, *Syracuse, City of Legends: A Glory of Sicily*, London, New York 2010.
- af Enehjelm 2004 N. af Enehjelm, *Missit – Suomalaisen missi-instituution historiaa vuoteen 1969* Helsinki, 2004.
- Gallick 2007 S. Gallick, *The Big Book of Women Saints*, New York 2007.
- Gardberg 1999 C. J. Gardberg, “Dagen då skymningarna möts”, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, M. Lindholm (toim.), Helsinki 1999, 6-10.
- Heikkilä 2003 T. Heikkilä, “Birgitasta Pyhäksi Birgitaksi”, *Pyhä Birgitta – Euroopan suojeluspyhimys*, P. Setälä & E. Ahl (toim.), Helsinki 2003, 55-67.
- Heikkilä 2011 R. Heikkilä, *Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalaisten maku ja kulttuuripääoma*, Helsinki, 2011.
- Hentilä ym 2002 S. Hentilä, C. Krötzl, & P. Pulma *Pohjoismaiden historia*, Helsinki 2002.
- Hobsbawm 1990 E. Hobsbawm, *Nations and nationalism since 1780, Programme, myth, reality*, New York 1990.

- Hobsbawm & Ranger 2015 E. Hobsbawm & T. Ranger, *Then Invention of Tradition*, 24. painos, (1. painos julk. 1983), Cambridge 2015.
- Hoving 1952 V. Hoving, *Kauppahuone Gustav Paulig 1876–1951*, Helsinki 1952.
- Häggman 1999 A-M. Häggman, ”Sankta Lucia, ljusklara hägring...”, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, M. Lindholm (toim.), Helsinki 1999, 19-33.
- Jacobus 2012 Jacobus de Voragine, *The Golden Legend: Readings on the Saints*, 4. painos, W. G. Ryan (trans.), (alkuperäinen teos julk. n. 1260), Princeton & Oxford 2012.
- Kalha 2004 H. Kalha, ”Lumon maantiede: kauneuskuningattaret suomalaisuuden sankareina”, *Suomen kulttuurihistoria 4: koti, kylä, kaupunki*, K. Saarikangas, P. Mäenpää & M. Sarantola-Weiss (toim.), Helsinki 2004, 461-472.
- Karjalainen 1998 S. Karjalainen, *Juhlan aika: Suomalaisia vuotuisperinteitä*, Helsinki 1998.
- Kemiläinen 1994 A. Kemiläinen, *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa, Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*, Suomen Historiallisen Seuran Historiallisia Tutkimuksia 177, 2. painos, Helsinki 1994.
- Kemiläinen 2003 A. Kemiläinen, ”Olemmeko eurooppalaisia?”, *Suomen kulttuurihistoria 3: Oma maa ja maailma*, L. Kolbe & A. Kervanto Nevanlinna (toim.), Helsinki 2003, 70-77.
- Kolbe & Åström 2016 L. Kolbe & A-M Åström, *Kaupunkilaisten Helsinki 5: Helsingin historia vuodesta 1945*, Helsinki 2016.
- Korhonen 2003 T. Korhonen, ”Juhlaperinne moninaistuu”, *Suomen kulttuurihistoria 3: Oma maa ja maailma*, L. Kolbe & A. Kervanto Nevanlinna (toim.), Helsinki 2003, 236-237.
- Korkiasaari & Tarkiainen 2000 J. Korkiasaari & K. Tarkiainen, *Suomalaiset Ruotsissa, Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3*, Turku 2000.
- Kättström Höök 2016 L. Kättström Höök, *Lucia i nytt ljus*, Tukholma, 2016.

- Lehtonen 1991 K. Lehtonen ”Kahvikansan ikinuori morsian”, *Mainoskuva – mielikuva* K. Lehtonen (toim.), Helsinki 1991, 82-120.
- Lindholm 1999 M. Lindholm, ”Lucia som motivation för frivilligarbetet”, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, M. Lindholm (toim.), Helsinki 1999, 71-81.
- Lindholm 1999 (toim.) M. Lindholm, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, Helsinki 1999.
- Lönnqvist 2001 B. Lönnqvist, *Kvinnoborgen Högvalla: en civilisationsprocess*, Raumo 2001.
- Meinander 2017 H. Meinander, *Kansallisvaltio: Ruotsalaisuus Suomessa 1922–2015*, Suomen ruotsalainen historia 4, Kari Koski (käänt.), Helsinki, 2017.
- Norrmén 1999 M. Norrmén, ”Lucia bakom kulisserna”, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, M. Lindholm (toim.), Helsinki 1999, 34-44.
- Nätkin 1994 R. Nätkin, ”Väestöpolitiikka, abortti ja äitiys: hyvinvointivaltion ammattilaisten ja naisten suhteen tarkastelua”, *Naisten hyvinvointivaltio*, A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.), Tampere 1994, 129-156.
- Räisä 2016 T. Räisä, *Medieritualer som klass- och kulturbundna diskurser och funktioner: Hufvudstadsbladets Lucia och konstruktionen av Svenskfinland*, Nordica Helsingiensä 47, väitöskirja Helsingin yliopisto, Helsinki 2016.
- Hämäläinen 2001 M. Hämäläinen, *125 vuotta nautinnollisia hetkiä: Paulig*, Helsinki 2001.
- Salminen 1988 E. Salminen, ”Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950–1980”, *Suomen lehdistön historia 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*, P. Tommila (toim.) Kuopio 1988, 141-306.
- Setälä 1984 P. Setälä, ”Kansainvälisen naishistorian painotuksista”, *Naiskuvista todellisuuteen*, Helsinki 1984, 14-18.

- Setälä 2000 P. Setälä, *Keskiajan nainen*, 3. painos (1. painos julk. 1996) Keuruu, 2000.
- Setälä 2003 P. Setälä, ”Historia on eurooppalainen tiede”, *Pyhä Birgitta – Euroopan suojeluspyhimys*, P. Setälä & E. Ahl (toim.), Helsinki 2003, 7-8.
- Strömberg 2017 H. Strömberg, *Lucia den svenskaste av alla traditioner*, Stockholm 2017.
- Sumu 1996 I. Sumu, ”Ihmiset – Asuminen – Kulttuuri”, *Elävä kaupunki*, L. Knuuti (toim.), Espoo 1996.
- Tajani 1996 A. Tajani, *Varför firar vi Lucia?*, Höör 1996.
- Tommila 1988 P. Tommila, ”Suomen Sanomalehdistön kehityslinjat”, *Suomen lehdistön historia 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*, P. Tommila (toim.) Kuopio 1988, 9-140.
- Viitamies 2016 J. Viitamies, *Kenen Aleksi sen Helsinki: Kluuvin kävelytaistelut 1968-2003*, Väitöskirja Helsingin yliopisto, Helsinki 2016.
- Warner 1985 M. Warner, *Alone of all her sex: The myth and Cult of the Virgin Mary*, 2. painos, (1. painos julk. 1976), London 1985.
- Wildtgrube 1999 M. Wildtgrube, ”En Luciatradition växer fram”, *Lyskraft Finlands Lucia 50*, M. Lindholm (toim.), Helsinki 1999, 45-57.
- Yläräkkola 1974 A. Yläräkkola, *80 vuotta Ruotsinsuomalaista siirtolaistoimintaa Tukholman suomalainen seura 80 vuotta*, Maarianhamina 1974.
- Österlund-Pötzch 2011 S. Österlund-Pötzch, ”Luciafirandet som urban ritual”, *Kvinnornas Helsingfors: En kulturhistorisk guide*, A. Biström, R. Paqvalén & H. Rask (toim.), Helsinki 2011, 231-233.

Verkkolähteet

<https://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/vara-bloggar/folkminnesarkiven-berattar/arkivberattelser/2018-12-10-vem-var-lucia.html>, verkkosivuilla vierailtu 4.1.2019.

<https://www.sprakochfolkminnen.se/folkminnen/handelser-i-almanackan/kalender/i-almanackan/handelser-i-almanackan/2018-12-13-lucia.html>, verkkosivuilla vierailtu 4.1.2019.

4. SAINT LUCY, VIRGIN

do as he likes, but you are going to stay right here.” Suddenly a mighty wind blew up, demolished the king’s palace, snatched up the boy and the cup, and carried him to the threshold of the chapel where the parents were celebrating, to the great joy of all. Other sources would have it, however, that the aforesaid youth was of Norman origin and was on his way to the Holy Land when he was captured by the sultan, who had him whipped on the feast of Saint Nicholas and threw him into prison. There the boy fell asleep and woke to find himself in the chapel his father had built.

4. *Saint Lucy, Virgin*

Lucy comes from *lux*, which means light. Light is beautiful to look upon; for, as Ambrose says, it is the nature of light that all grace is in its appearance. Light also radiates without being soiled; no matter how unclean may be the places where its beams penetrate, it is still clean. It goes in straight lines, without curvature, and traverses the greatest distances without losing its speed. Thus we are shown that the blessed virgin Lucy possessed the beauty of virginity without trace of corruption; that she radiated charity without any impure love; her progress toward God was straight and without deviation, and went far in God’s works without neglect or delay. Or the name is interpreted “way of light.”

Lucy, the daughter of a noble family of Syracuse, saw how the fame of Saint Agatha was spreading throughout Sicily. She went to the tomb of this saint with her mother Euthicia, who for four years had suffered from an incurable flow of blood. The two women arrived at the church during the mass, at the moment when the passage of the Gospel was being read that tells of the Lord’s cure of a woman similarly afflicted. Then Lucy said to her mother: “If you believe what you have just heard, you should also believe that Agatha is always in the presence of him for whose name she suffered martyrdom; and if in this faith you touch the saint’s tomb, you will instantly recover your health.”

So, when all the people had left the church, the mother and her daughter stayed to pray at the tomb. Lucy then fell asleep, and had a vision of Agatha standing surrounded by angels and adorned with precious stones, and Agatha said to her: “My sister Lucy, virgin consecrated to God, why do you ask me for something that you yourself can do for your mother? Indeed, your faith has already cured her.” Lucy, awakening, said to her mother: “Mother, you are

5. SAINT THOMAS, APOSTLE

Then Paschasius summoned procurers and said to them: "Invite a crowd to take their pleasure with this woman, and let them abuse her until she is dead." But when they tried to carry her off, the Holy Spirit fixed her in place so firmly that they could not move her. Paschasius called in a thousand men and had her hands and feet bound, but still they could not lift her. He sent for a thousand yoke of oxen: the Lord's holy virgin could not be moved. Magicians were brought in to try to move her by their incantations: they did no better. "What is this witchery," Paschasius exclaimed, "that makes a thousand men unable to budge a lone maiden!" "There is no witchery here," said Lucy, "but the power of Christ; and even if you add ten thousand more, you will find me still unmovable." Paschasius had heard somewhere that urine would chase away magic, so he had the maiden drenched with urine: no effect. Next the consul, at the end of his wits, had a roaring fire built around her and boiling oil poured over her. And Lucy said: "I have prayed for this prolongation of my martyrdom in order to free believers from the fear of suffering, and to give unbelievers time to insult me!"

At this point the consul's friends, seeing how distressed he was, plunged a dagger into the martyr's throat; but, far from losing the power of speech, she said: "I make known to you that peace has been restored to the Church! This very day Maximian has died, and Diocletian has been driven from the throne. And just as God has given my sister Agatha to the city of Catania as protectress, so I am given to the city of Syracuse as mediatrix."

While the virgin was still speaking, envoys from Rome arrived to seize Paschasius and take him in chains to Rome, because Caesar had heard that he had pillaged the whole province. Arriving in Rome he was tried by the Senate and punished by decapitation. As for the virgin Lucy, she did not stir from the spot where she had suffered, nor did she breathe her last before priests had brought her the Body of the Lord and all those present had responded Amen to the Lord. There also she was buried and a church was raised in her honor. Her martyrdom took place about the year of the Lord 310.

5. Saint Thomas, Apostle

The name Thomas means abyss; or it means twofold, the Greek word for which is *didimus*; or it comes from *thomos*, which means a dividing or separating. Thomas is called abyss because he was granted insight into the depths of God's being when Christ, in answer to his question, said: "I am the way and the truth and the

EBSCO Publishing : eBook Collection (EBSCOhost) - printed on 1/15/2018 9:19 AM via
HELSINGIN YLIOPISTO - UNIVERSITY OF HELSINKI
AN: 448857 ; Jacobus, Duffy, Eamon, Ryan, William Granger.; The Golden Legend : Readings
on the Saints
Account: s5205063

Kuvassa: Vuoden 1952 Lucia, Kerstin Klinberg. Tuntematon valokuvaaja, Helsingin kaupungimuseo.

Liite 3

Kuvassa: Maj Ekmanin käyttämä virallinen vuoden 1951 Lucia-turkki. Oy Suomen Sotilaspukimo – Finska Militärekipering [So – Mi], valmistaja 1951. Helsingin kaupunginmuseo.

Liite 4

Kuvassa: Kerstin Klingbergin (nykyisin Hindström) käyttämä Lucia-puku. Valmistaja Muotisalunki IKA, 1952. Helsingin kaupunginmuseo.

Kuvassa: Paperinen Folkhälsanin valmistama Lucia-merkki vuodelta 1950.
Hufvudstadsbladet 11.12.1950.

Liite 6

Kuvassa: Folkhälsanin valmistama muovista tehty Lucia-merkki 1960–1969. Helsingin kaupunginmuseo.

Delta i luciavalet och

sällskapet för Finland
 i riket på en lyckad
 sätt. I hushålls-
 och sociala samman-
 den. För många
 av barnen - skolan
 att till exempel
 möjligheten till att
 riksbildning med
 internationell i grup-
 perspektiv kan
 vara en fördel

att det står och
 i en kort vara av-
 samman. Med de in-
 e Folkhälsan. Med
 en hög kvalitet. Det
 är för de vuxna. Det
 är för att det finns
 en stor del av
 i en stor del av
 i en stor del av
 i en stor del av

DVÄRDER
 Lucia via Fin-
 land vill ge oss
 kan lämna in
 ing i något av
 barnen. Du kan
 även adress
 adress.
 Du kan
 omöjligt. Det
 i detta i

luciainsamlingen!

 1 Julia Halttunen <i>Boaga</i>	 2 Cassandra Kruse <i>Grankulla</i>	 3 Elin Qvist <i>Grankulla</i>	 4 Mikaela Lindblad <i>Billsås</i>	 5 Clarissa Holmström <i>Lavasa</i>
 6 Andrea Degerlund <i>Karis</i>	 7 Cecilia Back <i>Jeppo</i>	 8 Ellen Smulter <i>Mariehamn</i>	 9 Juliana Fagerlund <i>Finström</i>	 10 Lea Ekblad <i>Esbo</i>

#finlandslucia

Rösta på Finlands

Lucia på www.lucia.fi

folkhälsan HBL

Kuvassa: Vuoden 2018 Lucia-äänestys. *Hufvudstadsbladet* 28.10.2018.